

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Aistė MAKUSKAITĖ
Ekonomikos studijų programos studentė

LIETUVOS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ
REGIONINĖS DIFERENCIACIJOS VERTINIMAS
2002-2010 METAIS

Bakalauro baigiamasis darbas

Šiauliai, 2012

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Aistė MAKauskaitė

LIETUVOS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ
REGIONINĖS DIFERENCIACIJOS VERTINIMAS
2002-2010 METAIS

Bakalauro baigiamasis darbas
Socialiniai mokslai, Ekonomika (04S)

Darbo vadovė:

doc. dr. Rasa BALVOČIŪTĖ

Teigiu, kad bakalauro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų programos bakalauro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Makauskaitė, A. (2012). Lietuvos valdžios sektoriaus finansų regioninės diferenciacijos vertinimas 2002 – 2010 metais: universitetinių pagrindinių studijų Ekonomikos programos baigiamasis darbas / baigiamojo darbo vadovė doc. dr. R. Balvočiūtė. Šiaulių universitetas, Ekonomikos katedra, 58 p. (76 p.).

SANTRAUKA

Bakalauro baigiamajame darbe nagrinėjama Lietuvos valdžios sektoriaus finansų (išlaidų, pajamų ir skolos) dinamika ir jų diferenciacijos vertinimas 2002 – 2010 metais.

Pirmoje darbo dalyje aprašoma, kas sudaro Lietuvos valdžios sektoriaus finansus ir valstybės finansų struktūrą. Taip pat pateikiamos valstybės atliekamos funkcijos, kurių finansavimą turi užtikrinti valstybė. Aptariamos savivaldybių išlaidos, surenkamų pajamų šaltiniai bei skolinimosi galimybės ir jų apribojimai. Pateikiamos įvairių autorių nuomonės apie regiono sampratą ir naudojamus rodiklius diferenciacijos vertinimui.

Antroje darbo dalyje atliekama Lietuvos valdžios sektoriaus finansų (išlaidų, pajamų ir skolos) lyginamoji analizė bei regioninės diferenciacijos vertinimas pagal variacijos koeficientą, variacijos užmojį ir Williamsono indeksą. Nurodomos priežastys lėmusios (išlaidų, pajamų ir skolos) didžiausius pokyčius analizuojamais metais.

Darbo pabaigoje apibendrinama, kokiais metais Lietuvos valdžios finansuose yra didžiausi skirtumai (netolygumai) tarp regionų bei pateikiamos rekomendacijos diferenciacijai mažinti.

Makauskaitė, A. (2012). The assessment of the Lithuanian general government finance regional differentiation in 2002 - 2010 : bachelor's thesis in Economics undergraduate programme / supervisor of the dissertation Assoc. Dr. R. BALVOČIŪTĖ. Siauliai University, Department of Economics, 58 p. (76 p.).

SUMMARY

Bachelor thesis focusing on the analysis of finance (expenditure, income and debt) and its differentiation of Lithuanian general government in 2002 – 2010.

The first part describes what constitutes the finances of Lithuanian general government and the structure of the public sector finances. It also analyses the functions of the state and their financing which must be guaranteed by the government. Furthermore, the expenses of local governments, sources of the revenue collected and opportunities and constraints of borrowings are discussed too. Finally, various authors present their different views about the regional concept and the indicators used to assess the differentiation.

In the second part of the dissertation a comparative analysis and assessment of finance (expenditure, income and debt) of Lithuanian general government is carried out. The assessment of regional differentiation is performed using variation coefficient, difference between the highest and lowest values and Williamson's index. To conclude, there are reasons influencing the largest changes provided during the years of the analysis.

Finally, it summarises the biggest variances (discrepancies) of Lithuanian general government finances amongst the regions. Different recommendations are made to reduce the differentiation.

TURINYS

ĮVADAS	8
1. LIETUVOS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI IR REGIONINĖ DIFERENCIACIJA	10
1.1. Valstybės finansų struktūra ir funkcijos	10
1.2. Lietuvos valdžios sektoriaus finansai (pajamos ir skola)	15
1.3. Regiono samprata ir diferenciacijos vertinimas	21
1.4. Lietuvos valdžios sektoriaus finansų regioninės diferenciacijos vertinimo metodika	23
2. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ DIFERENCIACIJOS VERTINIMAS REGIONUOSE	26
2.1. Išlaidų vertinimas regionuose	26
2.2. Pajamų vertinimas regionuose	28
2.2.1. Mokestinių pajamų vertinimas	31
2.2.2. Nemokestinių pajamų vertinimas	35
2.2.3. Regionams skiriamų dotacijų vertinimas	36
2.3. Skolų vertinimas regionuose	44
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	48
LITERATŪRA	51
PRIEDAI	59
1 priedas Savarankiškosios Konstitucijos ir įstatymų nustatytos (priskirtos) savivaldybių funkcijos	60
2 priedas Valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) funkcijos	61
3 priedas Savivaldybių biudžetams skiriamos gyventojų pajamų mokesčio dalys (procentais)	63
4 priedas Išlaidų tenkančių 1 – am gyv. pokyčiai, proc.	64
5 priedas Išlaidų tenkančių 1 – am gyv. pasiskirstymas pagal funkcijas	64
6 priedas Savivaldybių biudžetų išlaidų procentinė dalis nuo valdžios sektoriaus išlaidų, skirtų tam tikrai funkcijai	65
7 priedas Rodiklių procentinės dalys vidutiniškai visoje šalyje per analizuojamą laikotarpį	65
8 priedas Pajamų tenkančių 1 – am gyv. pokyčiai, proc.	66
9 priedas Pajamų sudedamosios dalys, proc.	66

10 priedas GPM dalis mokesčiuose, proc.....	67
11 priedas GPM dalis pajamose, proc.	67
12 priedas GPM tenkančio 1 – am gyv. pokyčiai, proc.	68
13 priedas Prekių ir paslaugų mokesčio dalis pajamose, proc.....	68
14 priedas Rinkliavų dalis pajamose, proc.	68
15 priedas Bendroji dotacijos kompensacija, tūkst. Lt.....	69
16 priedas Dotacijų tenkančių 1 – am gyv. pokyčiai, proc.....	69
17 priedas Specialiosios tikslinės dotacijos	69
18 priedas Lėšos mokinių krepšeliui finansuoti tenkančios 1 – am gyv. tūkst. Lt. 2004 – 2010 metais	70
19 priedas Lėšos valstybinėms funkcijoms finansuoti tenkančios 1 – am gyv. tūkst. Lt. 2004 – 2010 metais	71
20 priedas Lėšų skiriamų valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti pokyčiai, proc.	71
21 priedas Bendrosios dotacijos kompensacija tenkanti 1 – am gyv. tūkst. Lt. 2004 – 2010 metais	72
22 priedas Skolų tenkančių 1 – am gyv. pokytis, proc.....	72
23 priedas Skolos dalis nuo patvirtintų pajamų, proc.	73
24 priedas Skaičiavimai rekomendacijoms	75
25 priedas Bendrasis vidaus produktas tenkantis 1 –am apskrities gyventojui 2002 – 2010 metais	76

LENTELĖS

1.1 lentelė Valstybės išlaidų grupės pagal atliekamas funkcijas	14
1.2 lentelė Regiono sąvoka pagal įvairius autorius.....	21
2.1 lentelė Išlaidos tenkančios vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais...	26
2.2 lentelė Pajamos tenkančios vienam apskrities gyventojui, tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais.	28
2.3 lentelė Visi mokesčiai tenkantys vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2002- 2010 metais	31
2.4 lentelė Gyventojų pajamų mokestis tenkantis vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt.	33
2002 – 2010 metais	33
2.5 lentelė Nemokestinės pajamos tenkančios vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt.	35
2002 – 2010 metais	35
2.6 lentelė Dotacijos tenkančios vienam apskrities gyventojui, tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais	37
2.7 lentelė Lėšos valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti tenkančios vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2004 – 2010 metais.....	40
2.8 lentelė Savivaldybių skola tenkanti vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais	44

PAVEIKSLAI

1.1 pav. Valstybinių finansų struktūra	11
1.2 pav. Valstybės atliekamos funkcijos	13
1.3 pav. Lietuvos savivaldybių biudžetų mokestinių pajamų šaltiniai	15
1.4 pav. Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų šaltiniai	16
1.5 pav. Seimo patvirtinti skolinimosi limitai savivaldybėms	19
2.1 pav. Pajamų rūšių lyginamasis svoris (proc.) savivaldybių biudžetų pajamose 2002 – 2010 metais	30
2.2 pav. Specialiosios tikslinės dotacijos 2002 – 2010 metų laikotarpiu, mln. Lt.	38
2.3 pav. Bendrosios dotacijos kompensacija 2002 – 2010 metų laikotarpiu, mln. Lt.	42

IVADAS

Temos naujumas ir aktualumas

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą (ES), kaip teigia G. Nausėda, išryškėjo regioniniai netolygumai, nes Vilnius bei kiti didmiesčiai buvo pirmieji prie struktūrinių fondų stalo (Dėl krizės...). Šios problemos nereikėtų aiškinti vien tik neproporcingu ES fondų paskirstymu. Ekonominės gerovės metais didieji miestai „susiurbia“ ir privačias investicijas, kadangi jie turi kur kas labiau išplėtotą verslo infrastruktūrą, juose sukoncentruota didžioji dalis įmonių, jie suteikia didesnę kvalifikuotos darbo jėgos pasirinkimą ar persikvalifikavimą (Kėdaitis ir Vaškevičiūtė, 2007), (Dėl krizės ...). Dėl menko investicinio patrauklumo ir aglomeracijos ekonomijos veiksnių vietiniai ir regioniniai ekonomikos augimo centrai nėra pakankamai konkurencingi, palyginti su didžiais miestais, tai gali lemti ir prasta miesto aplinka, transporto ir bendruomeninės infrastruktūros būklė arba jos trūkumas, kurie iš dalies priklauso ir nuo valdžios sektoriaus finansinės būklės (2007 – 2013 m. Sanglaudos ...). Pasak Vaitekūno (2001) tarp dabartinių apskričių yra didžiuliai ekonominio ir demografinio potencialo skirtumai. Skiriasi teritorijos, kurių dalis yra per mažos regionams ugdyti.

Fiskalinė decentralizacija sudaro prielaidas spartesniam socialiniam ir ekonominiam vystymuisi, tačiau daliai vietos valdžios institucijų ji gali sukelti finansinių sunkumų. Kai kurios savivaldybės nepajėgia surinkti pakankamai pajamų, kad galėtų iš savo finansinių išteklių finansuoti būtiniausias išlaidas bei valstybės deleguotas funkcijas, kurių finansavimą turi užtikrinti valstybė (Civinskas ir Tolvaišis, 2006). Todėl pastaruoju metu vis aktualesni ir problematiškesni tampa biudžetinių pajamų valdymo bei administravimo klausimai. Savivaldybių biudžetų sudarymo bei vykdymo problemos nėra plačiai nagrinėjamos ekonominėje literatūroje. Tuo tarpu savivaldybėms tenka vienas pagrindinių vaidmenų Lietuvos valstybės gyvenime, o jų finansai laikomi svarbiausia valstybės valdžios sektoriaus finansų sistemos dalimi. Taigi ši darbo tema aktuali šiandieniniame Lietuvos ekonominiame gyvenime, nes savivaldybėse vis dažniau pasireiškia, kad jų finansiniai ištekliai nebeleidžia pilnai įgyvendinti joms numatytų funkcijų.

Tyrimo problema

Ar egzistuojantys ekonominiai skirtumai (kaip teigia daugelis autorių) tarp Lietuvos regionų pasireiškia ir valdžios sektoriaus finansuose?

Tyrimo objektas

Lietuvos valdžios sektoriaus finansai.

Tyrimo tikslas

Atlikti Lietuvos valdžios sektoriaus finansų lyginamąją analizę ir jų diferenciacijos vertinimą 2002 – 2010 metais..

Tyrimo uždaviniai

1. Apžvelgti Lietuvos valdžios sektoriaus finansus, regiono sampratą bei diferenciacijos vertinimą teoriniu aspektu.
2. Atlikti Lietuvos valdžios sektoriaus finansų: išlaidų, pajamų ir skolos lyginamąją analizę 2002 – 2010 metais.
3. Įvertinti Lietuvos valdžios sektoriaus finansų (išlaidų, pajamų ir skolos) regioninę diferenciaciją 2002 – 2010 metais.

Tyrimo metodai

Mokslinių, internetinių literatūros šaltinių, teisės aktų analizė, statistinių duomenų analizė (variacijos užmojis, variacijos koeficientas, Williamsono indeksas, vidurkis) bei palyginimas, grafinis duomenų vaizdavimas ir loginis duomenų apibendrinimas.

1. LIETUVOS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI IR REGIONINĖ DIFERENCIACIJA

Lietuvos Statistikos departamente (2010) pateikiamas ES apibrėžimas, kad valdžios sektorių sudaro centrinės, regioninės, vietos valdžios ir socialinės apsaugos fondų subsektoriai. LR Finansų ministerija pagal Valstybės finansų statistikos vadovą 2001 (VFSV 2001) pateikia, kad Lietuvos valdžios sektorių sudaro centrinės¹ ir vietinės² valdžios subsektoriai. Galima teigti, kad Lietuvos regioninės valdžios nėra, tačiau Lietuvos Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (LRV) pateikia teritorijų duomenis, kurios šiame darbe laikomos regionu (regiono apibrėžimą naudojamą darbe žr. 1.3 poskyryje). Todėl darbe plačiau bus analizuojama Lietuvos valdžios sektoriaus viena iš sudedamųjų dalių (vietinės valdžios subsektorius) suskirstyta pagal regionus.

Pirmasis skyrius susideda iš trijų dalių. Pirmoje dalyje bus apžvelgiamas valstybės finansų tikslas, Lietuvos finansų struktūra, valstybės biudžeto vaidmuo šalies ekonominiam ir socialiniam gyvenimui bei valstybės išlaidos, kurios tiesiogiai susijusios su atliekamomis funkcijomis. Antroje dalyje bus aptariami į savivaldybes surenkamų pajamų šaltiniai (mokestinės, nemokestinės pajamos ir dotacijos), jų smulkesnis skirstymas bei savivaldybių skolinimosi galimybės ir apribojimai. Paskutinėje dalyje pateikiamos įvairių autorių nuomonės apibūdinančios regioną. Apibūžinama, kas šiame darbe bus laikoma regionu bei nurodoma kokiais rodikliais galima vertinti diferenciaciją.

1.1. Valstybės finansų struktūra ir funkcijos

Finansų sistemos pagrindas, kaip teigia Buckiūnienė (2005), yra valstybės finansai, kurie apima ekonominius santykius susijusius su valstybės piniginių išteklių sudarymu ir panaudojimu. Piniginius išteklius būtina sukurti, kad būtų garantuotas ūkio, socialinių ir kultūrinių priemonių, valstybės valdymo, krašto apsaugos ir kitų išlaidų finansavimas. Smalenskas (2007) apie valstybės finansus tokios pat nuomonės, kaip ir Buckiūnienė, tačiau juos apibūdina kitais žodžiais. Pagal jį valstybės finansų tikslas yra valstybės aprūpinimas pinigėmis lėšomis, kad būtų įvykdytos valstybės ekonominės, socialinės ir politinės funkcijos. O valstybės finansų ekonominė esmė – tai nacionalinių pajamų (dalies nacionalinio turto) vertės paskirstymo ir perskirstymo piniginiai santykiai, kurie susiję su valstybės ir jai

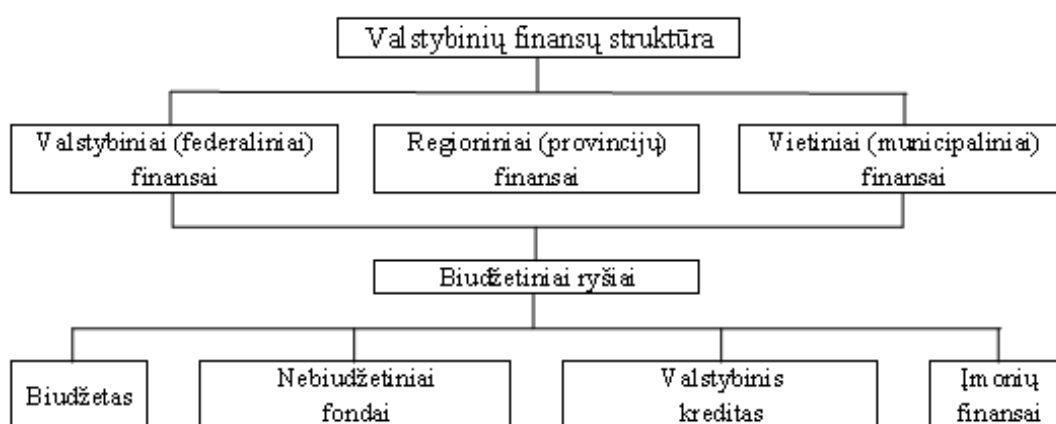
¹ **Centrinė valdžia** apima valstybės biudžetą, socialinės apsaugos fondus ir nebiudžetinius fondus. Centrinei valdžiai taip pat priskiriami VĮ Valstybės turto fondas, AB Turto bankas ir kiti subjektai.

² **Vietinė valdžia** apima savivaldybių biudžetus ir kitus vietos valdžiai priskirtus subjektus.

priklausančių įmonių finansinių išteklių formavimu, valstybinių lėšų panaudojimu visuomenės narių socialiniams ir kultūriniais poreikiams tenkinti, šalies gynybai ir valdymui užtikrinti.

Lietuvos valstybės finansų struktūra

Valstybės finansų piniginių santykių subjektai yra valstybė ir jos valdžios struktūros (įmonės, susivienijimai, organizacijos, įstaigos bei piliečiai). Valstybės finansų turinį sudaro atskiros grandys, kurių kiekviena vykdo specifines funkcijas. Į valstybinių finansų sudėtį įeina valstybės valdomi biudžetai³, t. y. valstybės pajamų ir išlaidų sąmata, nebiudžetiniai fondai, valstybinis kreditas, valstybės įmonių finansai (žr. 1.1 pav.) (Smalenskas, 2007).

1.1 pav. Valstybinių finansų struktūra

Šaltinis: Smalenskas, G. (2007). *Finansai*. Vilnius: Homo liber.

Per biudžetinius ryšius (valstybinių, regioninių ir vietinių lygių) į valstybines struktūras perskirstoma didžioji dalis nacionalinių pajamų. Rinkos ekonomikos sąlygomis biudžetai turi visišką autonomiškumą, nepriklausomumą ir savarankiškumą, kurie yra įtvirtinti teisės aktais. Tam tikro lygio biudžete pajamų ir išlaidų sąmatos nustatymas didele dalimi priklauso nuo to, kokias funkcijas vykdys valstybinė, regioninė ar vietinė valdžios struktūros institucija (Smalenskas, 2007).

Bendroms funkcijoms atlikti formuojamas centrinis biudžetas, skirtas finansuoti valstybinėms kompleksinėms programoms, susijusioms su valstybės funkcijų vykdymu, taip pat finansuoti ginkluotoms pajėgoms bei išlaikyti valstybės institucijas. Centrinis biudžetas užtikrina prioritетines valstybines priemones ekonomikai stabilizuoti, socialinei sferai plėtoti bei vykdyti anksčiau sudarytoms sutartims, pasienio apsaugai, armijai išlaikyti. Regioniniams

³ Biudžetas (angl., pranc. *budget*-krepšelis) - tai sąmata, pagal kurią išlaidos turi atitikti laukiamas pajamas. Jis išreiškia visumą biudžetinių santykių formuojant ir panaudojant biudžetinį fondą, skirtą ūkiui plėsti, socialiniams ir kultūriniais poreikiams tenkinti, šalies valdymui ir gynybai (Smalenskas, 2007).

ir vietiniams poreikiams patenkinti yra skirti regioniniai ir vietiniai biudžetai, kuriuose lėšos perskirstomos teritoriniu ir šakiniu principu, kad užtikrintų pažangią visuomeninės gamybos raidą ir sustiprintų ekonomikos plėtrą socialine linkme. Tuo tarpu vietos savivaldybių biudžetams tenka svarbus vaidmuo reguliuojant ekonomikos procesus, nes jie daro įtaką gamybinių jėgų išdėstymui, skatina konkurencinės produkcijos gamybą, infrastruktūros plėtojimą ir t. t. (Smalenskas, 2007).

Stačiokas (2002) cituojamas Smirnovaitės darbe teigia, kad biudžetą galima vertinti kaip šalies vyriausybės politikos esmę, valstybės valdymo ir administravimo priemonę bei socialinio ir ekonominio valdymo priemonę. Taip pat biudžetas valstybėje padeda geriau tvarkyti valstybės finansus, perskirstyti lėšas, jame matosi valstybės institucijų funkcijos ir atsakomybės pasiskirstymas. Jis kaip finansinio valdymo priemonė, atlieka ne tik apskaitos funkciją valstybėje, bet ir įpareigoja valstybės tarnautojus atsakyti už pajamas bei išlaidas jų veikimo sferoje.

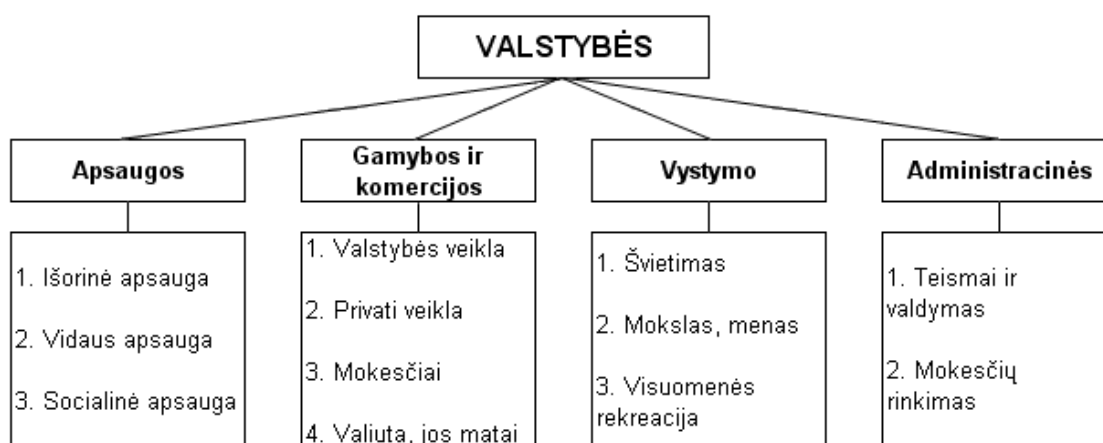
Svarbi vieta tenka nebiudžetiniams fondams, kurie turi tam tikrą savarankiškumą, nes organizaciniu atžvilgiu yra atskirti nuo centrinio biudžeto. Juos sudaro pensijų, gyventojų užimtumo fondai, taip pat regioninės reikšmės tiksliniai fondai (inovacijų, gamtos apsaugos, regionų plėtros ir kt.). Nebiudžetinių fondų paskirtis yra finansuoti konkrečias tikslines programas iš specialių atskaitymų ar kitų šaltinių. Tuo tikslu jie ir kuriami. Nebiudžetinio fondo piniginių lėšų atskyrimas nuo centrinio biudžeto piniginių lėšų svarbus dėl to, kad taip užtikrinamas jų panaudojimas tinkamu laiku ekonomikos nestabilumui likviduoti (Smalenskas, 2007).

Valstybės biudžeto vaidmuo šalies ekonominiam ir socialiniam gyvenimui

Valstybės sandara ir teritorijos administracinis suskirstymas lemia Lietuvos Respublikos (LR) biudžeto sandarą, o biudžeto sistemą sudaro savarankiškas LR valstybės biudžetas ir savarankiški savivaldybių biudžetai (Statistikos departamentas, 2009). Savivaldybių biudžetų projektus rengia savivaldybių vykdomosios institucijos, t. y. savivaldybių administracijų direktoriai, o šiuos biudžetus tvirtina savivaldybių tarybos. Valstybės ir savivaldybių biudžetai tvirtinami tik vieneriems metams, tačiau valstybės biudžeto projektas rengiamas trejiems metams, taip užtikrinami valstybės strateginiai tikslai bei jų tęstinumas. Taip pat savivaldybės ruošdamos savo biudžetų projektus, privalo vadovautis konkrečioms metams Seimo patvirtintais savivaldybių biudžetų finansiniais rodikliais (LR biudžeto sandaros...). Lietuvos valstybės ir savivaldybių biudžetai remiasi programiniu principu, kada finansavimas skiriamas jau patvirtintoms programoms vykdyti (Davulis, 2006). Per biudžetą valstybė turi galimybę sukoncentruoti savo rankose didžiulius finansinius išteklius svarbiausioms

ekonominėms ir socialinėms problemoms spręsti (Smalenskas, 2007). Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamos ir asignavimai (išlaidos) gali būti tik piniginės lėšos (LR biudžeto sandaros...).

Valstybė atlieka daug įvairių funkcijų, kurios įvairiuose šaltiniuose vadinamos skirtingai, pasak V. Naraškevičiūtės, A. Lakštutienės (2004) bei E. Buškevičiūtės ir V. Pukelienės (1998) jos įvardijamos taip: apsaugos, gamybos bei komercinės veiklos, vystymo, administracinės.

1.2 pav. Valstybės atliekamos funkcijos

Šaltinis: Naraškevičiūtė, V., Lakštutienė, A. (2004). *Valstybės finansai*. Kaunas: Technologija.

Kaip teigia Buškevičiūtė ir Pukelienė (1998), valstybė privalo vykdyti visas veiklas (organizuoti apsaugą nuo užsienio užpuolimo ir išlaikyti armiją, oro pajėgas ir pan.), kurių pasiūlos be prievartos nesulauktų iš privačių asmenų. Taip pat privatūs asmenys nenoriai palaikytų vidaus saugumą ir išlaikytų policiją, teismus. Valstybė turi vykdyti ir kai kurių produktų gamybą, teikti komercines paslaugas, kurių privati įmonė nebus suinteresuota arba nesugebės teikti, pvz. tiesti kelius, tiltus, kanalus, juos prižiūrėti. Socialinėmis paslaugomis tokiais kaip: ligoninių, mokyklų renovacija, parkų, žaidimo aikštelių įrengimas ir pan., taip pat reikia rūpintis valstybei.

Valstybės išlaidos tiesiogiai susijusios su valstybės vykdomomis funkcijomis ekonomine, socialine ir politine prasme (Naraškevičiūtė, Lakštutienė, 2004). Išsamesnis valstybės funkcijų suskirstymas pagal stambias išlaidų grupes ir pagal smulkesnį funkcijų išskyrimą pateikiamas 1.1 lentelėje.

1.1 lentelė

Valstybės išlaidų grupės pagal atliekamas funkcijas

Išlaidų grupė	Valstybės funkcijos	Funkcijų smulkesnis skirstymas
Valstybės valdymo arba politinė	Bendros valstybės paslaugos	Finansiniai ir fiskaliniai reikalai, užsienio reikalai, bendrieji pervedimai tarp įvairių valdžios sektoriaus lygių, valstybės skolos sandoriai, pagrindiniai moksliniai tyrimai ir kt.
	Gynyba	Karinė, civilinė gynyba, užsienio karinė pagalba ir kt.
	Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga	Policijos, priešgaisrinės apsaugos paslaugos, teismai, kalėjimai ir kt.
Ekonomikos ir kitų išlaidų	Ekonomika	Žemės ūkis, miškininkystė, kuras ir energija, transportas, ryšiai, statyba, moksliniai tyrimai šioje srityje ir kt.
	Būstas ir komunalinis ūkis	Vandens tiekimas, gatvių apšvietimas, komunalinių patogumų vystymas ir kt.
	Aplinkos apsauga	Atliekų, nuotekų tvarkymas, užterštumo mažinimas ir kt.
Socialinės sferos	Švietimas	Visuomenės mokymas, moksliniai tyrimai šioje srityje ir kt.
	Sveikatos apsauga	Ligoninių paslaugos, medicinos gaminiai, reikmenys ir įrengimai, ambulatorinės paslaugos, moksliniai tyrimai ir kt.
	Socialinė apsauga	Liga ir negalia, nedarbas, senatvė, šeima ir vaikai ir kt.
	Poilsis, kultūra ir religija	Transliavimo ir leidybos paslaugos, poilsio ir sporto paslaugos, religinių bendruomenių paslaugos ir kt.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Mačiulaitę (2007) ir Komisijos reglamentą (EB) Nr.113/2002.

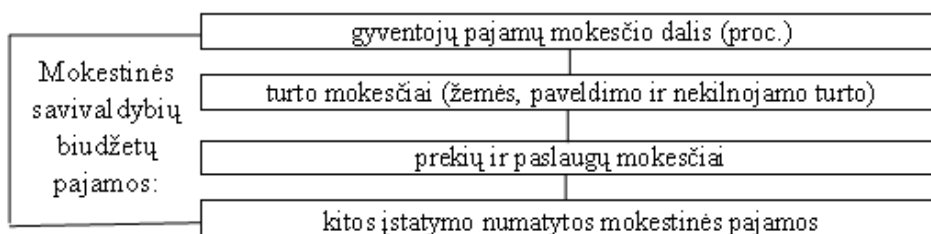
Tokia valdžios sektoriaus išlaidų funkcinė klasifikacija parengta remiantis valdymo funkcijų klasifikatoriumi (COFOG). Tai tarptautinis klasifikatorius (sudarytas pagal Europos bendrijos statistinius reikalavimus, kad būtų galima gauti palyginamus valstybių narių rezultatus), vienas iš nacionalinių sąskaitų sistemoje naudojamų funkcinų klasifikatorių, kurį administruoja Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (LRV). Apskrities savivaldybių biudžetų išlaidų skirstymas pagal funkcijas rodo, kad išlaidos yra pasiskirsčiusios tarp vietinės ir centrinės valdžios.

Valstybės funkcijų įvykdymui reikia didelių finansinių išteklių. Finansinių išteklių svarbiausias šaltinis nuo seniausių laikų – mokesčiai. Jie būtini, nes yra kiekvienos valstybės ekonominio bei socialinio gyvavimo pagrindas (Naraškevičiūtė, Lakštutienė, 2004). Vadovaujantis LR biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo įstatymu LR surenkami mokesčiai, privalomos įmokos, rinkliavos gali būti perskirstomi tik per nacionalinį biudžetą, Valstybinį socialinio draudimo fondą, Privalomojo sveikatos draudimo fondą, Privatizavimo fondą, Rezervinį (stabilizavimo) fondą, Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondą, Garantinį fondą ir savivaldybių privatizavimo fondus. Vadinas šios institucijos ir sudaro Lietuvos viešojo sektoriaus finansų sistemą ir gali disponuoti finansiniais šalies ištekliais.

1.2. Lietuvos valdžios sektoriaus finansai (pajamos ir skola)

Kiekvieno Lietuvoje taikomo mokesčio turinį reglamentuoja to mokesčio įstatymas. Lietuvos mokesčių sistema nėra statinė – ji yra nuolat koreguojama, tobulinama.

Remiantis LR biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo įstatymu savivaldybių biudžetuose sukaupiamos lėšos, reikalingos įstatymų nustatytoms funkcijoms (žr. 1 priedą) atlikti (pvz. švietimo, kultūros, sveikatos apsaugos, socialinio aprūpinimo programoms įgyvendinti ir kitoms funkcijoms vykdyti) ir savivaldybėms įstatymų perduotoms valstybės funkcijoms atlikti (žr. 2 priedą), dėl to kiekviena savivaldybė turi savarankišką biudžetą, kuris tvirtinamas be deficito.

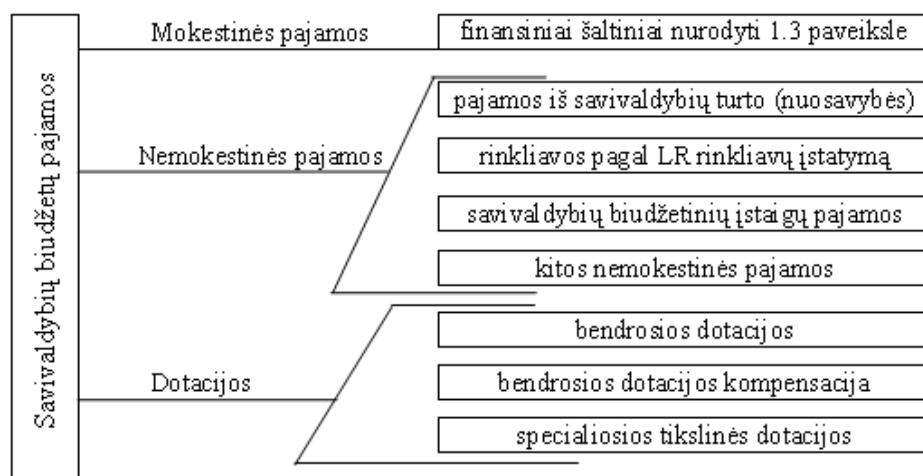
1.3 pav. Lietuvos savivaldybių biudžetų mokestinių pajamų šaltiniai

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės pagal mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaitą, LR biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo įstatymą ir LR savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo pakeitimo įstatymą.

Mokestinės pajamos yra skirtos savivaldybių savarankiškomis funkcijoms atlikti (žr. 1 priedą). Savivaldybių mokestinių pajamų šaltiniams priskiriamus visus mokesčius Valstybinė mokesčių inspekcija (VMI) tiesiogiai perveda į jų biudžetus, išskyrus gyventojų pajamų mokestį (GPM) bei mokesčius už prekes ir paslaugas. GPM nuo 2002 metų yra dalijamasis, t.y. dalis tenka valstybės, kita dalis savivaldybių biudžetams (Davulis, 2006). GPM mokestis (proc.) į savivaldybių biudžetus pervedamas po atskaitymų už išduotus verslo liudijimus (nuo 2009 metų), po atskaitymų į Privalomąjį sveikatos draudimo fondą ir jeigu numatyta po dalies (proc.) atskaitymo į valstybės biudžetą. Likusi GPM dalis pervedama į Valstybės išdo sąskaitą (LR savivaldybių biudžetų ...). Iki 2009 metų GPM dalis pervedama į savivaldybių biudžetus keitėsi. O nuo 2009 iki dabar yra tokia (žr. 3 priedą): Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestams bei Mažeikių rajonui gyventojų pajamų mokesčio dalis pervedama į savivaldybių biudžetus atitinkamai yra 40, 94, 86 ir 95 proc., o likusioms savivaldybėms 100 proc. Nuo 2004 metų sausio 1 d. GPM asmuo moka ne tai savivaldybei, kurioje jis dirba, o tai, kurioje gyvena, kur yra deklaravęs savo gyvenamąją vietą (Šilininė, 2003). Pasak Baltušnikienės (2004) šis mokestis gali būti priskirtas prie finansinių pervedimų, kadangi vietos valdžia

negali kontroliuoti dalijamųjų mokesčių bazės, tarifo, daryti įtaką jo surinkimui ar dalijimo normatyvams. GPM mokestis užtikrina stipresnes vietos valdžios pozicijas negu dotacijų atveju, kadangi pajamas, gaunamas iš šio mokesčio, savivaldybės gali naudoti savo nuožiūra (jos nėra tikslinės paskirties) (Baltušnikienė, 2004). Prekių ir paslaugų arba kitus mokesčius sudaro pridėtinės vertės, akcizai, cukraus sektoriaus, loterijų ir azartinių lošimų, transporto priemonių, aplinkos teršimo mokesčiai bei rinkliavos. Iš jų mokestinių pajamų pavidalu į savivaldybių biudžetus patenka dalis mokesčio už aplinkos teršimą ir dalis loterijų ir azartinių lošimų mokesčio. Pagal LR mokesčio už aplinkos teršimo pakeitimo įstatymą 30 proc. šio mokesčio mokama į valstybės biudžetą, o 70 proc. – į savivaldybės biudžetą. Pagal loterijų ir lošimų mokesčio įstatymą juridinių asmenų, organizuojančių mažąsias loterijas, sumokėtas mokestis įskaitomas į tos savivaldybės, kuri išdavė licenciją rengti loteriją, biudžetą, o juridinių asmenų, organizuojančių didžiąsias loterijas, sumokėtas loterijų ir lošimų mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą.

Pagal priimtą Savivaldybių biudžeto pajamų nustatymo metodikos įstatymą savivaldybių biudžetų pajamų šaltiniai, be mokestinių pajamų, suskirstyti dar į nemokestines pajamas ir dotacijas. (žr. 1.4 pav.).

1.4 pav. Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų šaltiniai

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės pagal mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaitą, LR biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo įstatymą ir LR savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo pakeitimo įstatymą.

Kaip matoma iš 1.4 paveikslė, savivaldybių nemokestinių pajamų grupė aprėpia keturis finansinius šaltinius. Pagal LR savivaldybių biudžetų pajamų metodikos įstatymo pakeitimo įstatymą VMI nustatyta tvarka į atitinkamą savivaldybės biudžetą perveda tas nemokestines pajamas, kurias pagal įstatymus sumoka fiziniai ir juridiniai asmenys. Nemokestines pajamas sudaro: turto pajamos, kurias sudaro dividendai, mokesčiai už valstybinę žemę, valstybinio

vandens fondo telkinius, gamtos išteklius; pajamos už prekes ir paslaugas, kurios gaunamos iš pajamų už patalpų nuomą, atsitiktines paslaugas; pajamos iš baudų ir konfiskacijos; kitos pajamos, ilgalaikio materialiojo realizavimo pajamos bei vietinės ir valstybinės rinkliavos. Šios nemokestinės pajamos taip pat skiriamos savarankiškomis savivaldybių funkcijoms atlikti. Pirmąsias dvi savivaldybių pajamų rūšis sąlyginai galima vadinti nuosavomis pajamomis, o paskutinioji (dotacijos⁴) yra valstybės paskirta lėšų suma, valstybės perduotoms savivaldybėms funkcijoms vykdyti, kurios nepanaudotas likutis metų pabaigoje grąžinamas į valstybės biudžetą (Davulis, 2006). Mokslinėje literatūroje finansiniai pervedimai (dotacijos) dar vadinami tarpbiudžetinių lėšų perskirstymu (Civinskas, Tolvaišis, 2006). Pagal LR savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo pakeitimo įstatymą ir jo pataisymus valstybės biudžeto bendroji dotacija skiriama:

- savivaldybių gyventojų pajamų mokesčiui išlyginti, kai prognozuojama, kad Valstybės išdo sąskaitoje trūks šiam tikslui lėšų;
- savivaldybių išlaidų struktūrų skirtumams išlyginti, kuriuos lemia nuo savivaldybių veiklos nepriklausantys objektyvūs veiksniai, kai prognozuojama, kad Valstybės išdo sąskaitoje šiam tikslui trūks lėšų;

Valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams skiriamos:

- valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti – pagal nustatytą šioms funkcijoms atlikti lėšų apskaičiavimo metodiką;
- mokinio krepšeliui finansuoti (atsižvelgiant į lėšų poreikį švietimo įstaigų darbuotojams – pedagogams darbo užmokesčiui už kasmetines atostogas mokėti) pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą tvarką;
- Seimo, Vyriausybės patvirtintoms programoms ar priimtiems sprendimams vykdyti.

Valstybės biudžeto bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams skiriamos dėl Seimo ar Vyriausybės priimtų sprendimų atsirandantiems savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų pokyčiams kompensuoti.

Dotacijų dydžiai savivaldybėms tvirtinami atitinkamų biudžetinių metų LR valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu. Jeigu savivaldybių pajamos per metus pakilo (2002 m. – 21 proc., 2003 m. – 7 proc., 2005 – 19 proc., 2007 – 20 proc., 2008 – 21 proc.), tai pagal LR savivaldybių biudžetų nustatymo metodikos įstatymo 12 str. 2 dalį bendrosios dotacijos kompensacija iš savivaldybių biudžetų

⁴ Dotacija iš valstybės biudžeto bendriausiais bruožais suvokiama kaip dovana. Tai - mokesčių mokėtojų sumokėtos lėšos valstybei, duodamos vietiniams biudžetams (taip pat įmonėms ir organizacijoms), kad šie padengtų išlaidas, kurios viršija pajamas (Rimas, 2000).

yra grąžinama atgal į valstybės biudžetą. Pagal Civinską ir Tolvaišį (2006), savivaldybės tarsi pasiskirsto į donores ir recipientes, nes nustatoma GPM fiksuota dalis ir bendrosios dotacijos kompensacijos atskaitymas iš savivaldybių biudžetų, kurių pajamos per metus pakyla pagal nustatytą procentą. Civinskas ir Tolvaišis (2006) teigia, kad galima išskirti centrinės valdžios vykdomą politiką – iš ekonomiškai pajėgesnių, daugiau nei planuota lėšų į apskrities savivaldybių biudžetus surinkusių savivaldybių lėšų atskaitymą į valstybės biudžetą ir persikirstymą nepakankamai pajamų surenkančioms savivaldybėms remti. Todėl GPM dalies ir bendrosios dotacijos atskaitymo iš savivaldybių, kurių pajamos pakilo pagal įstatymų nustatytą procentą, pervedimas į valstybės biudžetą kitoms savivaldybėms remti, gali slopinti savivaldybių donorių⁵ norą skatinti ekonomikos plėtrą ir didinti pajamų įplaukas savo valdomoje teritorijoje. Nors savivaldybės donorės teritorijoje išaugus pajamų mokesčio įplaukoms santykinai išaugo jų dalis, tačiau padidės ir dalis įplaukų, pervedamų į valstybės išdo sąskaitą (Baltušnikienė, 2006). Savivaldybių biudžetų savarankiškų pajamų augimo ribojimas yra pavojingas, nes mažina prielaidas aktyviau skatinti verslumą, darbo vietų išlaikymą ir kūrimą. Taip ribojamas didesnės pridėtinės vertės kūrimas ir galimybės užtikrinti didesnį valstybės biudžeto, Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo ir savivaldybių biudžetų pajamų augimą. Lietuvos ūkio, verslo atsigavimo, nedarbo ir viešųjų finansų problemų sprendimą tik lėtina paskatų atėmimas iš savivaldybių. Ribojant savivaldybių pajamas mažinamos ir lėšos, kurias savivaldybės galėtų papildomai panaudoti pradelstiems kreditiniams įsiskolinimams verslo subjektams sumokėti ir didėjančiam ES paramos lėšomis įgyvendinamų projektų bendrojo finansavimo poreikiui patenkinti (Apie savivaldą ...).

Kaip teigia Civinskas ir Tolvaišis (2006) egzistuoja dvi priešpriešos: pirmoji – tarp centro ir savivaldybių dėl išteklių paskirstymo, antroji – dėl išteklių tarp pačių savivaldybių. Pirmuoju atveju atspindima institucijų interesų sankirta dėl tikslinių dotacijų skyrimo, antruoju – gyventojų pajamų mokesčio, bendrosios dotacijos kompensacijų atskaitymo, investicinių projektų pagal valstybės investicijų programoje numatytus projektus ir kt. Pagal Davulį (2006) Lietuvos savivaldybių nuosavos lėšos nevisai atitinka jų sampratą, nes idealiau atveju nuosavų lėšų formavimas turėtų visiškai priklausyti nuo vietos valdžios sprendimų. Nuosavų lėšų, Lietuvos savivaldybių biudžetuose praktiškai nėra, o savivaldybės turi ribotas galimybes reguliuoti tokias pajamas. Praktikoje savivaldybių nepanaudotos valstybės biudžeto lėšos metų gale yra grąžinamos į valstybės biudžetą, turi ir savų trūkumų. Tai verčia

⁵ Šiuo metu yra 4 savivaldybės donorės, kurioms skiriama mažesnė GPM dalis, t. y. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestai ir Mažeikių rajonas (Savivaldybių biudžetai...).

savivaldybes išleisti visus iš valstybės biudžeto joms pervestus pinigus, kadangi nepanaudota jų dalis pasibaigus biudžetiniams metams vis tiek bus prarasta. Šios savivaldybių išlaidos ne visada būna ekonomiškai tikslingos. Tikslingiau būtų nepanaudotas valstybės biudžeto lėšas palikti savivaldybėms, jei jos numato jas panaudoti racionaliai (Davulis, 2006).

Mokesčių paskirstymas tarp centrinė ir vietinės valdžios, pasak Davulio (2006) grindžiamas tuo, kad nėra veiksminga daugumą apmokestinimo galių suteikti Vyriausybei ribojant savivaldybių savarankiškumą. Be to, Europos vietos savivaldos chartijoje 9 straipsnio 3 dalyje rašoma, kad vietinės valdžios organai bent dalį finansinių išteklių gauna iš vietos mokesčių ir rinkliavų, kurių dydį nustato jie patys vadovaudamiesi statutu. Davulis (2006) pabrėžia, kad per didelis vietinės valdžios savarankiškumas gali būti nepriimtinas makroekonominio stabilumo bei visuomenės išteklių efektyvaus paskirstymo požiūriu.

Apžvelgus savivaldybių išlaidas, mokestines ir nemokestines pajamas, skiriamas dotacijas svarbu aptarti ir savivaldybių skolinimosi mechanizmą. Pagal Baltušnikienę (2004) Lietuvoje dominuoja administracinė savivaldybių skolinimosi mechanizmo reguliavimo ir kontroliavimo sistema, kai savivaldybių skolinimąsi reguliuoja valstybės valdžia nustatydamas skolinimosi apribojimus, peržiūrėdama ir sankcionuodama skolinimosi operacijas ir kt.

	Limitas proc. (nuo patvirtintų tų metų savivaldybės biudžeto pajamų (neįskaitant iš valstybės biudžeto savivaldybei skiriamų specialiųjų tikslinių dotacijų)).					Limitas p roc. (nuo patvirtintų tų metų savivaldybės biudžeto pajamų (neįskaitant iš valstybės biudžeto savivaldybei skiriamų specialiųjų tikslinių dotacijų ir valstybės biudžetui grąžinamų bendrosios dotacijos kompensacijų)).			
Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Savivaldybės skola	35 (Vilniaus miesto - 50)	35 (Vilniaus miesto – 50, Kauno miesto – 40)	35 (Vilniaus, Kauno miestų – 50)					30 (Vilniaus, Kauno miestų - 45)	40 (Vilniaus, Kauno miestų - 55)
Metinio savivaldybės grynojo skolinimosi suma	iš jų metinio trumpalaikio skolinimosi suma – 10		20,					15, iš jų metinio tr. skolinimosi suma – 10	20, iš jų metinio tr. skolinimosi suma – 10
Grąžintina tais kalendoriniais metais savivaldybės paskolų ir palūkanų bei su paskolų ėmimu susijusių įmokų suma			20					15	
Savivaldybės garantijų limitas	-		5					10	
Savivaldybės, vykdančioms investicijų projektus, finansuojamus ir iš ES paramos lėšų	-	-	(išskyrus Vilniaus ir Kauno miestų savivaldybes)			10, iš jų 2 – avansiniam šių projektų finansavimui	18, iš jų 10 – avansiniam šių projektų finansavimui		30
			3	6	10, iš jų 2 – avansiniam šių projektų finansavimui	i			

1.5 pav. Seimo patvirtinti skolinimosi limitai savivaldybėms

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės pagal 2002 – 2010 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymais.

Kaip rašoma LR biudžeto sandaros įstatyme, jeigu savivaldybėms nepavyksta subalansuoti biudžeto, jos Vyriausybės nustatyta tvarka, laikydamasis Seimo patvirtintų skolinimosi limitų (žr. 1.5 paveikslą) gali:

- 1) imti iš vidaus arba užsienio kreditorių ilgalaikes paskolas (kurių trukmė ilgesnė kaip vieneri metai ir grąžinimo terminas ne tais pačiais biudžetiniais metais) arba teikti garantijas dėl paskolų, naudojamų tik investicijų projektams finansuoti;
- 2) imti iš vidaus arba užsienio kreditorių trumpalaikes (kurių grąžinimo terminas tais pačiais biudžetiniais metais) paskolas biudžetiniais metais laikinam pajamų trūkumui padengti, kai nepakanka šiam tikslui savivaldybės biudžeto apyvartos lėšų.
- 3) Vyriausybės nustatyta tvarka iš valstybės biudžeto apyvartos lėšų savivaldybėms gali būti teikiamos trumpalaikės paskolos laikinam pajamų trūkumui padengti, kai nepakanka šiam tikslui savivaldybės biudžeto apyvartos lėšų.
- 4) Biudžetinės įstaigos savo vardu negali skolintis lėšų, priimti jokių skolinių įsipareigojimų.
- 5) Nuo 2011 metų Vyriausybės nustatyta tvarka iš valstybės biudžeto apyvartos lėšų savivaldybėms gali būti teikiamos trumpalaikės arba ilgalaikės paskolos, kai dėl kredito įstaigų veiklos apribojimo ir (arba) jų licencijų atšaukimo savivaldybės negali disponuoti savo lėšomis ir dėl to trūksta apyvartos lėšų.

Lietuvos savivaldybių asociacijos siūlymu nuo 2005 metų sausio 1 d. Lietuvos Seimas padidino skolinimosi galimybes mažesnėms savivaldybėms, vykdančioms investicinius projektus, finansuojamus iš ES lėšų. Skolinimosi apribojimai padidinami nuo 3 proc. iki 6 proc. Tokia lengvata nesuteikta Kauno ir Vilniaus miestų savivaldybėms, kadangi jų finansinės galimybės yra didesnės lyginant su likusiomis savivaldybėmis (Davulis, 2006).

Toks skolinimosi mechanizmas taip pat rodo savivaldybių finansinį savarankiškumą ir galimybę pačioms spręsti finansinius klausimus, tačiau neviršijant numatytų skolinimosi apribojimų. Lietuvoje esanti dviejų pakopų finansų sistema leidžia savivaldybėms disponuoti savo biudžeto lėšomis: gali savarankiškai disponuoti pajamomis ir išlaidomis, taip pat turi teisę iš valstybės biudžeto gauti tam tikrų finansinių lėšų (dotacijų). Be to, vietinės valdžios organai (savivaldybės) su tam tikra kontrolės sistema turi galimybę skolintis. Apibendrinat būtina pabrėžti, kad savivaldybių finansų valdymas yra gana sudėtingas, o jį reglamentuoja nemažai įvairių teisės aktų.

1.3. Regiono samprata ir diferenciacijos vertinimas

Regionai yra svarbūs nacionaliniame ir tarptautiniame lygyje. Mokslinėje literatūroje ir praktikoje dažnai kaip sinonimai vartojamos sąvokos teritorija, regionas, rajonas ir kitos. Tačiau labiausiai linkstama prie termino regionas. Įvairiuose moksliniuose darbuose regiono sąvoka plati, daugelio skirtingai suprantama ir apibrėžiama. Mačio (2006) teigimu neįmanoma pateikti net paprastos regiono sąvokos, kuri būtų vienoda visose šalyse.

1.2 lentelė

Regiono sąvoka pagal įvairius autorius

Pagal Europos regionų asamblėjos deklaraciją	Regionas yra teritorinis vienetas, įteisintas valstybiniais įstatymais. Jis yra žemesnio nei centrinė vyriausybė lygio subjektas, turintis politinio atstovavimo galių, kurias įtvirtina išrinkta taryba arba, jeigu jos nėra, asociacija ar institucija, kurią regioniniu lygiu suformuoja žemesnė nei centrinė valstybės valdžia. Taip pat regionas finansuoja, samdo savo administracijos darbuotojus ir priima skiriamuosius ženklus reprezentacijai.
Pagal tarptautinių žodžių žodyną	Regionas yra didelis savitas teritorinis vienetas (gamtinis, ekonominis, politinis).
Vaitiekūnas, S. (2001)	Regionas pasižymi tam tikromis savybėmis, tik jam būdingomis ir skiriančiomis jį nuo kitų, gretimų teritorijų. Tokių savybių regionas gali turėti vieną arba keletą. Savybės ir tampa regiono vientisumo kriterijumi, padedančiu apibrėžti jo ribas, nors jos visada yra daugiau ar mažiau sąlyginės.
Burneika, D. (2004)	Regionu galima laikyti rajoną, kuris gali būti laikomas savarankiška teritorine rinka su aiškiais ekonominiais, finansiniais ir socialiniais barjeriais ir yra susijęs vidiniais ekonominiais ryšiais, kuriuos užtikrina gyventojų, pinigų bei prekių judėjimas jos viduje, bendras savivaldybės biudžetas, tradiciniai prekybiniai ryšiai ir t. t.
Čaplikas, V. (2006)	Regionas yra kokios nors teritorijos didelė dalis arba vidutinis („aukso vidurio“) dydis tarp visumos ir mažesnių – mikrodydžių. Šitoks trijų skirtingų -visumos, makrodydžių ir mikrodydžių išskyrimas yra labai patogus teoriniams ir praktiniams tyrimams, leidžia pasiekti gana gerų, bet kurios teritorijos analizės rezultatų.
(Svetikas K.Ž., Lietuvos regioninės plėtros politika: raida ir tendencijos// konferencijos pranešimų medžiaga cituojama Aušros Česnauskaitės magistro baigiamajame darbe).	Regionas – tai istoriškai susiformavęs individualus ir unikalus kompleksinis darinys, susidaręs sąveikaujant gamtinėms ir socialinėms sistemoms, apibrėžtas sutartinėmis integruotomis ribomis. Pati naujausia regiono koncepcija apibrėžia jį kaip politinį ir administracinį vienetą (tarp nacionalinės valdžios ir vietos savivaldos), užtikrinantį endogeninę, subalansuotą regiono teritorijos ekonomikos plėtrą, didinantį tarptautinį konkurencingumą, bei vystantį regiono identitetą
Cooke, P. (2009)	Regioną apibrėžia kaip sritį pasižymintį ekonomikos specifiką, administraciniu vienetumu ir bendra kultūra.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Apibendrinus autorių nuomones apie regiono sąvoką pastebima, kad jos yra panašios, kurias būtų galima apibūdinti taip: regionas yra teritorija turinti nustatytas (sutartas) geografines ribas, ir yra valdžios vienetas tarp valstybinės valdžios ir savivaldybių (mažesnių

valdžios institucijų). Taip pat kiekvienas regionas turi savitų išskirtinių bruožų lyginant jį su kitais regionais bei yra susijęs vidiniais ekonominiais ryšiais.

Lietuvos apskričių viršininkų administracijos panaikintos, paskutinioji Marijampolės apskrities viršininko administracija iš Juridinių asmenų registro išregistruota 2010 metais (Palaitis, 2010). Nors formaliai apskričių viršininkai ir jų vadovaujamos administracijos panaikintos, tačiau pačios apskritys išlieka kaip teritoriniai – administraciniai vienetai. Pasak vidaus reikalų ministro, to reikia, nes padalijimu į apskritis remiamasi kaupiant įvairius statistinius duomenis. Be to, pasak ministro, padalijimas į apskritis yra svarbus pritraukiant ES fondų lėšas. Visiškai panaikinti apskričių neleidžia Konstitucija, kuri skelbia, kad „aukštesniuose administraciniuose vienetuose įstatymo nustatyta tvarka valdymą organizuoja Vyriausybė“. Apskritys yra laikomos aukštesniaisiais administraciniais vienetais. Pasak teisininkų, ši Konstitucijos norma reiškia, kad apskritys būtinos, įstatymu turi būti organizuotas jų valdymas, o Vyriausybė, vadovaudamasi tuo įstatymu, turi organizuoti tokį valdymą (Apskritys be ...).

Šiame darbe regionais bus laikomos Lietuvos apskritys (jų yra 10), kurias sudaro savivaldybės, nes administracinės apskričių ribos dar egzistuoja. Jos pasirinktos dėl to, kad būtų galima geriau išanalizuoti darbo problemą, nes smulkesnis suskirstymas geriau atskleidžia regionų problemas, kurias galima pastebėti analizuojant valdžios sektoriaus finansų rodiklius pateiktus Lietuvos statistikos departamente prie LRV.

Tarptautinių žodžių žodyne pateikiama, kad diferenciacija yra visumos skaidymas, skirstymas į sudedamąsias dalis, skirtingas formas ir pakopas; skirtumų ryškėjimas ir iškėlimas. Regionų skirtumų vertinimui yra skaičiuojami įvairūs regionų diferenciacijos indeksai. Jie leidžia pasirinktu aspektu palyginti keleto šalių regionų diferenciacijos lygį arba stebėti, kaip tam tikros šalies regionų skirtumų laipsnis kinta dinamikoje. Populiariausi rodikliai rodantys diferenciaciją yra Gini koeficientas, Theilo indeksas, Atkinsono indeksas, Williamsono indeksas, Hooverio koeficientas bei variacijos koeficientas (Portnov ir Felsestein). Jie parodo regionų skirtumus tik kokio nors vieno rodiklio atžvilgiu. Dažniausiai naudojami vertinant pajamų nelygybę, tačiau tinka ir kitų rodiklių netolygumams vertinti. Taip pat diferenciacijai vertinti naudojami įvairūs variacijos arba sklaidos rodikliai (Bartosevičienė, 2010): variacijos užmojis, vidutinis tiesinis nuokrypis, dispersija, vidutinis kvadratinis nuokrypis, variacijos nuokrypis ir kvartilių skirtumas.

Variacijos užmojis (absolutus variacijos rodiklis), kuris parodo skirtumą tarp maksimalios ir minimalios analizuojamo požymio variacijos reikšmių. Tačiau jis neįvertina reikšmių pasiskirstymo skirstinio viduje. Variacijos koeficientas – tai tarpusavyje lyginamų

skirtingų visumų požymio variacija. Tai procentinis vidutinio kvadratinio nuokrypio ir aritmetinio vidurkio santykis, kuris parodo sklaidą vidurkio atžvilgiu (Bartosevičienė, 2010).

Portnov ir Felsestein atliko tyrimą, kuriame buvo vertinama diferenciacijos indekso pasirinkimo įtaka gaunamiems rezultatams mažose šalyse. Pagal tyrimo išvadas buvo išrinktas Wiliamsono indeksas, kuris geriausiai atspindi diferenciaciją mažoje šalyje. Wiliamsono indekso formulė yra artima variacijos koeficiento formulėi, tačiau dar įvertina ir regiono dydį. Maža šalimi šiuo atveju laikoma šalis, kurios užimama teritorija ir gyventojų skaičius yra nedidelis, todėl Lietuva atitinka šiuos kriterijus (Kėdaitis ir Vaškevičiūtė, 2007). Portnov ir Felsestein teigia, kad šalies dydis svarbus netolygumo matavimo rezultatams dėl keleto priežasčių:

- 1) maža šalis turi santykinai mažą skaičių regioninių vienetų;
- 2) šalies regionai gali labai skirtis gyventojų skaičiumi;
- 3) pokyčiai atsiradę mažoje šalyje iš vieno regiono į kitą plinta, tuo tarpu pokyčiai didelėje šalyje būna labiau lokalūs ir nepriimtini visoje šalyje.

1.4. Lietuvos valdžios sektoriaus finansų regioninės diferenciacijos vertinimo metodika

Darbe bus nagrinėjami 2002 – 2010 metų duomenys. 9 metų laikotarpis buvo pasirinktas dėl to, kad apimtų ilgesnį laiko tarpą (Lietuvos įstojimą į Europos Sąjungą, pakilimo ir nuosmukio laikotarpius), per kurį matytųsi kaip laike kinta analizuojami duomenys ar išryškėja bendros valdžios sektoriaus finansų regioninės diferenciacijos kitimo tendencijos. Praktinėje darbo dalyje tarpusavyje lyginamos apskričių savivaldybių išlaidos, pajamos (mokestinės, nemokestinės ir dotacijos) ir skola, kurie tenka vienam apskrities gyventojui. Taip pat analizuojama minėtų finansinių rodiklių kitimo dinamika, diferenciacija tarp apskričių bei pajamų struktūra. Paminėti rodikliai (išlaidos, pajamos ir skola) tenkantys vienam gyventojui pasirinkti todėl, kad parodo esminius valdžios sektoriaus finansų srautus ir jų pokyčius, t. y. kur yra išleidžiamos turimos apskrities savivaldybių lėšos, iš kokių šaltinių gaunamos pajamos, kad būtų galima įvykdyti savivaldybių funkcijas bei dėl skolinimosi, pajamų ir išlaidų nesutapimo atsirandanti skola. Visi darbe analizuojami rodikliai skaičiuojami vienam apskrities gyventojui, kad skirtingo teritorinio dydžio, socialinio ir ekonominio potencialo apskritys būtų sulygintos pagal jose registruojamą vidutinį per metus gyvenusių gyventojų skaičių. Analizuojant rodiklius naudojami įvairūs statistiniai analizės metodai. Absoliutinių pokyčių skaičiavimas, kad būtų galima įvertinti nagrinėjamų rodiklių

pasikeitimą nuo 2002 iki 2010 metų bei atskirais analizuojamais metais (Bartosevičienė, 2010):

$$(\Delta y_b = y_n - y_0) \text{ (bazinis)} \quad (2.1)$$

$$(\Delta y_g = y_n - y_{n-1}) \text{ (grandininis)} \quad (2.2)$$

Pakitimo tempo skaičiavimas, kad būtų parodyta nagrinėjamos reikšmės kitimo procentinė išraiška (Bartosevičienė, 2010):

$$(T_p = y_n / y_{n-1} * 100 - 100) \quad (2.3)$$

Kitimo tempo skaičiavimas, kad būtų parodyta kiek kartų padidėjo nagrinėjama reikšmė (Bartosevičienė, 2010):

$$(T_d = y_n / y_{n-1} * 100) \quad (2.4)$$

2.1 – 2.4 formulėse naudojamų simbolių reikšmės: y_n – ataskaitinio laikotarpio dinamikos eilutės lygis; y_0 – pradinis (bazinis) dinamikos eilutės lygis; y_{n-1} – lygis tiesiogiai einantis prieš lygį y_n .

Aritmetinio vidurkio skaičiavimas naudojamas tam, kad būtų matoma bendra visų apskričių (išlaidų, pajamų ir skolos) kitimo tendencija kiekvienais metais. Taip pat jis bus naudojamas variacijos koeficiento skaičiavime (Bartosevičienė, 2010):

$$(\bar{x} = \sum x_i / n) \quad (2.5)$$

čia: x_i – reikšmės; n – reikšmių skaičius.

Regionų diferenciacijai atskleisti panaudotas variacijos koeficientas (VK) Jis skaičiuojamas siekiant nustatyti ar tiriamų rodiklių visuma yra vienu ar egzistuoja jų diferenciacija (Bartosevičienė, 2010):

$$(VK = \sigma / \bar{x} * 100) \quad (2.6)$$

čia: σ – vidutinis kvadratinis nuokrypis; $\bar{x}$ - vidurkis.

Šio koeficiento įvertinimui naudojama tokia skalė: iki 10 proc. maža variacija, 10 – 20 proc. vidutinė, 20 – 30 proc. didelė, 30 proc. ir daugiau labai didelė variacija (Bartosevičienė, 2010). Norint sužinoti, koks yra analizuojamais metais rodiklių sklaidos plotis tarp apskričių naudojamas variacijos užmojo (R) skaičiavimas (Bartosevičienė, 2010):

$$(R = x_{\max} - x_{\min}) \quad (2.7)$$

čia: $x_{\max}$ – maksimali požymio reikšmė; $x_{\min}$ – minimali požymio reikšmė.

Taip pat naudojamas ir Williamsono indekso (WI) skaičiavimas (Portnov ir Felsestein):

$$WI = \frac{1}{y} \left[\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2 \frac{A_i}{A_{tot}} \right]^{1/2} \quad (2.8)$$

čia: y_i – rodiklio reikšmė i – ajame regione; $\bar{y}$ – rodiklio šalies vidurkis; A_i – gyventojų skaičius i – ajame regione; A_{tot} – gyventojų skaičius šalyje; n – regionų skaičius.

Indeksas skaičiuojamas atsižvelgiant į regiono dydį pagal gyventojų skaičių, kad būtų nustatyta regionų diferenciacijos kitimo tendencija. Didėjanti WI reikšmė rodo didėjančią diferenciaciją tarp regionų (Kėdaitis ir Vaškevičiūtė, 2007).

Analizei atlikti naudojami Statistikos departamento prie LRV (išlaidų, mokestinių ir nemokestinių pajamų bei vidutinio gyventojų skaičiaus) ir LR Finansų ministerijos (skolos ir skolinimosi limitų bei dotacijų) duomenys. Skaičiavimams naudojama Excel kompiuterinė programa. Lentelėse didžiausios ir mažiausios analizuojamų rodiklių reikšmės paryškintos pilka spalva. Analizėje bus naudojamas sutrumpinimas 1 – am gyv., kuris reiškia vienam apskrities gyventojui.

2. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ DIFERENCIACIJOS VERTINIMAS REGIONUOSE

Šiame darbo skyriuje bus atliekamas Lietuvos valdžios sektoriaus finansų lyginamoji analizė bei jų diferenciacijos vertinimas.

2.1. Išlaidų vertinimas regionuose

Pasak Baltušnikienės (2004) „be išsamios valdymo funkcijų detalizacijos ir išlaidų joms įgyvendinti paskirstymo neįmanoma nustatyti, kokie mokesčiai, finansiniai pervedimai, pasiskolintų lėšų sumos yra reikalingos konkretiems valdymo lygiams“ (p. 92). Todėl apskrities savivaldybių biudžetų išlaidos, jų paskirstymas pagal funkcijas analizuojami pirmiausiai. Šiame poskyryje nagrinėjamos Lietuvos apskričių, kurias sudaro savivaldybės, išlaidos tenkančios vienam apskrities gyventojui 2002 – 2010 metais.

2.1 lentelė

Išlaidos tenkančios vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	1.078	1.122	1.265	1.385	1.702	1.798	2.206	2.198	2.219
Kauno	1.000	1.032	1.175	1.296	1.720	1.734	2.199	2.004	2.089
Klaipėdos	1.152	1.134	1.294	1.426	1.731	1.762	2.107	2.102	2.089
Marijampolės	1.117	1.137	1.292	1.333	1.623	1.726	2.093	2.055	2.029
Panevėžio	1.110	1.124	1.276	1.373	1.572	1.697	2.124	2.043	2.114
Šiaulių	1.120	1.110	1.253	1.352	1.655	1.798	2.180	2.162	2.192
Tauragės	1.132	1.130	1.275	1.399	1.720	1.823	2.276	2.183	2.176
Telšių	1.102	1.117	1.277	1.422	1.632	1.733	2.157	2.186	2.223
Utenos	1.188	1.221	1.376	1.502	1.740	1.900	2.264	2.262	2.205
Vilniaus	0.993	1.033	1.161	1.306	1.596	1.617	1.951	1.894	1.894
Vidurkis	1.099	1.116	1.264	1.379	1.669	1.759	2.156	2.109	2.123
VK	5.31	4.58	4.56	4.27	3.47	4.15	4.16	4.98	4.65
R	0.195	0.189	0.215	0.206	0.168	0.283	0.326	0.369	0.330
WI	0.068	0.055	0.056	0.046	0.036	0.047	0.053	0.062	0.060

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis prie LRV.

Iš 2.1 lentelės matoma, kad daugiausiai išlaidų tenkančių vienam apskrities gyventojui yra Utenos apskrityje, kurios per 9 metų analizuojamą laikotarpį pakito 1,017 tūkst. Lt. 1 –am gyv., o mažiausiai – Vilniaus apskrityje, kurios nuo 2002 iki 2010 metų padidėjo 0,901 tūkst. Lt. 1 – am gyv. Iš 4 priedo pastebima, kad 2004 metais visose apskrityse išlaidos 1 – am gyv. didėjo panašiu tempu, kuris vidutiniškai buvo 13,29 proc. Didžiausias išlaidų padidėjimas per visą analizuojamą laikotarpį (žr. 4 priedą) pastebimas Kauno apskrityje 2006 metais net 32,66 proc. ir siekia 1,72 tūkst. Lt. 1 –am gyv. Tokį ženklų padidėjimą Kauno apskrityje galėjo

lemti labai staigus išlaidų išaugimas bendroms valstybės paslaugoms (133 proc.) ir 18 proc. didesnės išlaidos švietimo sričiai. Tačiau apskrityse vidutiniškai daugiausiai išlaidos didėjo 2008 metais, nes šiais metais buvo surenkama ir santykinai daugiau pajamų (žr. 2.2 lent.). Iš 2.1 lentelės duomenų ir 4 priedo pastebima, kad 2009 metais visose analizuojamose Lietuvos apskrityse (išskyrus Telšių apskritį) išlaidos 1 – am gyv. sumažėja, o didžiausias šio analizuojamo rodiklio sumažėjimas pastebimas Kauno apskrityje 8,86 proc., kurį galėjo lemti skiriamų lėšų sumažinimas (42 proc.) bendroms valstybės paslaugoms.

Apskaičiuotas VK analizuojamu laikotarpiu kito nuo 3,47 iki 5,31 proc., tačiau jis nevirsijo 10 proc., todėl galima teigti, kad statistiniu požiūriu variacija yra maža. Todėl aritmetinis vidurkis yra pakankamai tiksli charakteristika apibūdinanti visų apskričių išlaidas tenkančias vienam apskrities gyventojui. Galima teigti, kad 2006 metais diferenciacija tarp apskričių buvo mažiausia, nes R, VK ir WI šiais metais buvo mažiausi atitinkamai 0,168 tūkst. Lt. 1 – am gyv., 3,47 proc. ir 0,036. Vidutinės išlaidos 2006 metais 1 –am gyv. virsijo puse analizuojamų apskričių. 2007 – 2009 metais ekonomikos augimo ir nuosmukio laikotarpiu diferenciacija tarp regionų didėja. Tai parodo didėjanti WI reikšmė 0,015 punkto, didėjantis VK 0,83 proc. punkto bei didėjantis R 0,086 tūkst. Lt. 1 – am gyv. 2010 metais skirtumai tarp regionų mažėja. Pastebima, kad didžiausių netolygumų tarp regionų laikotarpiu (2007 – 2009 m.) didėjo skirtumai tarp mažiausiai lėšų išlaidoms skiriančios apskrities ir vidurkio.

Analizuojant savivaldybių biudžetų išlaidų struktūrą pagal funkcinę klasifikaciją matoma (žr. 5 priedą), kad didžioji išlaidų dalis visu analizuojamu laikotarpiu visose apskrityse vienam apskrities gyventojui tenka socialinei sferai. 2002 – 2005 metų laikotarpiu vidutiniškai daugiau išlaidų – ekonomikai nei kitoms valstybės paslaugoms, o 2006 – 2010 metų laikotarpiu atvirkščiai. Išlaidos skiriamos socialinei sferai pasirinktu laikotarpiu nuolat didėjo. Šių išlaidų visose dešimtyje Lietuvos apskričių daugiausia buvo skiriama švietimui, tai rodo, kad Lietuva neišsiskiria iš kitų šiuolaikinių šalių (pvz. Danijos, Norvegijos), pagal savo galimybes finansuodama švietimo sritį. Vertinant diferenciaciją pagal WI ir VK pastebima, kad ji didesnė tarp regionų lėšų skyrimo kitoms valstybės funkcijoms ir ekonomikai atžvilgiu nei lėšų skyrimo socialinei sferai atžvilgiu. Teigti, kad regionų skirtumai lėšų skyrimo socialinei sferai požiūriu didėja ar mažėja negalima, nes nėra vienareikšmio WI reikšmių didėjimo ar mažėjimo. Didžiausia regioninė diferenciacija lėšų skyrimo kitoms valstybės funkcijoms atlikti atžvilgiu yra 2006 metais tarp Kauno ir Utenos apskričių. Ją lėmė Kauno apskrityje 134 proc. padidėjusios išlaidos bendroms valstybės paslaugoms atlikti. Lėšų skiriamų ekonomikos funkcijai finansuoti atžvilgiu netolygumai didėja 2009 – 2010 metais,

nes didėja WI ir VK reikšmės. Tai galėjo lemti Panevėžio apskrityje mažiausias lėšų skyrimas aplinkos apsaugai finansuoti lyginant su kitomis analizuojamomis apskritimis.

Nagrinėjamu 2002 – 2010 metų periodu ekonomikos funkcijai regionuose finansuoti tenka iki 21,3 proc. lėšų nuo valdžios sektoriaus visų išlaidų. Tai reiškia, kad daugiau nei 85 proc. išlaidų tenka valstybės biudžetui (žr. 6 priedą.). Vadinasi už ekonomikos funkcijai priskiriamas sritis atsakingos valstybės institucijos. Kitoms valstybinėms funkcijos užtikrinti regionams tenka mažesnė dalis išlaidų, nagrinėjamu laikotarpiu tai svyruoja vidutiniškai nuo 9,9 iki 16,8 proc. visų išlaidų šiai sričiai (žr. 6 priedą). Galima teigti, kad ši sfera išimtinai valstybinė, nes ją sudaro tokios funkcijos kaip gynyba, viešosios tvarkos palaikymas, bendrosios valstybės paslaugos. Todėl funkcijas, kurias lengviau administruoti iš centro yra priskiriamos centrinės valdžios organams, o funkcijos, kurios turėtų būti arčiau bendruomenės – priskiriamos vietinės valdžios organams.

2.2. Pajamų vertinimas regionuose

Pasak Baltušnikienės (2004) „lėšos turi būti skiriamos konkrečiai viešojo valdymo sistemos funkcijai. Taigi netgi ir labai kruopščiai sukurta išlaidų paskirstymo tarp atskirų valdymo lygių sistema nefunkcionuos sklandžiai, jei nebus atitinkamos pajamų paskirstymo sistemos“ (p. 94). Toliau darbe bus atliekama savivaldybių biudžetų pajamų analizė.

2.2 lentelė

Pajamos tenkančios vienam apskrities gyventojui, tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	1.079	1.152	1.315	1.405	1.649	1.765	2.209	2.158	2.283
Kauno	0.995	1.038	1.204	1.311	1.667	1.698	2.170	1.918	2.114
Klaipėdos	1.154	1.156	1.339	1.421	1.685	1.751	2.109	2.085	2.142
Marijampolės	1.088	1.126	1.299	1.356	1.593	1.715	2.108	2.048	2.081
Panevėžio	1.082	1.110	1.300	1.360	1.542	1.679	2.097	1.975	2.113
Šiaulių	1.104	1.120	1.284	1.358	1.629	1.782	2.178	2.125	2.245
Tauragės	1.136	1.135	1.305	1.423	1.693	1.806	2.282	2.172	2.230
Telšių	1.080	1.098	1.288	1.377	1.608	1.725	2.136	2.111	2.261
Utenos	1.182	1.237	1.427	1.536	1.690	1.861	2.274	2.235	2.265
Vilniaus	0.994	1.028	1.199	1.314	1.553	1.583	1.958	1.856	1.851
Vidurkis	1.089	1.120	1.296	1.386	1.631	1.737	2.152	2.068	2.159
VK	5.31	5.07	4.72	4.50	3.24	4.16	4.17	5.49	5.77
R	0.188	0.210	0.228	0.225	0.148	0.278	0.324	0.379	0.433
WI	0.065	0.059	0.055	0.046	0.035	0.051	0.051	0.067	0.078

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis prie LRV.

Iš pateiktos 2.2 lentelės duomenų pastebima, kad vienam apskrities gyventojui vidutiniškai tenkančios pajamos iki 2008 metų didėjo, 2009 metais sumažėjo, o 2010 metais

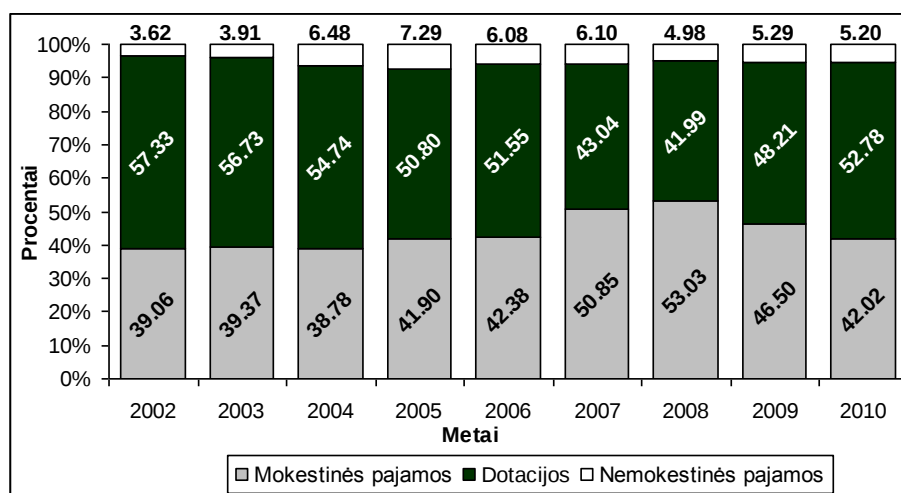
vėl padidėjo. 1 – am gyv. pajamų vidutiniškai daugiausia tenka 2010 metais, net 1,07 tūkst. Lt. daugiau nei 2002 metais. Taip pat matoma, kad nuo 2008 metų 1 – am gyv. vidutiniškai tenkančios pajamos viršija 2 tūkst. Lt. Visu analizuojamu laikotarpiu Vilniaus apskrities 1 – am gyv. tenkančios pajamos buvo vienos iš mažiausių ir nesiekė nei 2 tūkst. Lt., o Utenos apskrityje – vienos iš didžiausių, kurios per paskutinius 3 analizuojamus metus viršijo 2 tūkst. Lt. lyginant su kitose Lietuvos apskrityse tenkančiomis pajamomis 1 –am gyv. Vilniaus regione mažiausias pajamas ir išlaidas (kaip buvo minėta 2.2 poskyryje) lemia vidutiniškai didesnis procentas gyventojų lyginant su kitais regionais, o išlaidų ir pajamų dalis tenkanti šiam regionui yra mažesnė nei apskrities gyventojų dalis (žr. 7 priedą).

Iš 8 priedo pastebima, kad nuo 2003 iki 2004 metų pajamos 1 – am gyv. labiausiai padidėjo Telšių (17,30 proc.) ir Panevėžio (17,08 proc.) apskrityse. 2006 metais Kauno 1 – am gyv. tenkančios pajamos padidėjo 27,14 proc. ir tai yra didžiausias padidėjimas lyginant su kitomis apskritimis. Taip pat per 2006 metus gan ženkiai padidėjo ir vienam Šiaulių apskrities gyventojui tenkančios pajamos. Per visą analizuojamą laikotarpį pats didžiausias pajamų padidėjimas 1 – am gyv. visose apskrityse pastebėtas 2008 metais, nes savivaldybėms buvo perduota daugiau valstybės funkcijų, dėl kurių padidėjo ir skiriamų specialiųjų tikslinių dotacijų suma. Šiais (2008) metais pajamų padidėjimas buvo didesnis nei 20 proc. ir didžiausias buvo Kauno (27,82 proc.) bei Tauragės (26,30 proc.) apskrityse. Taip pat didelis, bet palyginus su prieš tai minėtomis apskritimis vidutiniškai 5,72 proc. punkto mažesnis, pajamų 1 – am gyv. padidėjimas pastebimas Klaipėdos (20,47 proc.) ir Utenos (22,21 proc.) apskrityse. Galima pastebėti, kad per visą analizuojamą laikotarpį pajamos 1 – am gyv. visose apskrityse labiausiai didėjo 2004, 2006 ir 2008 metais. Kas tam turėjo įtakos bus aptarta tolimesniuose darbo skyreliuose. 2009 metais visoje dešimtyje Lietuvos apskričių savivaldybių surenkamos pajamos 1 – am gyv. sumažėjo. Didžiausias sumažėjimas pastebimas Kauno apskrityje 11,6 proc., t. y. nuo 2,17 iki 1,918 tūkst. Lt. 1 – am gyv. Taip pat didelis sumažėjimas pastebimas ir Panevėžio apskrityje (5,86 proc.), kurioje 1 – am gyv. tenkančios pajamos, kurias surenka savivaldybės į savo biudžetus, sumažėjo 0,123 tūkst. Lt. Likusiose apskrityse šio rodiklio sumažėjimas svyravo nuo -1,16 iki -5,2 proc.

Apskaičiuotas VK analizuojamu laikotarpiu kito nuo 3,24 iki 5,77 proc., kadangi jis neviršijo 10 proc. galima teigti, kad variacija statistiniu požiūriu yra maža. Tai tik patvirtina, kad pajamos tenkančios vienam apskrities gyventojui nedaug skiriasi vienos nuo kitų lyginant atskiras apskritis, todėl aritmetinis vidurkis yra pakankamai tiksli charakteristika apibūdinanti pajamas tenkančias vienam apskrities gyventojui. Šioje 2.2 lentelėje pastebima tokia pati tendencija kaip ir 2.1 lentelėje, kad VK ir WI iki 2006 metų mažėja. Tai rodo, kad pajamos

tenkančios vienam apskrities gyventojui vis labiau susilygina. Šiais (2006) metais pajamos svyruodamos aplink vidurkį neviršija 0,08 tūkst. Lt. 1 – am gyv. Tačiau 2007 – 2010 metų laikotarpiu pastebima, kad R, VK bei WI didėja, nes pakilimo ir nuosmukio laikotarpiu išryškėja nežymūs skirtumai tarp apskričių savivaldybių surenkamų pajamų. Į apskričių savivaldybių biudžetus pajamų surinkimo atžvilgiu didžiausia diferenciacija buvo 2010 metais. Šiais metais daugiausia pajamų buvo surinkta Alytaus apskrityje, t. y. 0,124 tūkst. Lt. 1 – am gyv. daugiau nei vidutiniškai visose apskrityse. Tuo tarpu mažiausiai pajamų surinko Vilniaus apskritis, net 0,308 tūkst. Lt. 1 – am gyv. mažiau nei vidutiniškai apskrityse. Nuo 2006 metų pastebima tokia pati tendencija kaip ir 2.1 lentelėje, kad didėja pajamų surinkimo skirtumas tarp mažiausiai jų surenkančios Vilniaus apskrities ir vidurkio. Pagal WI palyginus išlaidas ir pajamas tenkančias 1 – am gyv. pastebima, kad diferenciacijos kitimo tendencija yra labai panaši.

Žemiau esančiame 2.1 paveiksle pateiktos vidutiniškai visose apskrityse, surinktos į savivaldybių biudžetus, pajamas sudarančios procentinės dalys 2002 – 2010 metais.

2.1 pav. **Pajamų rūšių lyginamasis svoris (proc.) savivaldybių biudžetų pajamose 2002 – 2010 metais**

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis prie LRV.

Kaip matoma iš 2.1 paveikslo, šioms trimis pajamų rūšims (mokestinėms pajamoms, dotacijoms ir nemokestinėms pajamoms) tenka nevienodas lyginamasis svoris pajamų struktūroje. Nagrinėjamu laikotarpiu didžiausiąją pajamų dalį sudaro mokestinės pajamos ir valstybės biudžeto dotacijos, kurios 2002 metais vidutiniškai visose apskričių savivaldybėse viršijo 57 proc. visų savivaldybės biudžeto pajamų. Šiais metais didžiausia dotacijų dalis pajamose buvo Tauragės apskrityje net 62,84 proc., o mažiausia – Vilniaus ir Klaipėdos apskrityse po 50,64 proc. (žr. 9 priedą). 2007 – 2008 metais dotacijų santykis nežymiai

mažėja, o tuo tarpu atitinkamai didėja mokestinių pajamų dalis. Tai rodo, kad ekonomikos augimo laikotarpiu savivaldybės daugiau pajamų surenka iš mokesčių, todėl valstybė joms skiria mažesnes sumas dotacijų. Iš 9 priedo galima pastebėti, kad Kauno, Vilniaus regionuose dotacijų dalis yra mažesnė už mokestinių pajamų dalį ne tik 2007 – 2008 metais, bet ir 2009 – 2010 metais, o Klaipėdos regione – nuo 2006 metų. Šių trijų regionų dotacijų dalies sumažėjimą pajamose lėmė 2005 ir 2009 metų LR savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo 12 str. ir priedėlio pakeitimo ir papildymo įstatymas, kuriuo gyventojų pajamų mokesčio (GPM) dalis pervedama į savivaldybių biudžetus padidėja nuo 74 iki 94 proc. Kauno miestui, nuo 64 iki 86 proc. Klaipėdos miestui ir nuo 70 iki 100 proc. Palangos miestui.

Nors nemokestinių pajamų dalis bendrose pajamose yra nedidelė, tačiau 2004 – 2007 metų laikotarpiu ji viršija 6 proc. Analizuojamu laikotarpiu didžiausia nemokestinių pajamų dalis buvo Klaipėdos apskrityje, kurias galėjo lemti LR Klaipėdos valstybinio jūrų uosto rinkliavos, nuo 2004 metų įvestas apmokestinimas už kėlimąsi per marias (Šilininė, 2003), taip pat nuo 2008 metų padidėjusios rinkliavos už atliekų tvarkymą (Nuo kitų ...), nes 2006 metais buvo pradėtas statyti naujas europietiško modelio regioninis sąvartynas (tokie sąvartynai yra Suomijoje, Norvegijoje), kuris apėmė regiono Klaipėdos, Palangos, Neringos miestų, Klaipėdos, Kretingos, Šilutės ir Skuodo rajonų savivaldybes (Dumpiuose – modernus...).

2.2.1. Mokestinių pajamų vertinimas

Toliau plačiau bus aptariamos apskrities savivaldybių mokestinės pajamos tenkančios vienam apskrities gyventojui 2002 – 2010 metais.

2.3 lentelė

Visi mokesčiai tenkantys vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2002- 2010 metais

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.448	0.476	0.537	0.626	0.733	0.953	1.229	0.997	0.927
Kauno	0.421	0.440	0.512	0.594	0.718	0.900	1.159	0.943	1.002
Klaipėdos	0.497	0.492	0.536	0.615	0.760	0.936	1.151	1.068	1.072
Marijampolės	0.395	0.416	0.475	0.549	0.657	0.849	1.099	0.916	0.818
Panevėžio	0.423	0.429	0.490	0.559	0.647	0.816	1.048	0.869	0.853
Šiaulių	0.401	0.422	0.483	0.560	0.675	0.882	1.158	0.992	0.943
Tauragės	0.385	0.394	0.466	0.545	0.651	0.835	1.095	0.907	0.793
Telšių	0.384	0.373	0.417	0.495	0.631	0.828	1.128	0.931	0.869
Utenos	0.448	0.517	0.588	0.668	0.762	0.972	1.245	1.051	0.899
Vilniaus	0.443	0.448	0.517	0.595	0.679	0.856	1.095	0.930	0.865

2.3 lentelės tęsinys

Vidurkis	0.425	0.441	0.502	0.581	0.691	0.883	1.141	0.960	0.904
VK	7.91	9.50	8.88	8.04	6.60	5.96	5.13	6.35	8.92
R	0.112	0.143	0.171	0.173	0.131	0.155	0.197	0.198	0.279
WI	0.073	0.075	0.068	0.062	0.057	0.049	0.044	0.058	0.091

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis prie LRV.

Iki 2008 metų mokesčiai tenkantys vienam apskrities gyventojui visose apskrityse (išskyrus 2003 metais Klaipėdos ir Telšių apskritis) turėjo tendenciją didėti, 2009 – 2010 metais – mažėjo visose apskrityse (išskyrus 2010 metais Klaipėdos ir Kauno apskritis). Pastebima, kad Utenos apskrities vienam gyventojui tenkantys mokesčiai beveik visu analizuojamu laikotarpiu, t. y. 2003 – 2009 metais, buvo vieni iš didesnių lyginant su kitomis apskritimis. Tai galėjo lemti didelė dalis surenkamo gyventojų pajamų mokesčio (GPM) tenkančio vienam apskrities gyventojui, kuris visu analizuojamu laikotarpiu Utenos apskrityje buvo vienas iš didžiausių (žr. 2.4 lentelę) palyginus su kitomis analizuojamomis apskritimis.

Mokesčius tenkančius 1 – am gyv. vertinant pagal VK, kuris analizuojamu laikotarpiu didesnis nei 5 proc., galima teigti, kad statistiniu požiūriu diferenciacija apskrities savivaldybių surenkamų mokesčių atžvilgiu yra vidutiniškai 2,89 proc. punkto didesnė nei prieš tai aptarto VK 2.1 ir 2.2 lentelės. Pagal WI taip pat pastebima vidutiniškai 0,009 punkto didesnė diferenciacija nei ji buvo 2.1 ir 2.2 lentelėse. Tai gali lemti, skirtingas gyventojų ir įmonių skaičius apskrityje, savivaldybių priklausančių apskrities teritorijai dydis, darbo užmokesčio dydis, kurie turi įtakos surenkamoms pajamos iš mokesčių. Kadangi variacija statistiniu požiūriu maža, todėl apskaičiuotas vidurkis yra pakankamai tikslus rodiklis. Kaip matoma iš 2.3 lentelės VK ir WI nuo 2004 iki 2008 metų mažėjo, tai rodo, kad apskritys surenkamų mokesčių atžvilgiu vis labiau susilygina. Tačiau 2009 – 2010 metų laikotarpiu vėl nežymiai pradeda didėti diferenciacija tarp regionų, kurią patvirtina didėjantis VK, WI ir mokesčių 1 – am gyv. skirtumo didėjimas lyginant su vidurkiu. Nuo 2006 metų didėja skirtumas tarp daugiausiai ir mažiausiai mokesčių 1 – am gyv. surenkančių apskričių.

Pradedant detalesnę mokestinių pajamų analizę jas galima išskirstyti pagal rūšis: gyventojų pajamų, turto ir kiti mokesčiai. 2002 – 2010 metais didžiausią visų apskričių savivaldybių biudžetų mokestinių pajamų dalį virš 60 proc. sudarė GPM, t. y. svyravo nuo 67,30 proc. 2002 metais Klaipėdos apskrityje iki 96,42 proc. 2008 metais Utenos apskrityje (žr. 10 priedą). Nuo GPM kitimo tendencijos priklauso ir mokestinių pajamų surinkimo kitimas, kuris nuo GPM kitimo skiriasi apie 2 proc. punktus. Skaičiuojant GPM procentinę

dalį nuo visų pajamų šis mokestis taip pat sudaro gan didelę dalį (vidutiniškai virš 30 proc.) regiono pajamų (žr. 11 priedą), vadinasi jis yra svarbus formuojant biudžetus.

Savivaldybių mokestines pajamas sudarantis GPM, kaip jau aptarta teorinėje darbo dalyje nuo 2002 m. yra dalijamasis mokestis, kurio mokesčių bazės, tarifo negali kontroliuoti vietos valdžia. Toliau detaliau aptariama GPM tenkantis vienam apskrities gyventojui 2002 – 2010 metais.

2.4 lentelė

**Gyventojų pajamų mokestis tenkantis vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt.
2002 – 2010 metais**

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.376	0.405	0.475	0.568	0.676	0.890	1.148	0.897	0.786
Kauno	0.317	0.352	0.418	0.502	0.610	0.788	1.035	0.807	0.854
Klaipėdos	0.334	0.360	0.406	0.483	0.610	0.778	0.979	0.862	0.837
Marijampolės	0.323	0.357	0.419	0.494	0.597	0.778	1.025	0.835	0.733
Panevėžio	0.332	0.356	0.420	0.492	0.577	0.745	0.994	0.804	0.782
Šiaulių	0.322	0.353	0.419	0.501	0.602	0.789	1.035	0.850	0.795
Tauragės	0.329	0.355	0.424	0.503	0.611	0.797	1.056	0.865	0.751
Telšių	0.292	0.302	0.371	0.445	0.574	0.754	0.980	0.783	0.734
Utenos	0.382	0.459	0.538	0.627	0.712	0.925	1.200	1.003	0.851
Vilniaus	0.295	0.326	0.397	0.463	0.545	0.716	0.928	0.758	0.687
Vidurkis	0.330	0.363	0.429	0.508	0.612	0.796	1.038	0.846	0.781
VK	8.50	11.21	10.28	9.84	7.62	7.64	7.45	7.76	6.74
R	0.088	0.133	0.168	0.182	0.168	0.209	0.272	0.245	0.166
WI	0.079	0.094	0.083	0.082	0.074	0.072	0.073	0.076	0.083

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis prie LRV.

Vertinant GPM jau iš teorinės darbo dalies žinoma, kad šio mokesčio priskyrimas savivaldybėms yra skirtingas (žr. 3 priedą). Kai kurioms savivaldybėms, t. y. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestų ir Mažeikių rajono, atitinkamai atitenka 40, 94, 86 ir 95 proc. GPM. Paminėtose savivaldybėse surenkama didesnė pajamų dalis, nes jose didesnis gyventojų tankis 1 kv. km. (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestuose ir Mažeikių rajone vidutiniškai 1 kv. km. yra virš 1300 gyventojų, o likusiose šalies savivaldybės - nesiekia nei 200 gyv.) (Gyventojų tankis ...), didesnis vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (2007 – 2010 metais vidutiniškai didesnis 460 Lt.)(Vidutinis mėnesinis ...), skirtingas jų socialinis ir ekonominis potencialas. Tačiau, kaip matoma iš 2.4 lentelės, Vilniaus apskrityje ir Telšių apskrityje į kurias įeina dvi paminėtos savivaldybės GPM surenkama mažiausiai iš visų apskričių. Kaip rašoma periodiniame leidinyje „Savivaldybių žinios“ taip yra dėl to, kad beveik pusė GPM lėšų, turėjusių atsidurti Vilniaus miesto biudžete, išdalijama kitoms

savivaldybėms, kuriose yra registruoti Vilniuje dirbantys mokesčių mokėtojai (Sostinė reikalauja ...). Tuo tarpu kitoms savivaldybėms Mokesčių inspekcija perveda visą jos teritorijoje surinktą GPM, t. y. (100 proc.).

Vertinant GPM pokyčius analizuojamu laikotarpiu (žr. 12 priedą) pastebima, kad iki 2008 metų mokesčio surinkimas didėjo, o 2009 metais šio mokesčio apskrityse buvo surinkta vidutiniškai 18,44 proc. mažiau. Tai galėjo lemti ekonominę krizę, dėl kurios sumažėjo dirbančių gyventojų skaičius (2009 metais 147 tūkst. asmenų visoje šalyje) (Vidutinis darbuotojų ...), vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (2009 metais 95,7 Lt. šalyje) (Vidutinis mėnesinis ...). Taip pat šiam sumažėjimui iš dalies galėjo turėti įtakos ir GPM tarifo sumažinimas nuo 24 iki 15 proc. Per 2010 metus šio mokesčio surinkimas į biudžetus visose apskrityse (išskyrus Kauno apskritį, kurioje padidėjo – 5,75 proc.) ir toliau mažėjo, tačiau jau mažesniu tempu nei 2009 metais.

Iš 2.4 lentelėje pateikto apskaičiuoto VK pastebima, kad 2003 – 2004 metais duomenų variacija statistiniu požiūriu yra vidutinė, o visais kitais analizuojamais metais maža. WI rodo, kad 2003 metais netolygumai tarp regionų buvo didžiausi, o 2004 – 2007 metų laikotarpiu – mažėjo. 2004 metais 0,011 punkto sumažėjimą galėjo lemti, kaip rašoma teorinėje dalyje, GPM nuo 2004 metų įskaitymas į tos savivaldybės biudžetą, kurioje gyvena asmuo deklaravęs savo gyvenamąją vietą, o ne ten kur jis dirba. Ekonomikos pakilimo laikotarpiu 2008 metais VK, kaip matoma iš 2.4 lentelės, yra vienas iš mažesnių per visą analizuojamą laikotarpį, tačiau R didžiausias (0,272 tūkst. Lt. 1 – am gyv.), todėl galima teigti, kad 2008 metais taip egzistuoja pakankamai didelė diferenciacija tarp apskričių. 2010 metais diferenciacija nežymiai mažėja, nes mažėja VK ir R. Pagal WI GPM tenkančio 1 – am gyv. diferenciacija tarp regionų yra vidutiniškai 0,015 punkto arba 24 proc. didesnė už mokesčių tenkančių 1 – am gyv. diferenciaciją ir 0,023 punkto arba 41 proc. didesnė už pajamų tenkančių 1 – am gyv. diferenciaciją. Kaip jau buvo minėta anksčiau, GPM tenkančio 1 – am gyv. dalis mokesčiuose tenkančiuose 1 – am gyv. yra virš 60 proc., o pajamose tenkančiuose 1 – am gyv. virš 30 proc., todėl galima teigti, kad GPM netolygumų didėjimas/mažėjimas regionuose lemia didėjančią/mažėjančią diferenciaciją surenkamų pajamų ir mokesčių atžvilgiu regionuose.

Kaip jau buvo minėta teorinėje darbo dalyje, į savivaldybių biudžetus prekių ir paslaugų arba kitų mokesčių pajamos patenka tik iš mokesčių už aplinkos teršimą, loterijų ir azartinių lošimų mokestis už mažąsias loterijas ir rinkliavų. Šių mokesčių dalis apskričių savivaldybių biudžetų pajamose analizuojamais metais (2004 – 2010 metais, nes 2002 – 2003 metų duomenys nepateikti LR statistikos departamente) didėjo ir mažėjo, tačiau vidutiniškai

neviršijo 2 proc. (žr. 13 priedą). Atkreiptinas dėmesys, kad savivaldybės turi didesnę įtaką nustatant rinkliavų dydžius, tačiau jų surinkimas savivaldybėse sudaro vidutiniškai 0,56 proc. 2007 metais ir 1,67 proc. 2010 metais (žr. 14 priedą.). Tarp analizuojamų apskričių 2010 metais didžiausia rinkliavų dalis apskrities pajamose buvo Klaipėdos, Alytaus ir Šiaulių apskrityse, atitinkamai 4,23 proc., 3,4 proc. ir 3,1 proc. Daugiausia rinkliavų surenkančioje Klaipėdos apskrityje yra kurortinių miestų, jūrų uostas, kurie gali turėti įtakos didesniai rinkliavų surinkimui šioje apskrityje.

Pastebima, kad GPM analizuojamais 2002 – 2010 metais buvo pagrindinis finansinis išteklius iš surenkamų mokesčių pajamų Lietuvos regionams, tačiau savivaldybės neturi galimybių šio mokesčio reguliuoti.

2.2.2. Nemokestinių pajamų vertinimas

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos nemokestinės pajamos tenkančios vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais, kurios kaip buvo matoma 2.1 paveiksle sudaro iki 8 proc. visų apskrities savivaldybių biudžeto pajamų.

2.5 lentelė

**Nemokestinės pajamos tenkančios vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt.
2002 – 2010 metais**

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.034	0.037	0.061	0.074	0.086	0.095	0.089	0.117	0.085
Kauno	0.037	0.054	0.089	0.109	0.094	0.098	0.112	0.103	0.114
Klaipėdos	0.073	0.081	0.157	0.180	0.193	0.164	0.167	0.161	0.166
Marijampolės	0.034	0.028	0.060	0.081	0.073	0.082	0.075	0.096	0.092
Panevėžio	0.035	0.032	0.075	0.074	0.076	0.083	0.100	0.098	0.097
Šiaulių	0.031	0.041	0.074	0.095	0.097	0.133	0.119	0.113	0.115
Tauragės	0.037	0.037	0.062	0.086	0.070	0.079	0.096	0.101	0.107
Telšių	0.030	0.030	0.072	0.077	0.072	0.075	0.084	0.079	0.097
Utenos	0.034	0.033	0.066	0.085	0.096	0.098	0.106	0.118	0.116
Vilniaus	0.048	0.060	0.118	0.145	0.135	0.148	0.121	0.107	0.125
Vidurkis	0.039	0.043	0.084	0.101	0.099	0.105	0.107	0.109	0.112
VK	30.60	36.81	35.31	33.12	36.71	28.30	22.97	18.78	19.39
R	0.042	0.053	0.097	0.106	0.124	0.089	0.092	0.083	0.081
WI	0.322	0.394	0.381	0.367	0.389	0.313	0.227	0.182	0.194

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis prie LRV.

Vertinant 2.5 lentelės duomenis pastebima, kad visu analizuojamu laikotarpiu Klaipėdos ir Vilniaus apskričių vienam gyventojui teko didžiausios sumos nemokestinių pajamų, kurios atitinkamai svyravo nuo 0,73 iki 0,193 ir nuo 0,048 iki 0,148 tūkst. Lt. 1 – am gyv. Tuo trapu mažiausia suma nemokestinių pajamų tenkančių 1 – am gyv. 2002 – 2010 metais buvo tai vienoje, tai kitoje apskrityje, t. y. ryški tendencija nepastebima. Kadangi nemokestinių pajamų 1 – am gyv. 2002 – 2006 metais variacija statistiniu požiūriu yra labai didelė (daugiau nei 30 proc.), o 2007 – 2008 metais didelė (20 – 30 proc.) galima teigti, kad apskaičiuotas vidurkis nėra tikslus rodiklis, kuris apibūdintų nemokestines pajamas tenkančias vienam apskrities gyventojui. Tai rodo, kad analizuojama visuma (nemokestinės pajamos 1 –am gyv.) statistiniu požiūriu nėra vieninga, egzistuoja diferenciacija tarp apskričių, kurios priežastis kiekvienos savivaldybės nustatyti skirtingi mokėjimo dydžiai arba tarifai už šios rūšies pajamas. Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse surenkamos didesnės nemokestinės pajamos, nes šiose apskrityse yra traukos centrai turistams, t. y. kurortiniai miestai (Klaipėda, Palanga, Neringa), jūrų uostas bei sostinė Vilnius. Netolygumus nemokestinių pajamų tenkančių 1 – am gyv. atžvilgiu rodo ir WI, kuris yra daug didesnis (virš 0,2 punktų) už 2.1 – 2.4 lentelėse esančius WI. Kaip rašoma 2.1 poskyryje, didėjantis WI rodo didėjančią diferenciaciją. Išanalizavus rodiklius galima teigti, kad nemokestinių pajamų tenkančių 1 – am gyv. požiūriu didžiausia diferenciacija yra 2006 metais (didžiausia VK, R ir antra pagal didumą WI reikšmė), kai tuo trapu išlaidų, pajamų, mokesčių tenkančių 1 – am gyv. netolygumai tarp regionų mažiausi.

2.2.3. Regionams skiriamų dotacijų vertinimas

Nagrinėjant 2002 – 2010 metų laikotarpio apskrities savivaldybių biudžetų pajamų struktūrą matoma, kad didžiąją dalį pajamų sudaro valstybės biudžeto skiriamos dotacijos (žr. 2.1 pav.), nors jų procentinė dalis analizuojamu laikotarpiu nestabili. 2007 – 2009 metais pastebima, kad sumažėjusi dotacijų procentinė dalis nesiekia 50 proc. savivaldybių biudžeto pajamų, tačiau ir toliau išlieka tendencija, kad beveik pusė savivaldybių biudžeto pajamų gaunama dotacijų pagrindu. Kaip teigia Davulis (2006), Civinskas ir Tolvaišis (2006), kad kuo didesnis pajamų struktūroje valstybės biudžeto dotacijų lygis, tuo savivaldybė santykinai mažiau savarankiška.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamos dotacijos tūkst. Lt. tenkančios vienam apskrities gyventojui 2002 – 2010 metais.

2.6 lentelė

Dotacijos tenkančios vienam apskrities gyventojui, tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais

Apskritis – Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.597	0.639	0.716	0.705	0.830	0.717	0.890	1.044	1.272
Kauno	0.537	0.543	0.604	0.608	0.855	0.699	0.900	0.872	0.998
Klaipėdos	0.584	0.583	0.646	0.626	0.732	0.651	0.792	0.856	0.904
Marijampolės	0.659	0.682	0.763	0.725	0.863	0.785	0.935	1.036	1.172
Panevėžio	0.624	0.649	0.735	0.727	0.819	0.780	0.950	1.007	1.162
Šiaulių	0.672	0.657	0.727	0.703	0.857	0.767	0.901	1.020	1.187
Tauragės	0.714	0.704	0.777	0.791	0.972	0.892	1.091	1.164	1.329
Telšių s	0.665	0.694	0.799	0.805	0.905	0.823	0.925	1.102	1.295
Utenos	0.700	0.687	0.772	0.783	0.832	0.791	0.924	1.066	1.249
Vilniaus	0.503	0.520	0.564	0.574	0.738	0.579	0.742	0.819	0.861
Vidurkis	0.625	0.636	0.710	0.705	0.840	0.748	0.905	0.999	1.143
VK	10.54	9.74	10.62	10.75	8.00	11.36	9.74	10.75	13.74
R	0.211	0.184	0.236	0.232	0.173	0.313	0.349	0.345	0.468
WI	0.128	0.122	0.134	0.127	0.084	0.135	0.109	0.126	0.164

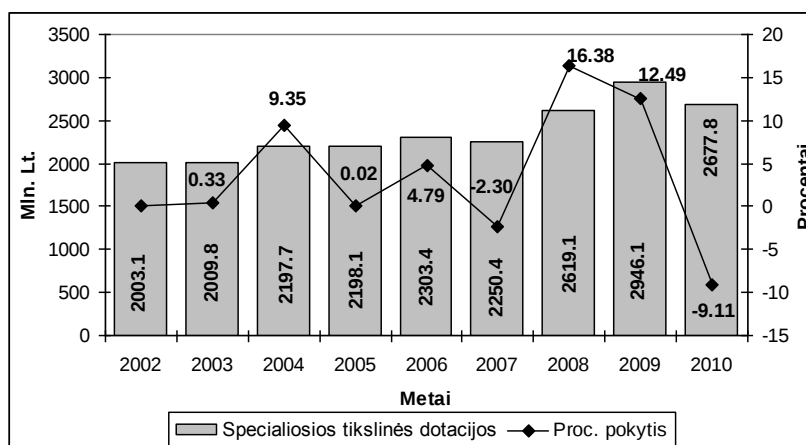
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis prie LRV.

Iš 2.6 lentelės duomenų matoma, kad 2002 – 2010 metais dotacijos tenkančios vienam apskrities gyventojui Vilniaus apskrityje buvo mažiausios arba vienos iš mažesnių lyginant tarp kitų analizuojamų apskričių ir svyravo nuo 0,503 iki 0,861 tūkst. Lt. 1 – am gyv. Šioje (Vilniaus) apskrityje dotacijos labiausiai didėjo 2006 (28,7 proc.) ir 2008 (28,13 proc.) metais, ir gan ženkliai sumažėjo 2007 metais net 21,58 proc. (šis sumažėjimas buvo vienas iš didžiausių tarp apskričių analizuojamais metais, kurį lėmė 2007 metais bendrosios dotacijos kompensacijos panaikinimas šiai apskričiai (žr. 15 priedą)). Analizuojamais metais didžiausios arba vienos iš didesnių dotacijų 1 – am gyv. buvo Tauragės apskrityje. Tai lėmė mažesnis gyventojų procentas Tauragės regione lyginant su kitais regionais. Tauragės apskrityje jų 2002 – 2010 metais vidutiniškai 1 – am gyv. teko 0,937 tūkst. Lt. Likusiose nepaminėtose apskrityse dotacijos 1 – am gyv. analizuojamu laikotarpiu vidutiniškai buvo apie 0,8 tūkst. Lt. Šis analizuojamas rodiklis 2002 – 2010 metų laikotarpiu tarp visų 10 Lietuvos apskričių staigiausiai šoktelėjo Kauno apskrityje per 2006 metus net 40,57 proc. (žr. 16 priedą) ir siekė 0,855 tūkst. Lt. 1 – am gyv. Šį pokytį lėmė, bendrosios kompensacijos padidėjimas virš 4 kartų, lėšų 104 proc. padidėjimas, jas skiriant valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti. Iš 16 priedo matoma, kad 2007 metais dotacijos 1 – am gyv. visose analizuojamose apskrityse sumažėjo. Tai lėmė bendrosios dotacijos kompensacijos sumažėjimas 2007 metais arba jos panaikinimas.

Pagal VK, galima teigti, kad dotacijų skyrimas apskričių savivaldybėms yra netolygus, nes beveik visu analizuojamu laikotarpiu viršija 10 proc. (statistiniu požiūriu variacija

vidutinė). 2006 metais analizuojamas rodiklis tarp apskričių yra pasiskirstęs tolygiausiai (regioniniai netolygumai mažiausi), nes VK, R ir WI yra mažiausi. 2007 – 2010 metų periodu diferenciacija dotacijų 1 – am gyv. atžvilgiu santykinai didėjo, tai patvirtina didėjantis R, VK, WI ir skirtumas tarp daugiausiai/mažiausiai 1 – am gyv. tenkančių dotacijų sumos ir vidurkio. 2010 metais regioninė diferenciacija buvo didžiausia, o tarp daugiausiai dotacijų tenkančios Tauragės apskrities 1 – am gyv. sumos ir vidurkio skirtumas buvo 0,186 tūkst. Lt., tarp mažiausiai – Vilniaus apskrities 0,282 tūkst. Lt. 1 – am gyv. Pastebima tendencija (kaip ir išlaidų bei pajamų tenkančių 1 – am gyv. atžvilgiu), kad nuo 2007 metų didėja dotacijų skirtumas tarp mažiausiai jų gaunančios 1 – am gyv. Vilniaus apskrities ir vidurkio. Galima daryti išvadą, kad ekonomikai augant skurdesnis regionas analizuojamais aspektais dar labiau atsilieka nuo visų likusių regionų.

Žemiau esančiame 2.2 paveiksle pateikiama specialiųjų tikslinių dotacijų skirtų visoms Lietuvos savivaldybėms dinamika analizuojamu laikotarpiu.

2.2 pav. Specialiosios tikslinės dotacijos 2002 – 2010 metų laikotarpiu, mln. Lt.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis LR Finansų ministerijos duomenimis.

Kaip matoma iš 2.2 paveikslo specialiųjų tikslinių dotacijų sumos skiriamos savivaldybėms iki 2006 metų augo. Paminėtu laikotarpiu žymesnis šių dotacijų didėjimas pastebimas 2004 metais (9,35 proc.), tačiau nežinoma kokioms sritims finansuoti jos padidėjo, nes 2002 – 2003 metais Finansų ministerija nepateikia detalesnio išskaidymo. 2007 metais specialiųjų tikslinių dotacijų suma nežymiai sumažėjo (2,3 proc. arba 53 mln. Lt.). Šiam sumažėjimui didžiausios įtakos turėjo lėšų sumos sumažinimas (36,2 proc.) (žr. 17 priedą) savivaldybėms perduotoms valstybės funkcijoms finansuoti. 2008 metais pastebimas staigus specialiųjų tikslinių dotacijų sumos padidėjimas net 16,38 proc. Šį didėjimą lėmė padidėjusios dotacijų sumos (žr. 17 priedą) savivaldybėms perduotoms valstybės funkcijoms

finansuoti (15,5 proc.), mokinio krepšeliui finansuoti (16,2 proc.), valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti (18,9 proc.) ir kitiems objektams finansuoti. Per 2009 metus specialiųjų tikslinių dotacijų suma skirta savivaldybėms ir toliau didėjo, tik jau ne taip sparčiai kaip prieš tai buvusiais metais. Per 2010 metus šių dotacijų suma sumažėjo 268,3 mln. Lt. Šiam sumažėjimui didžiausios įtakos turėjo finansavimo sumažinimas 97,7 proc. valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti.

Nagrinėjant specialiosios tikslinės dotacijos struktūrą, pastebima, kad didžioji jos dalis skiriama mokinių krepšeliui finansuoti (žr. 17 priedą), kuri iki 2009 metų didėjo, o 2010 metais sumažėjo 11,1 proc. Šį sumažėjimą lėmė sumažėjęs besimokančiųjų skaičius 2009 – 2010 mokslo metais (24134 mokiniais visose apskrityse) bei sumažėjęs mokyklų skaičius (51 šalyje). Iš 18 priedo pastebima, kad Tauragės apskrities 1 – am gyv. buvo skiriama daugiausiai lėšų mokinio krepšeliui finansuoti, o Vilniaus ir Kauno apskrities 1 – am gyv. mažiausiai 2002 – 2010 metų laikotarpiu. Pagal apskaičiuotą VK galima teigti, kad 2004 – 2010 metų laikotarpiu lėšos skirtos mokinio krepšeliui finansuoti atskiruose regionuose yra pasiskirsčiusios pakankamai tolygiai (statistiniu požiūriu variacija maža). Analizuojamu laikotarpiu lėšų mokinio krepšeliui finansuoti tenkančių 1 – am gyv. požiūriu, WI vidutiniškai 0,069 punkto mažesnis nei bendrai visų dotacijų atžvilgiu. Tai rodo, kad diferenciacija tarp regionų šiuo atveju yra mažesnė. Tai patvirtina ir R, kuris analizuojamu periodu tarp daugiausiai ir mažiausiai lėšų gaunančios apskrities neviršija 170 Lt. 1 – am gyv., kai tuo tarpu dotacijų atveju 2002 – 2010 metais viršija (žr. 2.6 lentelę).

Ne kartą Lietuvos savivaldybių asociacija (LSA) siūlė likviduoti specialiąją tikslinę dotaciją ir taip kelti savivaldybių finansinį savarankiškumą. Apskričių savivaldybių biudžetuose dominuojant specialiosioms tikslinėms dotacijoms, daug savivaldybių išreiškė nepasitenkinimą dėl mažos laisvų lėšų procentinės dalies, skirtos savarankiškoms funkcijoms užtikrinti. Tačiau tokia specialios tikslinės dotacijos skyrimo tvarka užtikrina stabilesnes lėšas švietimo sričiai, kurią kuruoja valstybė, o perkėlus šią funkciją į savivaldybių savarankišką ar skiriant bendrąją valstybės biudžeto dotaciją, atsirastų problemų švietimo sistemoje (Civinskas, Tolvaišis 2006). Pasak Civinsko, Tolvaišio (2006), tai sukeltų nuolatinį lėšų trūkumą, padidintų tam tikrų regionų švietimo sistemos finansavimo skirtumus, kadangi tinkamas išsilavinimas turi būti užtikrinamas visoje šalies teritorijoje vienodai, o savivaldybių išlaidų straipsniai tokie kaip mokytojų atlyginimai, socialinės išmokos turi likti valstybės fiskaline pareiga.

Antroji specialiųjų tikslinių dotacijų grupė – valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti. Šios grupės dotacijos buvo skirtos valstybės garantijų nuomininkams

vykdyti, vaikų teisių apsaugai, melioracijai, žemės ūkio funkcijoms vykdyti, socialinėms išmokoms ir kompensacijoms skaičiuoti ir mokėti, socialinei paramai mokiniams ir kitoms sritims. Per 2007 metus šių specialiųjų tikslinių dotacijų grupės suma skirta savivaldybėms sumažėjo 36,2 proc. (žr. 17 priedą), nes labai sumažėjo finansavimas socialinėms išmokoms ir kompensacijoms skaičiuoti ir mokėti net 68,98 proc. 2010 metais ši specialiosios tikslinės dotacijos dalis pasiekė 2006 metais skiriamą sumą. Lėšas skirtas valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vertinant pagal apskritis pastebima, kad visu analizuojamu laikotarpiu Tauragės apskrities 1 – am gyv. jų teko daugiausia, o Vilniaus apskrities 1 – am gyv. – mažiausia lyginant su kitomis apskritimis (žr. 19 priedą). Nuo 2007 metų R bei skirtumas tarp vidurkio ir apskritims skiriamų lėšų nežymiai didėjo. Todėl galima teigti, kad nuo 2007 metų valstybinėms funkcijoms atlikti diferenciacija tarp apskričių didėja. Tai patvirtina didėjantis VK ir WI, kurie 2010 metais yra didžiausi, t. y. šiais metais netolygumai lėšų valstybinėms funkcijoms finansuoti atžvilgiu tarp regionų yra didžiausi (žr. 19 priedą). Tai lėmė apskričių viršininkų administracijų panaikinimas ir jų funkcijų perskirstymas kitoms institucijoms.

Kita sritis, kuriai buvo teikiama specialioji tikslinė dotacija – valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti. Tai rodo, kad savivaldybės yra atsakingos už paslaugas, susijusias su stambiais investiciniais projektais. Nagrinėjant šią dotacijų grupę pastebima, kad iki 2008 metų skiriamos savivaldybėms lėšos didėjo, o 2009 – 2010 metais skiriamos lėšos sumažėjo, atitinkamai 46,8 proc. ir 97,7 proc. (žr. 17 priedą.). Šį sumažėjimą galima paaiškinti šalį užklupusia ekonomine krize, kai visų investicinių projektų finansavimo lėšos buvo sumažintos arba jų visai atsisakyta. Analizuojant valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti skiriamas dotacijas tenkančias 1 –am gyv. pastebima, kad Vilniaus apskričiai tenkančios dotacijos yra vienos iš mažesnių, o Tauragės, Utenos, apskrityse atskirais 2004 – 2010 metais – vienos iš didesnių (žr. 2.7 lentelę).

2.7 lentelė

Lėšos valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti tenkančios vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2004 – 2010 metais

Apskritis \ Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.047	0.070	0.118	0.069	0.130	0.101	0.000
Kauno	0.028	0.035	0.071	0.080	0.088	0.042	0.001
Klaipėdos	0.023	0.022	0.056	0.074	0.082	0.039	0.007
Marijampolės	0.057	0.034	0.079	0.087	0.092	0.048	0.000
Panevėžio	0.011	0.033	0.067	0.083	0.143	0.057	0.001
Šiaulių	0.026	0.029	0.082	0.098	0.107	0.047	0.000
Tauragės	0.011	0.042	0.137	0.134	0.185	0.060	0.000

2.7 lentelės tęsinys

Telšių	0.022	0.044	0.071	0.090	0.079	0.049	0.000
Utenos	0.053	0.088	0.080	0.115	0.123	0.119	0.000
Vilniaus	0.018	0.026	0.048	0.048	0.052	0.033	0.000
Vidurkis	0.030	0.042	0.081	0.088	0.108	0.060	0.001
VK.	53.88	46.53	32.01	26.13	33.48	44.76	220.82
R	0.046	0.066	0.089	0.086	0.133	0.086	0.007
WI	0.442	0.409	0.297	0.277	0.342	0.407	2.307

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis LR Finansų ministerijos duomenimis.

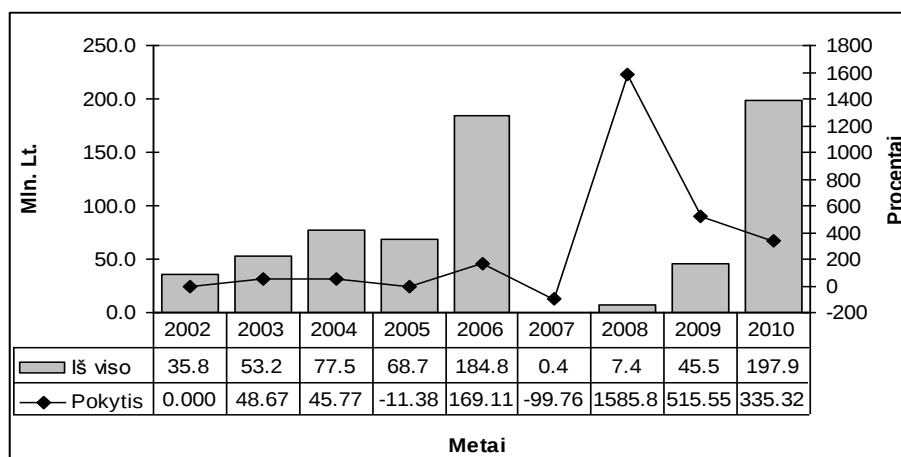
2.7 lentelėje 2002 – 2003 metų duomenys nėra pateikti, nes LR Finansų ministerija nepateikė detalesnio specialiųjų tikslinių dotacijų išskaidymo pagal finansuojamas sritis ir savivaldybes. Iš 20 priedo pastebima, kad 2005 – 2006 metais Tauragės apskrčiai skiriamos šios dotacijos padidėjo atitinkamai 280,1 ir 229,49 proc., t. y. didžiausias padidėjimas analizuojamu laikotarpiu tarp visų apskričių. Šį didėjimą lėmė Tauragės apskrityje padaryti darbai (Tauragės kultūros centro pastato kapitalinis remontas, vertė 2,500 mln. Lt., Tauragės miesto centrinės aikštės rekonstravimas, vertė 1,200 mln. Lt., Šilalės miesto šilumos ūkio atnaujinimas, vertė 1,4 mln. tūkst. Lt., Šilalės Stepono Dariaus ir Stasio Girėno vidurinės mokyklos pastato rekonstravimas ir išplėtimas, vertė 1 mln. Lt., Pagėgių vidurinės mokyklos rekonstravimas ir sporto salės priestato statyba, vertė 1 mln. Lt., Jurbarko A.Giedraičio-Giedriaus gimnazijos sporto komplekso statyba, vertė 1,8 mln. Lt., melioracija, vertė 1 mln. Lt. ir kiti, kurių suma neviršijo 1 mln. Lt.) pagal valstybės investicijų programoje numatytus projektus, kuriuos finansavo valstybė. Prasidėjus ekonominei krizei specialiosios tikslinės dotacijos skirtos valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti, kaip jau buvo minėta 2009 metais visose apskrityse sumažėjo (žr. 20 priedą): nuo 3 iki 50 proc. Alytaus, Marijampolės, Telšių, Utenos ir Vilniaus apskrityse, nuo 50 iki 70 proc. Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių ir Tauragės apskrityse. 2010 metais visose analizuojamose apskrityse lėšos šiai dotacijai finansuoti sumažėjo 100 proc., išskyrus Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apskritis, kuriose dotacijos skirtos valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti sumažėjo atitinkamai 97,46 proc., 81,26 proc. ir 97,43 proc. (žr. 20 priedą). 2010 metais Kauno apskrityje ši dotacija buvo skiriama Kauno miesto savivaldybei 700 tūkst. Lt., Klaipėdos apskrityje – Neringos (2031 tūkst. Lt.) ir Palangos miesto (700 tūkst. Lt.) savivaldybėms, o Panevėžio apskrityje – Rokiškio rajono savivaldybei 400 tūkst. Lt.

Iš 2.7 lentelės pastebima, kad mažiausi netolygumai tarp apskričių yra 2007 metais vertinant pagal VK ir WI. Didžiausia diferenciacija tarp regionų yra 2010 metais, kada lėšos valstybės programoje numatytiems projektams finansuoti yra skiriamos arba neskiriamos. Pagal

WI palyginus didžiausias specialiųjų tikslinių dotacijų dalis (lėšas skiriamas mokinio krepšeliui, valstybės funkcijoms ir valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti) pastebima, kad didžiausi netolygumai tarp regionų yra lėšų skyrimo valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti.

Kitoms sritims (specialiųjų poreikių moksleiviams išlaikyti, negautoms 1997 – 2000 metų pajamoms iš dalies finansuoti, Seimo patvirtintoms programoms vykdyti, traktorių savaeigių ir žemės ūkio mašinų ir jų priekabų registro duomenims perkelti į elektroninę duomenų bazę, aglomeracijų strateginiams triukšmo žemėlapiams, visuomenės sveikatos biurų steigimui ir kitoms reikmėms finansuoti) teikiamos specialiosios dotacijos nebus plačiau aptartos, nes jų finansavimui skiriamos sumos yra mažesnės (sudaro tikrai apie 1 proc. specialiosioms dotacijoms skiriamos sumos) ir kai kurios skiriamos ne visais analizuojamais metais.

Toliau analizuojama bendrosios dotacijos kompensacijos kitimo dinamika Lietuvos apskričių savivaldybėse 2002 – 2010 metų laikotarpiu.

2.3 pav. Bendrosios dotacijos kompensacija 2002 – 2010 metų laikotarpiu, mln. Lt.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis LR Finansų ministerijos duomenimis.

2006 metais pastebimas ženklusis 2,67 karto bendrosios dotacijos kompensacijos didėjimas. Šį didėjimą galėjo lemti skirtos lėšos kompensacijoms (lengvatiniam keleivių vežimui) skaičiuoti ir mokėti, kurios 2006 metais visų apskričių savivaldybėms sudarė 121,4 mln. Lt. Taip pat lėšos skirtos darbo užmokesčio koeficiento taikymui 2002-2004 m., kurioms 2006 metais buvo skirta 26,4 mln. Lt. bei lėšos skirtos pedagogų atlyginimams padidinti nuo rugsėjo 1 d. – 12,3 mln. Lt. Šioms 2006 metais daugiausia lėšų skiriamoms trims sritims 2005 metais nebuvo skirta bendrosios dotacijos kompensacija. Per 2007 metus analizuojama dotacija sumažėjo beveik 100 proc., nes visos lėšos buvo skiriamos tikrai darbo užmokesčio

koeficiento taikymui 2002 - 2004 m., o prieš tai buvusiais metais skirtos lėšos kitoms sritims panaikintos. Taip pat analizuojant LR valstybės biudžeto specialiosios tikslinės ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams 2007 metų ataskaitą pastebima, kad 2007 metais skirtos lėšos atiteko labai mažam kiekiui savivaldybių, Vilniaus ir Alytaus apskričių savivaldybėms jų nebuvo skirta, daugiausia 156,7 tūkst. Lt. bendrosios dotacijos kompensacijos atiteko Marijampolės apskrities savivaldybėms. Labai ženklus bendrosios dotacijos kompensacijos didėjimas pastebimas 2008 metais net 15,9 karto, t. y. nuo 0,4 mln. Lt 2007 metais iki 7,4 mln. Lt. 2008 metais. Šiais metais 5,6 mln. Lt. buvo skirta Valstybės tarnybos įstatymo 7, 8 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymui įgyvendinti (7 str. – valstybės tarnautojų pareigybių lygiai ir kategorijos, pareigybių algų koeficientai, 8 str. – valstybės tarnautojų pareigybių aprašymai ir sąrašai, 24 str. – pareiginė alga). Dauguma lėšų šio įstatymo pakeitimui įgyvendinti buvo skirta Šiaulių ir Kauno apskritims, atitinkamai po 1346,6 ir 1244,6 tūkst. Lt., mažiausiai Marijampolės apskrčiai 82 tūkst. Lt. 2008 metus lyginant su 2009 metais pastebimas 3 karta mažesnis padidėjimas, t. y. 5,2 karto, tačiau bendra analizuojamos dotacijos suma padidėjo 38,1 mln. Lt. 2009 metais didžiausia bendrosios dotacijos kompensacijos dalis (98 proc. arba 44,6 mln. Lt.) buvo skiriama savivaldybių biudžeto pajamų mažėjimui kompensuoti. Per 2010 metus bendrosios dotacijos kompensacija skiriama savivaldybėms padidėjo net 152,4 mln. Lt., nes lėšos skiriamos savivaldybių biudžeto pajamų mažėjimui kompensuoti ir toliau didėjo, t. y. 2010 metais joms buvo skiriama 196 mln. Lt.

Iš 21 priedo matoma, kad statistiniu požiūriu bendrosios dotacijos kompensacijos tenkančios 1 – am gyv. skyrimo atžvilgiu tarp regionų yra labai didelė diferenciacija. Tai patvirtina ir WI, kuris analizuojamu laikotarpiu vidutiniškai yra 0,8 t. y. net 0,6 punkto didesnis už dotacijų 1 –am gyv. WI. Nors diferenciacija ir didelė tačiau bendrosios dotacijos kompensacija reikalinga norint paremti silpnesnes apskričių savivaldybes išlyginant pajamų ir išlaidų skirtumus. Pagal VK ir WI, 2006 metais netolygumai tarp regionų mažiausi, nes pajamų ir išlaidų 1 – am gyv. požiūriu netolygumai tarp apskričių irgi mažiausi. Tačiau 2007 metais netolygumai tarp regionų labai staigiai padidėjo dėl bendrosios dotacijos kompensacijos sumažėjimo apskrityse. Tai parodo WI ir VK reikšmių didėjimai, atitinkamai 3,7 ir 5,5 karto. Pastebima, kad analizuojami regionai 2002 – 2010 metais bendrosios dotacijos kompensacijos tenkančios 1 – am gyv. vienais metais gaudavo daugiau, kitais metais mažiau.

Dažnai keliamas klausimas visiškai atsisakyti valstybės perskirstymo sistemos (dotavimo), kas turėtų padidinti apskrities savivaldybių savarankiškumą, tačiau ją panaikinus

kai kurioms savivaldybėms iškiltų grėsmė atsidurti ties bankroto riba, kadangi be valstybės paramos nesugebėtų sutelkti lėšų reikalingų savo funkcijoms vykdyti. Norint mažinti ekonomiškai silpnesnių savivaldybių priklausomybę nuo valstybinio dotavimo, reikėtų skatinti regionų plėtrą. Be to, pajamų atskaitymai į valstybės biudžetą riboja savivaldybių savarankiškumą, taip pat kaip ir dotavimo sistema (Civinskas, Tolvaišis, 2006). Lietuvoje dėl naudojamos finansinių pervedimų sistemos bei sukurtos mokestinių pajamų struktūros, iš dalies užkertamas kelias savivaldybėms surinkti didesnes mokestines pajamas. Išanalizuota, kad didžiąją dalį pajamų sudaro specialiosios tikslinės dotacijos, kurios neskatina ekonomiškai silpnesnių regionų ieškoti savarankiško savo ekonominės padėties gerinimo, ir GPM, kurio skiriamą dalį savivaldybėms nustato įstatymas.

2.3. Skolų vertinimas regionuose

Daugelyje Europos šalių, taip pat ir Lietuvoje, vietos valdžios lygmenys (savivaldybės) turi galimybę skolintis biudžeto pajamų ir išlaidų disbalansui (deficitui) mažinti bei įvairioms investicijoms finansuoti. Žemiau pateiktoje 2.8 lentelėje matoma, apskrities savivaldybių skola tenkanti vienam apskrities gyventojui analizuojamu laikotarpiu.

2.8 lentelė

Savivaldybių skola tenkanti vienam apskrities gyventojui tūkst. Lt. 2002 – 2010 metais

Apskritis Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.117	0.095	0.114	0.155	0.191	0.265	0.343	0.405	0.415
Kauno	0.141	0.109	0.151	0.180	0.216	0.255	0.332	0.395	0.370
Klaipėdos	0.089	0.112	0.116	0.102	0.108	0.201	0.286	0.351	0.388
Marijampolės	0.094	0.102	0.111	0.142	0.158	0.216	0.259	0.252	0.285
Panevėžio	0.138	0.132	0.147	0.150	0.185	0.222	0.314	0.345	0.379
Šiaulių	0.104	0.091	0.105	0.126	0.147	0.216	0.331	0.372	0.392
Tauragės	0.172	0.136	0.123	0.118	0.161	0.223	0.225	0.204	0.266
Telšių	0.123	0.095	0.153	0.159	0.220	0.302	0.397	0.370	0.391
Utenos	0.157	0.075	0.040	0.049	0.088	0.151	0.198	0.237	0.243
Vilniaus	0.139	0.158	0.190	0.207	0.291	0.382	0.503	0.533	0.519
Vidurkis	0.127	0.111	0.125	0.139	0.177	0.243	0.319	0.347	0.365
VK	20.06	21.25	30.08	29.88	31.35	24.66	26.07	26.27	21.09
R	0.083	0.083	0.150	0.158	0.202	0.231	0.305	0.296	0.275
WI	0.174	0.249	0.330	0.334	0.389	0.316	0.320	0.309	0.243

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis LR Finansų ministerijos ir Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

Analizuojant 2.8 lentelės duomenis pastebima, kad diferenciacija, tarp apskrities savivaldybių skolos tenkančios vienam apskrities gyventojui, statistiniu požiūriu yra didelė,

todėl vidurkis nėra tikslus rodiklis apibūdinantis regionų skolas tenkančias 1 –am gyv.. Tai parodo VK, kuris analizuojamu laikotarpiu yra didesnis nei 20 proc., o 2006 metais viršija 30 proc. ir rodo didžiausius netolygumus per visą analizuojamą laikotarpį. Pagal WI taip pat pastebimi didžiausi skirtumai tarp regionų 2006 metais. Diferenciaciją vertinant pagal R pastebima, kad jis didėjo iki 2008 metų, o 2009 – 2010 metais nežymiai mažėja, t. y. diferenciacija nežymiai mažėja. Nustatyta, kad 2002 – 2006 metų laikotarpiu skola tenkanti 1 – am gyv. nuolat didėjo, o nuo 2007 metų pradeda mažėti. Pagal WI palyginus diferenciaciją tarp regionų pastebima, kad skolos tenkančios 1 – am gyv. požiūriu diferenciacija vidutiniškai yra panaši į dotacijų tenkančių 1 – am gyv. regioninius skirtumus. Didžiausios skolos nuo 2002 metų yra Vilniaus apskrityje, kurių didėjimą labiausiai lėmė Vilniaus miesto savivaldybės skolų didėjimas. Tuo tarpu mažiausios skolos beveik visu analizuojamu laikotarpiu buvo Utenos apskrityje, kurioje visu analizuojamu laikotarpiu skolos neturėjo Visagino miesto savivaldybė, o didžiausią skolą turėjo Utenos rajono savivaldybė. Iš 22 priedo matoma, kad 2007 metais vidutiniškai 42,31 proc., t. y. daugiausia per visą analizuojamą laikotarpį, padidėjo apskrityse esančių savivaldybių skolos. Jų didėjimą galėjo lemti 2007 metais bendrosios dotacijos kompensacijos sumažėjimas, todėl buvo daugiau skolinamasi. Didžiausi skolos tenkančios vienam apskrities gyventojui padidėjimai pastebimi: Alytaus apskrityje 2005 metais 78,99 proc., Klaipėdos apskrityje 2007 metais 85,63 proc., Šiaulių apskrityje 2008 metais 53,13 proc. ir Utenos apskrityje 2006 metais 80,86 proc. Visumoje 2010 metais analizuojamas rodiklis didėja, tačiau ne tokiu sparčiu tempu kaip 2007 metais.

Analizuojant kaip laikomasi savivaldybių skolinimosi limitų (žr. 1.5 pav.), kurie nustatyti vyriausybės, pastebima (žr. 23 priedą), kad jie daugiausia viršijami 2002 – 2004 metais (kol Lietuva dar nebuvo ES nare ir projektams visas reikalingas lėšas savivaldybės skolindavosi arba iš kredito institucijų arba dalį iš valstybės) bei 2009 – 2010 metais kai sumažėja skiriamos lėšos specialiujų tikslinių dotacijų pagrinde valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti.(žr. 17 priedą). Iš 23 priedo pastebima, kad Alytaus apskrityje 2005 – 2006 ir 2009 – 2010 metais įstatymui nusižengia Druskininkų rajono savivaldybė. Druskininkai yra pramogų, poilsio ir sveikatingumo kurortas, todėl Druskininkų rajono savivaldybė investuoja į infrastruktūros gerinimą, dėl ko ir atsiranda skolos viršijančios nustatytus dydžius. 2009 metais 3 Alytaus apskrities savivaldybės viršijo nustatytą 30 proc. limitą. Kauno apskrityje net 4 metus iš eilės Prienų rajono savivaldybė viršydavo nustatytą skolos limitą, tačiau kiekvienais metais jis mažėdavo, t. y. nuo 61,09 proc. 2002 metais iki 35,62 proc. 2005 metais. Klaipėdos apskrityje 2002 – 2003 metų

laikotarpiu Kretingos, Skuodo ir Šilutės rajonų savivaldybės vidutiniškai 8 proc. punktais viršijo nustatytą 35 proc. savivaldybės skolos limitą, Marijampolės apskrityje – Vilkaviškio rajono savivaldybė vidutiniškai – 6 proc. punktais, Panevėžio apskrityje – Biržų, Panevėžio ir Rokiškio rajonų savivaldybės vidutiniškai – 10 proc. punktų ir Tauragės apskrities Tauragės rajono savivaldybė vidutiniškai – 7 proc. punktais. 2002 – 2004 metais Tauragės apskrities Jurbarko ir Pagėgių savivaldybės nustatytą apribojimą viršijo vidutiniškai 6 proc. punktais. Šiaulių apskrityje 2009 metais trys savivaldybės (Joniškio ir Pakruojo rajonų bei Šiaulių miesto) viršijo nustatytą 30 proc. limitą vidutiniškai 8 proc. punktais, o 2010 metais nustatytą 40 proc. limitą – 4 proc. punktais. Telšių apskrityje 2007 – 2010 metų laikotarpiu Mažeikių rajono savivaldybė vidutiniškai 6,5 proc. punkto viršydavo limitą. Per visą analizuojamą laikotarpį Vilniaus apskrities savivaldybės labiausiai nusižengė įstatymui. Šalčininkų rajono savivaldybės skolos limitas net 6 metus iš eilės (2002 – 2007 metais) vidutiniškai po 6 proc. punktus viršijo limitą. Trakų rajono savivaldybė skolos limitas 2002 – 2005 metais buvo viršytas vidutiniškai 34 proc. punktais, nes 2002 – 2003 metais savivaldybės skola nuo patvirtintų pajamų buvo virš 80 proc., o 2005 metais sumažėjo ir siekė jau tikrai 38,32 proc. Vilniaus miesto savivaldybė skolos limitą pradėjo viršyti nuo 2007 metų ir iki 2010 metų ji vidutiniškai 7,7 proc. punktais buvo didesnė už nustatytą maksimalų limitą. Išanalizavus savivaldybių skolą viršijančią nustatytus apribojimus nuo patvirtintų pajamų pastebima, kad nuo 2005 iki 2008 metų daugumoje apskričių ji sumažėja. 2010 metais pasiekia 2003 metų lygį pagal skolos limitą viršijančių savivaldybių skaičių, t. y. 2010 metais 15 savivaldybių viršijo nustatytą skolinimosi apribojimą nuo patvirtintų pajamų ir po 3 savivaldybes iš Šiaulių ir Vilniaus apskričių. Savivaldybės skolinasi tam, kad užtikrintų projektams įgyvendinti būtinas bendrojo finansavimo lėšas, visų pirma – ES paramos lėšomis remiamiems projektams. Šiuo metu sunku įsivaizduoti greitesnį Lietuvos ūkio atsigavimą be ES paramos greitesnio įsisavinimo. LSA ir savivaldybėms didesnę susirūpinimą kelia pradelsti įsiskolinimai, kurių 2009 m. didžioji dalis – verslo subjektams. Pradelstų skolų didėjimo mastą lėmė kelios nuo savivaldybių nepriklausančios priežastys:

- priimant 2009 m. nacionalinį biudžetą buvo atimta iš savivaldybių 150 mln. Lt gyventojų pajamų mokesčio įplaukų;
- tikslinant 2009 m. nacionalinį biudžetą gegužės ir liepos mėn., savivaldybių biudžetų savarankiškos pajamos buvo sumažintos dar 461,3 mln. Lt;
- didėjo savivaldybių išlaidos, kurias lėmė centrinės valdžios sprendimas padidinti PVM tarifus, tačiau šių padidėjusių išlaidų savivaldybėms nenumatoma kompensuoti.

Valstybės biudžetas pasiėmė į pajamas PVM transporto lengvatinio tarifo panaikinimą, bet užkrovė šias išlaidas savivaldybių biudžetams;

- savivaldybėms nepervesta dalis lėšų iš 2009 m. valstybės biudžeto Kelių priežiūros ir plėtros programos;
- dar viena kreditinių įsiskolinimų didėjimo priežastis – nesurenkamos savivaldybių biudžetų pajamos (per 11 mėn. jų surinkta tik 79,5 proc. nuo 2009 m. prognozuotų savarankiškų pajamų šaltinių) (LSA informacija ...).

Analizuojant savivaldybių suteiktų garantijų apribojimus pastebima, kad visu analizuojamu laikotarpiu juos viršijo Anykščių ir Varėnos rajono savivaldybės. Pagrindinės priežastys, lėmusios šio limito viršijimą – Anykščių ir Varėnos rajonų suteiktų garantijų limitas viršijamas nuo 1997 – 1999 metų, kai valstybės garantijos buvo suteiktos šių rajonų vandentiekio ir šilumos tiekimo įmonėms. Tarp šių savivaldybių ir Finansų ministerijos pasirašytos garantijų sutartys. Negrąžinta šių paskolų suma ir sudaro pagrindinę įsipareigojimų pagal garantiją dalį. Kitų naujų įsipareigojimų su valstybės (savivaldybės) garantija šios savivaldybės nepriėmė. Santykinis šio rodiklio dydis kasmet mažėja Anykščių rajono nuo 94,89 proc. 2003 metais iki 20,6 proc. 2010 m., Varėnos rajono – atitinkamai nuo 27,79 proc. iki 12,8 proc. (LR valstybės kontrolė, 2007). Pagal Anykščių savivaldybės kontrolės tarnybą Anykščių rajono savivaldybė pasirašė laidavimo sutartį 19 mln. Lt., dėl specialios paskirties UAB „Anykščių šiluma“ sutartinių įsipareigojimų vykdymo užtikrinimo. Tuo laiku galiojo skolinimosi limito nustatymo 1999-06-09 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 743, kurio 2.1 punkto nuostata buvo, kad savivaldybėms, kurių investiciniai projektai yra įtraukti į atitinkamų metų Valstybės investicijų programą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu gali būti nustatyti didesni skolinimosi limitai. Anykščių miesto šilumos ūkio renovacija buvo įtraukta į Valstybės investicijų programą.

Išanalizavus savivaldybių skolinimosi galimybes, matoma, kad Lietuvos centrinės valdžios reguliavimo ir kontroliavimo sistema varžo savarankišką savivaldybių skolinimąsi ir kontroliuoja skolą. Tačiau yra ir geroji pusė. Pagal Hsing ir Hsieh (2012) padidėjęs valdžios sektoriaus skolinimasis arba skola gali sustiprinti infrastruktūrą, padidinti verslo galimybes bei skatinti ekonomikos augimą. Todėl savivaldybėms reikia skolintis, kad vyktų to regiono plėtra, kuriam jos pagal administracinę teritoriją priklauso. Tačiau jeigu nebūtų įstatymų, kurie ribotų skolinimąsi, savivaldybės galėtų savęs nekontroliuoti ir sukelti problemų visai šaliai dėl valstybės skolos, kreditinių įsipareigojimų ir kt.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Lietuvos valstybės finansai apima ekonominius santykius susijusius su valstybės piniginių išteklių sudarymu ir panaudojimu valstybės ekonominėms, socialinėms ir valdymo funkcijoms įvykdyti. Šios paminėtos funkcijos įgyvendinamos per vieną valdžios sektoriaus dalį, t. y. vietinę valdžią (savivaldybes), kurių administracines teritorijas daugelis autorių sugrupuoja į regionus. Funkcijoms atlikti reikalingi dideli finansiniai ištekliai, kuriuos sudaro mokestinės ir nemokestinės pajamos bei dotacijos. Jeigu savivaldybėms pritrūksta lėšų jos gali imti ilgalaikes ir trumpalaikes paskolas iš vidaus ir užsienio kreditorių, nevirsydamos įstatymo numatytų skolinimosi apribojimų. Diferenciacijai vertinti yra naudojama daug rodiklių (Gini, Hooverio, variacijos koeficientai, Theilo, Atkinsono ir Williamsono indeksai, variacijos užmojis, dispersija ir kt.).

2002 – 2010 metais išlaidų ir pajamų 1 – am gyv. daugiausiai teko Utenos apskrityje, o mažiausiai – Vilniaus apskrityje, nes šiame regione yra vidutiniškai didesnė procentinė dalis gyventojų nei kituose regionuose. Nustatyta, kad ekonomikos pakilimo laikotarpiu (2008 m.) daugiausia lėšų skiriama išlaidoms ir daugiausia surenkama pajamų. Išanalizuota, kad 2002 – 2010 metais diferenciacija tarp regionų išlaidų ir pajamų atžvilgiu yra maža. Nustatyta, kad netolygumai apskrityse mažiausi 2006 metais, nes mažiausias variacijos koeficientas, variacijos užmojis ir Williamsono indeksas, o nuo 2007 metų jie didėja. Išlaidų regionuose daugiausia skiriama socialinei sferai, ypač švietimui, o pajamų daugiausia surenkama iš GPM ir dotacijų.

Beveik visu analizuojamu periodu Utenos apskrities 1 –am gyv. teko daugiausia mokestinių pajamų. Tai galėjo lemti didesnė surenkamo GPM dalis, nes šis mokestis visose regionuose vidutiniškai sudaro daugiau negu 30 proc. pajamų ir daugiau nei 60 proc. mokestinių pajamų. Surenkamų mokesčių atžvilgiu 2008 metais netolygumai tarp regionų mažiausi. Tuo tarpu GPM atžvilgiu diferenciacija 24 proc. didesnė už mokesčių diferenciaciją ir 40 proc. – už pajamų diferenciaciją tarp regionų.

Nemokestinių pajamų tenkančių 1 – am gyv. 2002 – 2010 metais daugiausia surenka Klaipėdos ir Vilniaus regionai. Tai lemia regionuose esantys traukos centrai turistams (Palangos, Klaipėdos ir Neringos miestai, jūrų uostas bei sostinė). Tarp regionų nemokestinių pajamų požiūriu yra dideli netolygumai, kurių priežastis nustatyti skirtingi mokesčių dydžiai už šios rūšies pajamas. 2006 metais diferenciacija tarp regionų nemokestinių pajamų požiūriu yra didžiausia, kai tuo tarpu išlaidų, pajamų ir mokesčių atžvilgiu ji – mažiausia.

Dotacijų 1 – am gyv. 2002 – 2010 metais mažiausia tenka Vilniaus apskrčiai, o daugiausia Tauragės apskrčiai. 2007 metais visose apskrityse dotacijos sumažėjo, nes sumažėjo bendrosios dotacijos kompensacijos vietinei valdžiai. Diferenciacija analizuojamu laikotarpiu vidutinė, o 2006 metais mažiausia, nes variacijos koeficientas, variacijos užmojis ir Williamsono indeksas mažiausi. Nuo 2007 metų ji didėja. Pastebima tendencija (kaip ir lėšų skiriamų išlaidoms bei surenkamų pajamų tenkančių 1 – am gyv. atžvilgiu), kad nuo 2007 metų didėja dotacijų skirtumas tarp mažiausiai jų gaunančios 1 – am gyv. Vilniaus apskrities ir vidurkio. Galima daryti išvadą, kad ekonomikai augant skurdesnis regionas analizuojamais aspektais dar labiau atsilieka nuo visų likusių regionų.

Specialiosios tikslinės dotacijos iki 2006 metų didėjo, 2007 metais nežymiai sumažėjo, 2008 – 2009 metais vėl didėjo, o 2010 metų 9,11 proc. sumažėjimui didžiausios įtakos turėjo sumažėjusios 97,7 proc. lėšos valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti. Pagal variacijos koeficientą ir Williamsono indeksą palyginus didžiąsias specialiųjų tikslinių dotacijų dalis (lėšas skiriamas mokinio krepšeliui, valstybės funkcijoms ir valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti) pastebima, kad didžiausi netolygumai tarp regionų analizuojamu laikotarpiu yra lėšų skyrimo valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti.

Pastebima, kad analizuojami regionai 2002 – 2010 metais bendrosios dotacijos kompensacijos tenkančios 1 – am gyv. vienais metais gaudavo daugiau, kitais metais mažiau. 2006 metais netolygumai tarp regionų šiuo požiūriu mažiausi, nes pajamų ir išlaidų 1 – am gyv. diferenciacija tarp regionų taip pat mažiausia. Tačiau 2007 metais netolygumai labai staigiai padidėja dėl bendrosios dotacijos kompensacijos sumažėjimo apskrityse.

Nustatyta, kad 2002 – 2006 metais pagal variacijos koeficientą, variacijos užmojį ir Williamsono indeksą skolos tenkančios 1 – am gyv. požiūriu diferenciacija tarp apskričių skolos yra didelė, o nuo 2007 metų pradeda nežymiai mažėti. Tačiau vertine išraiška skola tenkanti 1 – am gyv. visu analizuojamu periodu nuolat didėjo. Didžiausios skolos nuo 2002 metų yra Vilniaus apskrityje, kurių didėjimą labiausiai lėmė Vilniaus miesto savivaldybės skolų didėjimas. Tuo tarpu mažiausios skolos beveik visu analizuojamu laikotarpiu buvo Utenos apskrityje, nes pajamų yra surenkama daugiau negu skiriama lėšų išlaidoms.

Savivaldybių skolinimosi apribojimai daugiausia viršijami 2002 – 2004 metais (kol Lietuva dar nebuvo ES nare ir projektams visas reikalingas lėšas savivaldybės skolindavosi arba iš kredito institucijų arba dalį iš valstybės) bei 2009 – 2010 metais kai sumažėja skiriamos lėšos specialiosioms tikslinėms dotacijoms, pagrinde valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti.

Norint sumažinti teritorinių netolygumų didėjimą ateityje, regionus reikėtų stambinti. Lietuvoje jų turėtų būti 4, (pvz., Danija plėtoja penkis). Vaitekūnas (2001), Svetikas (Nuo ko...) teigia, kad apie didesnę miestą reikia kurti integruotas teritorijas, kurios būtų su juo susijusios nuolatiniais verslo ir mokslo ryšiais, infrastruktūra. Jeigu dabartiniai regionai būtų sujungti taip, kaip pateikta 24 priede, diferenciacija visais darbe analizuojamais aspektais būtų buvusi virš 40 proc. mažesnė vertinant pagal variacijos koeficientą ir Williamsono indeksą.

Tačiau dabartinių Lietuvos regionų yra 10, todėl norint mažinti ekonomiškai silpnųjų regionų (kuriuose bendrasis vidaus produktas 1 – am gyv. yra mažiausias (žr. 25 priedą)) priklausomybę nuo valstybinio dotavimo, kad regionai turėtų daugiau lėšų, kurias gali naudoti savo nuožiūra, reikėtų skatinti regionų plėtrą. Ji labai priklauso nuo savivaldybių gebėjimo, noro matyti regioną strategiškai, su perspektyva į ateitį. Pagal BVP tenkantį 1 – am gyv. Vilniaus regionui negali prilygti kiti regionai, nes iš ten, kur nėra darbo vietų ar menkesni atlyginimai, žmonės išvažiuoja – jeigu ne į užsienį, tai į didmiesčius. Mažesni regionai tuštėja, o didesniuose regionuose arba didesnėse regiono savivaldybėse tenka leisti didžiulius pinigus infrastruktūrai kurti, nors mažesnėse regionų savivaldybėse pustuščiai darželiai, mokyklos, gydymo įstaigos. Tas pats yra ir su jaunų žmonių nenoru grįžti į mažesnius miestus, kuriuose sunkiau susirasti darbą, mažiau pramogų, kultūros renginių ir pan. Vietos valdžia turi teisę koreguoti nekilnojamojo turto, žemės mokesčių tarifus, verslo liudijimų kainą, nustatyti įvairias rinkliavas. Todėl svarbu, kaip regionų savivaldybės žiūri į verslą – kaip į investuotoją, kuris gali suteikti darbo vietų ar kaip į triukšmo ir taršos šaltinį. Taigi silpniesni regionai patys turėtų stengtis skatinti pramonę, smulkųjų verslą (nes mažesniuose miestuose dažniausiai steigiasi nedidelės įmonės), t. y. esamų ir naujų verslo įmonių plėtrą, kad įmonės, kurios nori, galėtų pagerinti savo veiklą, padidinti konkurencingumą vietinėse ir užsienio rinkose, nes padidėjus konkurencingumui regionas taptų patrauklesnis užsienio investuotojams. Pagerėjus verslui silpnesnėse apskrityse (Tauragės, Marijampolės), turėtų padaugėti laisvų darbo vietų, ko dėka sumažėtų nedarbas ir padidėtų lėšos pervedamos į savivaldybių biudžetus iš GPM. GPM savivaldybės gali naudoti savo nuožiūra (panaudoti kreditiniam įsiskolinimams susimokėti, didėjančiam ES paramos lėšomis įgyvendinamų projektų bendrojo finansavimo poreikiui patenkinti ir kt.), nes lėšos iš jo nėra tikslinės paskirties taip kaip dotacijų atveju. Jeigu dirbančiųjų Tauragės regione 2011 metais padaugėtų 1 proc. lyginant su 2010 metais, o vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis išliktų toks pat kaip 2010 metais, tai 2011 metais į Tauragės regiono savivaldybių biudžetus iš GPM būtų surinkta apie 500 tūkst. Lt. daugiau, atsiribojant nuo nenumatytų veiksnių.

LITERATŪRA

1. Anykščių rajono savivaldybės kontrolieriaus tarnyba (2005). Anykščių rajono savivaldybės 2004 metų skolinių įsipareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų audito ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2012–04–27]. Prieiga per internetą: <<http://denver.infolex.lt/anyksčiai/Default.aspx?Id=3&DocId=1828>>.
2. Apie savivaldą Vyriausybėje. *Savivaldybių žinios*, 2010, lapkritis, Nr. 35 (547), p.2 -3.
3. Baltušnikienė, J. (2004). Fiskalinės decentralizacijos teoriniai ir metodologiniai aspektai [interaktyvus] [žiūrėta 2012–02–27]. Prieiga per internetą: <<http://www.lb.lt/baltusnikiene>>.
4. Bartosevičienė, V. (2010). *Ekonominės statistikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
5. Bendrasis vidaus produktas, tenkantis vienam gyventojui, tūkst. litų. Požymiai: administracinė teritorija ir metai [interaktyvus] [žiūrėta 2012–05–09]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
6. Bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai. Požymiai: lytis, klasė, administracinė teritorija ir mokslo metai [interaktyvus] [žiūrėta 2012–05–06]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
7. Buckiūnienė, O. (2005). *Valstybės ir tarptautiniai finansai*. Vilnius: Vilniaus kolegija.
8. Burneika, D. (2004). Regioniniai bendrosios ūkio būklės skirtumai ir jų kaita Lietuvoje. Lietuvos mokslų akademija: *Geografija*, Nr. 1, 43 – 47.
9. Buškevičiūtė, E., Pukelienė, V. (1998). *Valstybės mokesčių sistema*. Kaunas: Technologija.
10. Civinskas, R., Tolvaišis, L. (2006). Tarpbiudžetinis lėšų perskirstymas Lietuvoje: instituciniai interesai ir savivaldybių finansinis savarankiškumas. *Viešojo politika ir administravimas* [interaktyvus] [žiūrėta 2012–02–27]. Prieiga per internetą: <<http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/z16/1648-2603-2006-nr16-87.pdf>>.
11. Cooke, P. (2009). Introduction: Origins of the Concept [interaktyvus] [žiūrėta 2012–05–03]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1497770##>.
12. Čaplikas, V. (2006). *Lietuvos ir Europos Sąjungos regioninė politika*. Kaunas: Atmintis.
13. Česnauskaitė, A. (2008). *Lietuvos regionų ekonominiai netolygumai* (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Riomerio universitetas).

23. Gudavičius, S. (2009). Apskritis be viršininkų vis vien ris milijonus [interaktyvus] [žiūrėta 2012–04-27]. Prieiga per internetą: <<http://www.diena.lt/dienrastis/lietuva/apskritis-be-virsininku-vis-vien-ris-milijonus-242523#axzz1t2o19BE3>>.
24. Hsing, Y., Hsieh, W. (2012). Impacts of macroeconomic variables on the stock market index in Poland: new evidence. *Journal of Business Economics and Management*, Nr. 13(2): 334–343.
25. Kėdaitis, V., Vaškevičiūtė, D. (2007). Lietuvos regionų ekonominio – socialinio išsivystymo skirtumų vertinimas daugiamatės analizės metodais. *Statistikos žurnalas: Lietuvos statistikos darbai*, 46, 4-41.
26. Komisijos reglamentas (EB) Nr.113/2002. *Europos Sąjungos oficialus leidinys* [interaktyvus] [žiūrėta 2012 – 04 – 18]. Prieiga per internetą: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:10:03:32002R0113:LT:PDF>>.
27. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 10 straipsnio pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2011, Nr. 161-7619.
28. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 4-47.
29. Lietuvos Respublikos loterijų ir azartinių lošimų mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 149-6006.
30. Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-474.
31. Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 94-3307.
32. Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10 straipsnių ir priedėlio pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 123-5527.
33. Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo 3, 10, 12 straipsnių ir priedėlio pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2009, Nr. 147-6552
34. Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo 12 straipsnio ir priedėlio pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 150-5463.
35. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams 2004 metų ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą:

- <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Valstybes_biudzetas/2004_apsyskaita/F6.xls.pdf>.
36. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams 2005 metų ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Valstybes_biudzetas/2005_apsyskaita/F6.pdf>.
37. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams 2006 metų ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Valstybes_biudzetas/2006_apsyskaita/F6Dotacijos.pdf>.
38. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams 2007 metų ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Valstybes_biudzetas/2007_apsyskaita/Forma_6-savi_dotacijos.pdf>.
39. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams 2008 metų ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Valstybes_biudzetas/2008_apsyskaita/6forma.pdf>.
40. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams 2009 m. gruodžio 31 d. ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Biudzeto_vykdymo_apsyskaitos/Apsyskaitos2006/F6.pdf>.
41. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos ir bendrosios dotacijos kompensacijos savivaldybių biudžetams 2010 m. gruodžio 31 d. ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Biudzeto_vykdymas/F6.pdf>.
42. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė (2007). Išvada dėl Lietuvos Respublikos 2006 metų valstybės skolos, suteiktų paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų ir suteiktų valstybės garantijų ataskaitų [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-27]. Prieiga per internetą:

- <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Dvg8w9bbmRoJ:www.vko.ntrole.lt/failas.aspx?id%3D1279+&hl=lt&gl=lt>>.
43. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 113-4290; Valstybės žinios, 2011, Nr. 45. Įstatymo pakeitimai // Valstybės žinios. 2010, Nr. 81-4219; 2011, Nr. 52-2504.
 44. Lietuvos Respublikos 2002 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 110-3990.
 45. Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 124-5619.
 46. Lietuvos Respublikos 2004 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 121-5466.
 47. Lietuvos Respublikos 2005 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 171-6303.
 48. Lietuvos Respublikos 2006 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 150-5462; Valstybės žinios. 2005, Nr. 153.
 49. Lietuvos Respublikos 2007 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 138-5267.
 50. Lietuvos Respublikos 2008 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 132-5356.
 51. Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 149-6020.
 52. Lietuvos Respublikos 2010 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2009, Nr. 152-6822.
 53. Lietuvos Respublikos 2002 metų valstybės biudžeto vykdymas (tūkst. Lt.) [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Biudzeto_vykdydas/2002-4.pdf>.
 54. Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto vykdymas (tūkst. Lt.) [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Biudzeto_vykdydas/2003-4.pdf>.
 55. LSA informacija apie savivaldybių skolas 2009 metais. *Savivaldybių žinios*. 2010, sausis, Nr. 1 (512), p. 2.
 56. Mačiulaitytė, E. (2007). *Valstybės finansų ekonometrinis modeliavimas* (Daktaro disertacija, Vilniaus Gedimino technikos universitetas).

57. Mačys, G. (2006). *Regionų ekonomika, politika ir valdymas Lietuvoje*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
58. Ministras R. Palaitis: „Apskrities viršininko institucija tapo istorija“ [interaktyvus] [žiūrėta 2012–03–20]. Prieiga per internetą: <http://www.vrm.lt/index.php?id=131&backPID=1340&pS=1288562400&pL=2591999&arc=1&tt_news=2667&>.
59. Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaita Forma 1-VP ir jos priedai [interaktyvus] [žiūrėta 2012–04–26]. Prieiga per internetą: <<http://www.vmi.lt/lt/?itemId=20149>>.
60. Mokyklų skaičius. Požymiai: mokymo įstaigos tipas, administracinė teritorija ir mokslo metai [interaktyvus] [žiūrėta 2012–05–06]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
61. Naraškevičiūtė, V., Lakštutienė, A. (2004). *Valstybės finansai*. Kaunas: Technologija.
62. Nuo kitų metų už atliekų tvarkymą mokės visi [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-17]. Prieiga per internetą: <<http://www.kratc.lt/lt/naujienosaktualijos/archyvas/>>.
63. Nuo ko priklauso savivaldybių žavesys ir skurdas. *Veidas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-05-11]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/nuo-ko-priklauso-savivaldybiu-zavesys-ir-skurdas>>.
64. Portnov B. A., Felsestein D. Measures of Regional Inequality for Small Countries. [interaktyvus] [žiūrėta 2012–05–02]. Prieiga per internetą: <<http://pluto.huji.ac.il/~msdfels/pdf/Measures%20of%20Regional%20Inequality.pdf>>.
65. Regionas [interaktyvus] [žiūrėta 2012–04–06]. Prieiga per internetą: <<http://www.tzz.lt/r/regionas>>.
66. Rimas, J. (2000). *Vietiniai mokesčiai*. Kaunas: Technologija.
67. Savivaldybių biudžetai: Vilnius prieš Lietuvą (I) (2012). [interaktyvus] [žiūrėta 2012–04-27]. Prieiga per internetą: <www.balsas.lt/m/naujiena/593854>.
68. Savivaldybių biudžetų išlaidos (iki 2003 m.). Požymiai: metai, statistiniai rodikliai ir administracinė teritorija [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
69. Savivaldybių biudžetų išlaidos. Požymiai: metai, Valstybės funkcijų klasifikatorius (COFOG) ir administracinė teritorija [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.

70. Savivaldybių biudžetų mokestinės pajamos (iki 2003 m.). Požymiai: administracinė teritorija, statistiniai rodikliai ir metai [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
71. Savivaldybių biudžetų pajamos. Požymiai: administracinė teritorija, statistiniai rodikliai ir metai [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-22]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
72. Savivaldybių skolinimosi limitai [interaktyvus] [žiūrėta 2011-02-09]. Prieiga per internetą:
<http://www.finmin.lt/web/finmin/auktualus_duomenys/biudzeto_pajamos/savivaldybiu_biudzetai/savivaldybiu_skolinimosi_limitai>.
73. Smalenskas, G. (2007). *Finansai*. Vilnius: Homo liber.
74. Smirnovaitė, T. (2010). *Fiskalinės decentralizacijos vertinimas Lietuvoje* (Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Riomerio universitetas).
75. Statistikos departamentas (2009). *Lietuvos apskritys 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.
76. Šilininė, V. (2003). Kitų metų biudžetas Klaipėdai lengvo gyvenimo nežada. *Vakarų ekspresas* [interaktyvus] [žiūrėta 2012-02-27]. Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvos-naujienos/kitu-metu-biudzetas-klaipeda-lengvo-gyvenimo-nezada-380830/>>.
77. Trainytė, R. (2010, lapkritis). Sostinė reikalauja jai priklausančios mokesčių dalies. *Savivaldybių žinios*, Nr. 38 (550), p. 11.
78. Ūkis ir finansai / Valdžios sektoriaus statistika [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=3104&PHPSESSID=>>.
79. Vaitiekūnas, S. (2001). Gyventojai ir regionai. [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-10]. Prieiga per internetą: <<http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2001/01/1reg.html>>.
80. VFSV 2001 (GFSM 2001) metodologija [interaktyvus] [žiūrėta 2012-03-10]. Prieiga per internetą:
<http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/deficitas/2009/2010_VSFS_metodologija.pdf>.
81. Vidutinis darbuotojų skaičius šalies ūkyje. Požymiai: ekonominės veiklos rūšis (EVRK 2) ir metai [interaktyvus] [žiūrėta 2011-05-09]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
82. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis. Požymiai: administracinė teritorija ir metai [interaktyvus] [žiūrėta 2012-04-27]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.

83. Vidutinis metinis gyventojų skaičius. Požymiai: metai ir administracinė teritorija [interaktyvus] [žiūrėta 2012–02–27]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
84. 2006 m. vasario 8 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 131 „Dėl valstybės investicijų 2006 – 2008 metų programoje numatytų 2006 metams kapitalo investicijų paskirstymo pagal asignavimų valdytojus ir investicijų projektus“ // Valstybės Žinios. 2006, Nr. 17 -618.
85. 2007 – 2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-24]. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/teises_aktai/Veiksmu_programos/3VP2009_11_05.pdf>.

PRIEDAI

Savarankiškosios Konstitucijos ir įstatymų nustatytos (priskirtos) savivaldybių funkcijos

- savivaldybės biudžeto sudarymas ir tvirtinimas;
- vietinių rinkliavų nustatymas;
- savivaldybei nuosavybės teise priklausančios žemės ir kito turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo;
- savivaldybės biudžetinių įstaigų steigimas ir išlaikymas, savivaldybės viešųjų įstaigų, savivaldybės įmonių ir kitų savivaldybės juridinių asmenų steigimas;
- savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų iki 16 metų mokymosi pagal privalomojo švietimo programas užtikrinimas;
- švietimo pagalbos teikimo mokiniui, mokytojai, šeimai, mokyklai, vaiko minimaliosios priežiūros priemonių vykdymo organizavimas ir koordinavimas;
- bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių, gyvenančių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintino pavėžėjimo į mokyklas ir į namus organizavimas;
- ikimokyklinio ugdymo, vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo organizavimas, vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas;
- medžioklės plotų vienetų sudarymas ir jų ribų keitimas;"
- maitinimo paslaugų organizavimas teisės aktų nustatyta tvarka švietimo įstaigose, įgyvendinančiose mokymą pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo lavinimo programas;
- savivaldybėms įstatymais priskirtų geodezijos ir kartografijos darbų organizavimas ir vykdymas;"
- socialinių paslaugų planavimas ir teikimas, socialinių paslaugų įstaigų, šeimynų steigimas, išlaikymas ir bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis;
- gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas (dalyvavimas kultūros plėtros projektuose, muziejų, teatrų, kultūros centrų ir kitų kultūros įstaigų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas ir jų veiklos priežiūra, savivaldybių viešųjų bibliotekų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas ir jų veiklos priežiūra);
- sąlygų savivaldybės teritorijoje gyvenančių neįgaliųjų socialiniam integravimui į bendruomenę sudarymas;
- savivaldybės socialinio būsto fondo sudarymas ir jo remontas, socialinio būsto nuoma;
- dalyvavimas sprendžiant gyventojų užimtumo, kvalifikacijos įgijimo ir perkvalifikavimo klausimus, viešųjų ir sezoninių darbų organizavimas;
- pirminė asmens ir visuomenės sveikatos priežiūra (įstaigų steigimas, reorganizavimas, likvidavimas, išlaikymas);
- savivaldybių sveikatos programų rengimas ir įgyvendinimas; parama savivaldybės gyventojų sveikatos priežiūrai;
- teritorijų planavimas, savivaldybės teritorijos bendrojo plano ir detaliųjų planų sprendinių įgyvendinimas;
- specialiųjų architektūros reikalavimų nustatymas ir statybą leidžiančių dokumentų išdavimas įstatymų nustatyta tvarka;
- statinių naudojimo priežiūra įstatymų nustatyta tvarka;
- infrastruktūros, socialinės ir ekonominės raidos planavimas, strateginių plėtros ir veiklos planų rengimas, turizmo, būsto, smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros programų rengimas;
- dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant regionų plėtros programas;
- informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimas;

1 priedo tęsinys

- savivaldybės saugomų teritorijų steigimas, apsauga ir tvarkymas;
- kraštovaizdžio, nekilnojamųjų kultūros vertybių ir savivaldybės įsteigtų saugomų teritorijų tvarkymas ir apsauga, savivaldybės teritorijoje esančių želdynų, želdinių apsauga, tvarkymas ir kūrimas, inventorizacijos, apskaitos, atskirųjų želdynų žemės sklypų kadastrinių matavimų ir įrašymo į Nekilnojamojo turto registrą organizavimas ir stebėseną;
- adresų (gatvių, pastatų, statinių ir kitų savivaldybės teritorijoje esančių ir jai nuosavybės teise priklausančių objektų pavadinimų, pastatų ir šių pastatų butų ar patalpų numerių) suteikimas ir keitimas;
- aplinkos kokybės gerinimas ir apsauga;
- kūno kultūros ir sporto plėtojimas, gyventojų poilsio organizavimas;
- šilumos ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo organizavimas;
- komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo ir perdavimo organizavimas, sąvartynų įrengimas ir eksploatavimas;
- savivaldybių vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas ir saugaus eismo organizavimas;
- keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas, lengvatinio keleivių vežimo kompensacijų skaičiavimas ir mokėjimas;
- dalyvavimas, bendradarbiavimas užtikrinant viešąją tvarką, kuriant ir įgyvendinant \ nusikaltimų prevencijos programas;
- savivaldybėms priskirtas triukšmo prevencijos ir triukšmo valstybinio valdymo įgyvendinimas;
- sanitarijos ir higienos taisyklių tvirtinimas ir jų laikymosi kontrolės organizavimas, švaros ir tvarkos viešose vietose užtikrinimas;
- prekybos ir kitų paslaugų teikimo tvarkos savivaldybių ar jų kontroliuojamų įmonių administruojamose turgavietėse ir viešose vietose nustatymas;
- sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas;
- leidimų (licencijų) išdavimas įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka;
- alkoholio ir tabako reklamos draudimo ir ribojimo laikymosi ant išorinės reklamos priemonių kontrolė;
- ritualinių paslaugų teikimo užtikrinimas ir kapinių priežiūros organizavimas;
- pagal įstatymų nustatytą kompetenciją gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos valdymo organų, savivaldybės paskirtų administratorių, kai butų ir kitų patalpų savininkai neįsteigia gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos arba nesudaro jungtinės veiklos sutarties, taip pat kai bendrija likviduota arba nutraukta jungtinės veiklos sutartis, veiklos priežiūra ir kontrolė;
- piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teikimas Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu nustatytoje savivaldybėje;
- kitos funkcijos, nepriskirtos valstybės institucijoms.

2 priedas

Valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) funkcijos

- civilinės būklės aktų registravimas;
- įstatymų priskirtų registrų tvarkymas ir duomenų teikimas valstybės registrams;
- civilinė ir priešgaisrinė sauga;
- dalyvavimas valdant valstybinius parkus;

2 priedo tęsinys

- mokinių nemokamo maitinimo savivaldybės įsteigtose mokyklose ir savivaldybės teritorijoje įsteigtose nevalstybinėse mokyklose administravimas ir nepasiturinčių šeimų mokinių, deklaravusių gyvenamąją vietą arba gyvenančių savivaldybės teritorijoje, aprūpinimo mokinio reikmenimis administravimas;
- socialinių išmokų ir kompensacijų skaičiavimas ir mokėjimas;
- savivaldybei priskirtos valstybinės žemės ir kito valstybės turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo patikėjimo teise;
- piliečių prašymų atkurti nuosavybės teises į gyvenamuosius namus, jų dalis, butus, ūkinės ir komercinės paskirties pastatus nagrinėjimas ir sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimas;
- valstybės garantijų nuomininkams, išsikeliantiems iš savininkams grąžintų gyvenamųjų namų ar jų dalių ir butų, vykdymas;
- valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolė;
- savivaldybėms pagal teisės aktus priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymas;
- dalyvavimas atrenkant šauktinius į karo tarnybą;
- dalyvavimas rengiant ir vykdant mobilizaciją, demobilizaciją, priimančiosios šalies paramą;
- dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant darbo rinkos politikos priemones ir gyventojų užimtumo programas;
- dalyvavimas organizuojant įstatymų numatytus rinkimus ir referendumus;
- dalyvavimas rengiant gyventojų apklausas ir kitokias įstatymų numatytas pilietines (gyventojų) iniciatyvas;
- dalyvavimas atliekant gyventojų ir būstų, taip pat kitus visuotinius surašymus;
- vaikų ir jaunimo teisių apsauga;
- žemės ūkio produkcijos kvotų ir žemės ūkio naudmenų ir pasėlių deklaravimo darbų administravimas;
- žemės ūkio valdų ir ūkininkų ūkių registravimas;
- stichinių meteorologinių reiškinių, gyvūnų užkrečiamųjų ligų likvidavimo ir priežiūros programų įgyvendinimas, medžiojamųjų gyvūnų ir griežtai saugomų rūšių laukinių gyvūnų žemės ūkiui padarytos žalos ir nuostolių nustatymas;
- valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos ir hidrotechnikos statinių valdymas ir naudojimas patikėjimo teise;
- traktorių, savaeigių ir žemės ūkio mašinų bei jų priekabų registravimas ir techninė priežiūra;
- kaimo plėtros priemonių įgyvendinimo administravimas;
- valstybės garantuojamos pirminės teisinės pagalbos teikimas;
- gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitos duomenų tvarkymas;
- socialinės globos teikimo asmenims su sunkia negalia užtikrinimas;
- informacijos apie savivaldybės institucijų ir savivaldybės kontroliuojamų įmonių, atitinkančių Vyriausybės nustatytus kriterijus, finansinius santykius ir apie įmones, privalančias tvarkyti atskiras sąskaitas, kaupimas, saugojimas ir teikimas Europos Komisijai Vyriausybės nustatyta tvarka;
- kitos pagal įstatymais perduotos funkcijos.

Savivaldybių biudžetams skiriamos gyventojų pajamų mokesčio dalys (procentais)

Savivaldybės pavadinimas	Fizinių asmenų pajamų mokesčio dalis (proc.)
Vilniaus miesto	40
Alytaus miesto	100
Birštono	100
Druskininkų	100
Kauno miesto	94
Klaipėdos miesto	86
Marijampolės	100
Neringos	100
Palangos miesto	70
Panevėžio miesto	100
Šiaulių miesto	100
Visagino	100
Akmenės rajono	100
Alytaus rajono	100
Anykščių rajono	100
Biržų rajono	100
Ignalinos rajono	100
Jonavos rajono	100
Joniškio rajono	100
Jurbarko rajono	100
Kaišiadorių rajono	100
Kauno rajono	100
Kėdainių rajono	100
Kelmės rajono	100
Klaipėdos rajono	100
Kretingos rajono	100
Kupiškio rajono	100
Lazdijų rajono	100
Mažeikių rajono	95
Molėtų rajono	100

Savivaldybės pavadinimas	Fizinių asmenų pajamų mokesčio dalis (proc.)
Pakruojo rajono	100
Panevėžio rajono	100
Pasvalio rajono	100
Plungės rajono	100
Prienų rajono	100
Radviliškio rajono	100
Raseinių rajono	100
Rokiškio rajono	100
Skuodo rajono	100
Šakių rajono	100
Šalčininkų rajono	100
Šiaulių rajono	100
Šilalės rajono	100
Šilutės rajono	100
Širvintų rajono	100
Švenčionių rajono	100
Tauragės rajono	100
Telšių rajono	100
Trakų rajono	100
Ukmergės rajono	100
Utenos rajono	100
Varėnos rajono	100
Vilkaviškio rajono	100
Vilniaus rajono	100
Zarasų rajono	100
Elektrėnų	100
Kalvarijos	100
Kazlų Rūdos	100
Pagėgių	100
Rietavo	100

Šaltinis: Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo pakeitimo įstatymas ir 2002, 2005, 2009 metų šio įstatymo priedėlio pakeitimai.

4 priedas

Išlaidų tenkančių 1 – am gyv. pokyčiai, proc.

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	-	4.07	12.70	9.50	22.89	5.63	22.73	-0.39	0.96
Kauno	-	3.20	13.89	10.31	32.66	0.86	26.79	-8.86	4.22
Klaipėdos	-	-1.52	14.08	10.23	21.39	1.79	19.56	-0.22	-0.61
Marijampolės	-	1.77	13.64	3.20	21.73	6.34	21.29	-1.83	-1.28
Panevėžio	-	1.25	13.54	7.61	14.53	7.94	25.12	-3.82	3.48
Šiaulių	-	-0.90	12.81	7.93	22.44	8.60	21.26	-0.82	1.41
Tauragės	-	-0.14	12.83	9.75	22.94	5.96	24.89	-4.09	-0.34
Telšių	-	1.35	14.32	11.35	14.80	6.17	24.49	1.32	1.73
Utenos	-	2.79	12.66	9.18	15.84	9.20	19.13	-0.06	-2.54
Vilniaus	-	3.97	12.45	12.45	22.23	1.33	20.61	-2.94	0.02
Vidurkis	-	1.58	13.29	9.15	21.14	5.38	22.59	-2.17	0.70

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Statistikos departamento prie LRV duomenis.

5 priedas

Išlaidų tenkančių 1 – am gyv. pasiskirstymas pagal funkcijas

Kitos valstybės funkcijos									
Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.132	0.134	0.144	0.156	0.209	0.303	0.378	0.284	0.271
Kauno	0.134	0.139	0.145	0.166	0.377	0.361	0.522	0.307	0.311
Klaipėdos	0.143	0.150	0.145	0.152	0.241	0.266	0.356	0.241	0.230
Marijampolės	0.145	0.148	0.132	0.154	0.232	0.276	0.378	0.250	0.226
Panevėžio	0.154	0.145	0.113	0.126	0.176	0.233	0.316	0.249	0.291
Šiaulių	0.137	0.127	0.113	0.132	0.216	0.278	0.345	0.269	0.263
Tauragės	0.146	0.155	0.142	0.166	0.264	0.329	0.445	0.315	0.252
Telšių	0.160	0.158	0.162	0.181	0.238	0.279	0.397	0.296	0.276
Utenos	0.135	0.155	0.152	0.157	0.208	0.262	0.363	0.289	0.283
Vilniaus	0.155	0.134	0.148	0.157	0.294	0.290	0.380	0.260	0.270
Vidurkis	0.144	0.145	0.140	0.155	0.245	0.288	0.388	0.276	0.267
Variacijos koef.	6.42	6.91	10.71	9.82	21.80	11.98	14.15	8.89	9.31
WI	0.065	0.068	0.100	0.090	0.280	0.136	0.173	0.088	0.100
Ekonomikai									
Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.139	0.139	0.137	0.182	0.246	0.272	0.304	0.268	0.318
Kauno	0.135	0.136	0.150	0.157	0.192	0.201	0.244	0.193	0.203
Klaipėdos	0.179	0.165	0.146	0.198	0.250	0.258	0.296	0.263	0.278
Marijampolės	0.154	0.154	0.191	0.195	0.221	0.227	0.262	0.209	0.206
Panevėžio	0.150	0.161	0.144	0.172	0.190	0.205	0.324	0.163	0.168
Šiaulių	0.180	0.150	0.141	0.148	0.191	0.218	0.270	0.213	0.226
Tauragės	0.138	0.124	0.142	0.163	0.212	0.188	0.238	0.183	0.209
Telšių	0.107	0.103	0.120	0.144	0.157	0.172	0.230	0.189	0.188
Utenos	0.148	0.153	0.155	0.186	0.224	0.241	0.270	0.214	0.243
Vilniaus	0.159	0.178	0.157	0.210	0.242	0.225	0.262	0.205	0.208
Vidurkis	0.149	0.146	0.148	0.176	0.212	0.221	0.270	0.210	0.225
Variacijos koef.	13.66	14.03	11.69	11.95	13.43	13.21	10.63	14.98	18.71
WI	0.128	0.146	0.090	0.137	0.132	0.109	0.095	0.134	0.162

5 priedo tęsinys

Socialinei sferai									
Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.807	0.849	0.985	1.047	1.247	1.223	1.524	1.645	1.631
Kauno	0.731	0.757	0.881	0.972	1.151	1.172	1.433	1.503	1.575
Klaipėdos	0.829	0.819	1.003	1.076	1.240	1.239	1.455	1.598	1.582
Marijampolės	0.818	0.835	0.969	0.985	1.170	1.223	1.454	1.596	1.596
Panevėžio	0.806	0.817	1.018	1.074	1.206	1.260	1.483	1.631	1.655
Šiaulių	0.803	0.833	0.999	1.072	1.248	1.301	1.565	1.680	1.703
Tauragės	0.847	0.851	0.992	1.071	1.244	1.306	1.594	1.685	1.715
Telšių	0.834	0.855	0.995	1.097	1.238	1.282	1.530	1.701	1.759
Utenos	0.905	0.913	1.069	1.159	1.308	1.398	1.631	1.760	1.679
Vilniaus	0.680	0.720	0.856	0.939	1.060	1.102	1.309	1.428	1.416
Vidurkis	0.806	0.825	0.977	1.049	1.211	1.251	1.498	1.623	1.631
Variacijos koef.	7.30	6.14	6.12	5.94	5.40	6.10	5.86	5.71	5.63
WI	0.094	0.078	0.080	0.070	0.071	0.073	0.073	0.074	0.074

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Statistikos departamento prie LRV duomenis.

6 priedas

Savivaldybių biudžetų išlaidų procentinė dalis nuo valdžios sektoriaus išlaidų, skirtų tam tikrai funkcijai

Funkcijos \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kitos valstybės funkcijos	12.2	11.1	10.3	9.9	14.6	13.3	16.8	12.9	12.2
Ekonomika	21.2	21.3	16.5	17.9	16.9	13.9	13.6	13.4	12.3
Socialinė sfera	23.3	22.8	24.7	22.8	23.1	19.0	18.0	18.7	20.2

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Statistikos departamento prie LRV duomenis.

7 priedas

Rodiklių procentinės dalys vidutiniškai visoje šalyje per analizuojamą laikotarpį

	gyventojų	išlaidų	pajamų	mokesčių	GPM	dotacijų	skolos
LR	100	100	100	100	100	100	100
Alytaus	5.30	5.50	5.54	5.57	5.90	5.69	5.10
Kauno	20.03	19.86	19.76	20.41	20.42	19.28	19.87
Klaipėdos	11.20	11.56	11.65	12.19	11.38	10.41	9.09
Marijampolės	5.39	5.41	5.43	5.07	5.38	5.98	4.03
Panevėžio	8.49	8.51	8.44	7.92	8.35	9.19	7.86
Šiaulių	10.45	10.74	10.79	10.33	10.59	11.37	9.01
Tauragės	3.81	3.99	4.03	3.51	3.87	4.66	2.87
Telšių	5.16	5.33	5.29	4.75	4.84	6.01	5.26
Utenos	5.18	5.62	5.66	5.62	6.20	5.86	2.94
Vilniaus	25.00	23.49	23.40	24.61	23.07	21.54	33.97

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Statistikos departamento prie LRV ir Finansų ministerijos duomenis.

8 priedas

Pajamų tenkančių 1 – am gyv. pokyčiai, proc.

Apskritis Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	-	6.75	14.11	6.85	17.38	7.04	25.17	-2.28	5.78
Kauno	-	4.27	16.08	8.84	27.14	1.86	27.82	-11.60	10.19
Klaipėdos	-	0.21	15.82	6.12	18.58	3.90	20.47	-1.16	2.74
Marijampolės	-	3.52	15.30	4.39	17.52	7.68	22.91	-2.86	1.63
Panevėžio	-	2.60	17.08	4.59	13.43	8.89	24.91	-5.86	7.00
Šiaulių	-	1.47	14.68	5.78	19.92	9.40	22.23	-2.45	5.67
Tauragės	-	-0.08	14.95	9.04	18.96	6.73	26.30	-4.79	2.67
Telšių	-	1.70	17.30	6.92	16.71	7.32	23.82	-1.17	7.09
Utenos	-	4.65	15.33	7.67	10.03	10.11	22.21	-1.72	1.33
Vilniaus	-	3.40	16.66	9.58	18.21	1.98	23.65	-5.20	-0.29
Vidurkis	-	2.85	15.73	6.98	17.79	6.49	23.95	-3.91	4.38

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Statistikos departamento prie LRV duomenis.

9 priedas

Pajamų sudedamosios dalys, proc.

Mokesčių dalis, proc.									
Apskritis Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	41.56	41.31	40.88	44.55	44.44	54.02	55.65	46.21	40.59
Kauno	42.28	42.45	42.50	45.32	43.08	53.01	53.40	49.18	47.39
Klaipėdos	43.05	42.58	40.04	43.29	45.08	53.45	54.54	51.21	50.07
Marijampolės	36.33	36.97	36.61	40.52	41.25	49.47	52.13	44.71	39.28
Panevėžio	39.10	38.64	37.69	41.10	41.99	48.62	49.94	44.04	40.39
Šiaulių	36.30	37.65	37.65	41.22	41.43	49.48	53.17	46.71	42.02
Tauragės	33.89	34.73	35.73	38.34	38.48	46.24	48.00	41.76	35.57
Telšių	35.60	34.01	32.33	35.91	39.24	47.97	52.79	44.10	38.43
Utenos	37.91	41.77	41.20	43.48	45.06	52.22	54.73	47.00	39.71
Vilniaus	44.54	43.55	43.14	45.30	43.74	54.06	55.90	50.12	46.73
Vidurkis	39.06	39.37	38.78	41.90	42.38	50.85	53.03	46.50	42.02
Dotacijų dalis, proc.									
Apskritis Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	55.28	55.47	54.45	50.17	50.37	40.61	40.31	48.35	55.69
Kauno	54.00	52.30	50.12	46.39	51.29	41.20	41.46	45.46	47.22
Klaipėdos	50.64	50.39	48.23	44.04	43.44	37.19	37.56	41.06	42.19
Marijampolės	60.57	60.55	58.73	53.48	54.16	45.74	44.33	50.59	56.29
Panevėžio	57.63	58.44	56.52	53.44	53.10	46.44	45.28	50.99	55.00
Šiaulių	60.86	58.71	56.63	51.77	52.60	43.07	41.36	47.99	52.86
Tauragės	62.84	61.99	59.53	55.58	57.41	49.40	47.81	53.60	59.61
Telšių	61.58	63.24	62.05	58.47	56.31	47.67	43.28	52.18	57.27
Utenos	59.22	55.56	54.14	51.00	49.25	42.53	40.62	47.71	55.15
Vilniaus	50.64	50.61	47.02	43.68	47.55	36.57	37.89	44.14	46.53
Vidurkis	57.33	56.73	54.74	50.80	51.55	43.04	41.99	48.21	52.78
Nemokestinių pajamų dalis, proc.									
Apskritis Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	3.16	3.22	4.67	5.28	5.20	5.36	4.04	5.44	3.71

9 priedo tęsinys

Kauno	3.72	5.25	7.38	8.29	5.63	5.78	5.14	5.37	5.39
Klaipėdos	6.31	7.02	11.73	12.67	11.48	9.36	7.90	7.74	7.75
Marijampolės	3.10	2.48	4.66	6.00	4.59	4.80	3.54	4.70	4.43
Panevėžio	3.27	2.92	5.79	5.46	4.92	4.95	4.78	4.97	4.61
Šiaulių	2.84	3.63	5.72	7.01	5.97	7.46	5.46	5.30	5.12
Tauragės	3.26	3.28	4.74	6.08	4.12	4.35	4.19	4.64	4.82
Telšių	2.82	2.76	5.61	5.62	4.45	4.36	3.93	3.72	4.31
Utenos	2.87	2.66	4.66	5.52	5.69	5.25	4.65	5.29	5.14
Vilniaus	4.82	5.84	9.84	11.02	8.71	9.37	6.20	5.74	6.74
Vidurkis	3.62	3.91	6.48	7.29	6.08	6.10	4.98	5.29	5.20

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

10 priedas

GPM dalis mokesčiuose, proc.

Apskritis Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	83.93	85.09	88.41	90.82	92.32	93.33	93.41	89.95	84.80
Kauno	75.37	79.98	81.70	84.46	85.02	87.58	89.29	85.56	85.22
Klaipėdos	67.30	73.20	75.74	78.45	80.29	83.14	85.10	80.71	78.05
Marijampolės	81.75	85.80	88.14	89.94	90.88	91.67	93.21	91.17	89.60
Panevėžio	78.45	83.06	85.69	87.96	89.05	91.30	94.90	92.48	91.61
Šiaulių	80.38	83.70	86.63	89.51	89.24	89.52	89.38	85.69	84.29
Tauragės	85.42	90.11	90.92	92.29	93.79	95.38	96.41	95.34	94.66
Telšių	75.94	80.78	89.02	90.05	91.05	91.11	86.89	84.06	84.49
Utenos	85.34	88.88	91.57	93.91	93.54	95.19	96.42	95.50	94.56
Vilniaus	66.60	72.80	76.77	77.89	80.22	83.60	84.82	81.48	79.45

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

11 priedas

GPM dalis pajamose, proc.

Apskritis Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	34.88	35.16	36.14	40.46	41.02	50.42	51.99	41.57	34.42
Kauno	31.87	33.95	34.72	38.28	36.63	46.43	47.68	42.07	40.38
Klaipėdos	28.97	31.17	30.33	33.96	36.20	44.44	46.42	41.33	39.08
Marijampolės	29.70	31.72	32.27	36.44	37.49	45.34	48.59	40.76	35.20
Panevėžio	30.68	32.09	32.30	36.15	37.39	44.39	47.40	40.73	37.00
Šiaulių	29.18	31.52	32.61	36.89	36.97	44.29	47.53	40.02	35.41
Tauragės	28.95	31.29	32.48	35.38	36.09	44.11	46.28	39.81	33.67
Telšių	27.03	27.47	28.78	32.34	35.72	43.70	45.88	37.07	32.47
Utenos	32.35	37.13	37.73	40.83	42.15	49.71	52.77	44.88	37.55
Vilniaus	29.67	31.71	33.12	35.29	35.09	45.20	47.42	40.84	37.13
Vidurkis	30.33	32.32	33.05	36.60	37.47	45.80	48.19	40.91	36.23

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

12 priedas

GPM tenkančio 1 – am gyv. pokyčiai, proc.

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	-	7.59	17.30	19.64	19.00	31.55	29.06	-21.87	-12.40
Kauno	-	11.07	18.72	20.00	21.65	29.12	31.26	-21.99	5.75
Klaipėdos	-	7.83	12.68	18.84	26.39	27.56	25.83	-12.00	-2.85
Marijampolės	-	10.57	17.31	17.88	20.90	30.24	31.72	-18.53	-12.24
Panevėžio	-	7.33	17.83	17.07	17.30	29.27	33.38	-19.11	-2.78
Šiaulių	-	9.60	18.66	19.66	20.18	31.07	31.16	-17.85	-6.50
Tauragės	-	8.00	19.31	18.77	21.34	30.45	32.52	-18.10	-13.16
Telšių	-	3.34	22.90	20.13	28.93	31.30	29.98	-20.14	-6.21
Utenos	-	20.11	17.21	16.51	13.58	29.84	29.75	-16.41	-15.22
Vilniaus	-	10.51	21.85	16.74	17.54	31.36	29.73	-18.36	-9.34
Vidurkis	-	9.60	18.38	18.52	20.68	30.18	30.44	-18.44	-7.50

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

13 priedas

Prekių ir paslaugų mokesčio dalis pajamose, proc.

Apskritis \ Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.68	0.64	0.47	0.46	1.30	2.08	3.47
Kauno	1.58	1.60	1.36	1.42	1.26	1.58	1.20
Klaipėdos	1.76	1.56	1.31	1.40	2.23	3.73	4.35
Marijampolės	1.10	1.04	0.93	1.11	0.81	0.95	0.79
Panevėžio	0.83	0.78	0.62	0.59	0.51	0.59	0.55
Šiaulių	1.13	0.91	0.90	1.76	3.03	3.79	3.31
Tauragės	0.57	0.49	0.39	0.40	0.35	0.38	0.28
Telšių	2.67	2.79	2.57	2.00	3.72	4.11	2.84
Utenos	0.34	0.45	0.37	0.38	0.41	0.42	0.31
Vilniaus	1.40	1.39	1.24	1.24	1.13	1.11	1.02
Vidurkis	1.21	1.16	1.02	1.07	1.48	1.87	1.81

Šaltinis: sudaryta darbo autorės Remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

14 priedas

Rinkliavų dalis pajamose, proc.

Apskritis \ Metai	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.22	1.08	1.90	3.40
Kauno	0.79	0.77	1.18	1.06
Klaipėdos	1.01	1.88	3.40	4.23
Marijampolės	0.86	0.59	0.77	0.69
Panevėžio	0.25	0.27	0.37	0.45
Šiaulių	1.16	2.46	3.35	3.10
Tauragės	0.19	0.20	0.23	0.21
Telšių	0.18	2.04	2.40	2.46
Utenos	0.18	0.20	0.23	0.24
Vilniaus	0.80	0.71	0.74	0.83
Vidurkis	0.56	1.02	1.46	1.67

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

15 priedas

Bendroji dotacijos kompensacija, tūkst. Lt.

Apskritis Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	6065.0	3005.0	6956.2	0.0	121.1	703.0	19866.0
Kauno	7114.0	8159.0	36086.7	52.6	1307.0	10233.0	37192.0
Klaipėdos	9331.0	9588.0	18629.6	5.0	500.1	8823.0	14765.7
Marijampolės	1283.0	738.0	5314.5	156.7	177.5	0.0	16918.4
Panevėžio	9896.0	7239.0	14029.5	62.5	917.5	0.0	15432.0
Šiaulių	6383.0	3397.0	18688.4	39.0	1506.0	192.0	22864.2
Tauragės	2444.0	1152.0	4703.7	17.5	593.2	73.0	11319.9
Telšių	11235.0	9865.0	7099.2	88.0	420.6	0.0	9169.0
Utenos	14487.0	11051.0	10052.5	0.0	530.3	0.0	24204.0
Vilniaus	9243.0	11950.0	63226.6	0.0	1311.2	25428.6	26129.0

Šaltinis: Finansų ministerijos duomenys.

16 priedas

Dotacijų tenkančių 1 – am gyv. pokyčiai, proc.

Apskritis Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	-	7.10	12.02	-1.54	17.83	-13.69	24.22	17.22	21.84
Kauno	-	0.98	11.23	0.73	40.57	-18.17	28.62	-3.08	14.47
Klaipėdos	-	-0.28	10.85	-3.10	16.98	-11.07	21.67	8.06	5.56
Marijampolės	-	3.49	11.83	-4.94	19.00	-9.06	19.13	10.85	13.06
Panevėžio	-	4.04	13.23	-1.12	12.70	-4.77	21.80	6.01	15.42
Šiaulių	-	-2.11	10.61	-3.29	21.83	-10.42	17.40	13.18	16.39
Tauragės	-	-1.44	10.40	1.81	22.86	-8.14	22.22	6.74	14.19
Telšių	-	4.43	15.11	0.75	12.40	-9.14	12.41	19.16	17.52
Utenos	-	-1.81	12.37	1.43	6.25	-4.92	16.73	15.42	17.14
Vilniaus	-	3.34	8.38	1.80	28.70	-21.58	28.13	10.42	5.11
Vidurkis	-	1.65	11.70	-0.78	19.25	-10.93	20.90	10.36	14.44

Šaltinis: Sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

17 priedas

Specialiosios tikslinės dotacijos

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lėšos valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti	893039.8	819688.9	720116.2	459785.7	531093.6	560540.7	704312.7
Proc. pokytis		-8.2	-12.1	-36.2	15.5	5.5	25.6
Mokinio krepšeliui finansuoti	1146100.0	1197285.5	1324516.8	1504065.8	1747227.1	2211176.1	1966803.8
Proc. pokytis		4.5	10.6	13.6	16.2	26.6	-11.1

17 priedo tęsinys

Specialiųjų poreikių moksleiviams išlaikyti	1645.0	1667.0	1645.0	4492.0	4492.0	2278.0	2278.0
Proc. pokytis		1.3	-1.3	173.1	0.0	-49.3	0.0
Negautoms 1997-2000 m. pajamoms iš dalies finansuoti	64555.0	35492.0					
Valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti	89861.7	122316.8	238502.2	261268.6	310643.7	165378.5	3831.0
Proc. pokytis		36.1	95.0	9.5	18.9	-46.8	-97.7
Seimo patvirtintoms programoms vykdyti	2466.3	3880.9				6254.5	
Traktorių, savaigių ir žemės ūkio mašinų ir jų priekabų registro duomenims perkelti į el. duomenų bazę			397.6				
Aglomeracijų strateginiams triukšmo žemėlapiams parengti			450.0	655.8	668.0	478.9	562.0
Kitoms reikmėms		17767.8	17767.8	18895.9	24963.9		
Visuomenės sveikatos biurų steigimui				1200.0			

Šaltinis: Finansų ministerijos duomenys.

18 priedas

Lėšos mokinių krepšeliui finansuoti tenkančios 1 – am gyv. tūkst. Lt. 2004 – 2010 metais

Apskritis – Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.340	0.359	0.403	0.460	0.532	0.676	0.622
Kauno	0.307	0.301	0.360	0.410	0.482	0.625	0.578
Klaipėdos	0.328	0.342	0.379	0.430	0.502	0.626	0.566
Marijampolės	0.378	0.398	0.448	0.511	0.591	0.752	0.687
Panevėžio	0.352	0.370	0.414	0.471	0.545	0.697	0.630
Šiaulių	0.353	0.374	0.418	0.482	0.559	0.705	0.645
Tauragės	0.398	0.416	0.464	0.527	0.606	0.766	0.704
Telšių	0.388	0.408	0.455	0.520	0.605	0.770	0.693
Utenos	0.349	0.367	0.403	0.457	0.524	0.667	0.591
Vilniaus	0.307	0.323	0.357	0.410	0.487	0.619	0.544
Vidurkis	0.350	0.366	0.410	0.468	0.543	0.690	0.626
VK	8.50	9.50	8.72	8.70	8.12	7.99	8.54
R	0.091	0.115	0.106	0.117	0.124	0.151	0.161
WI	0.094	0.110	0.098	0.097	0.088	0.085	0.093

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis LR Finansų ministerijos ir Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

19 priedas

Lėšos valstybinėms funkcijoms finansuoti tenkančios 1 – am gyv. tūkst. Lt. 2004 – 2010 metais

Apskritis Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.270	0.244	0.238	0.170	0.196	0.207	0.273
Kauno	0.233	0.219	0.190	0.109	0.131	0.143	0.172
Klaipėdos	0.250	0.224	0.199	0.117	0.141	0.142	0.174
Marijampolės	0.296	0.270	0.254	0.167	0.194	0.200	0.250
Panevėžio	0.301	0.269	0.243	0.189	0.201	0.216	0.279
Šiaulių	0.305	0.274	0.242	0.162	0.194	0.211	0.290
Tauragės	0.327	0.310	0.291	0.207	0.243	0.266	0.327
Telšių	0.309	0.294	0.282	0.179	0.204	0.217	0.340
Utenos	0.273	0.256	0.247	0.192	0.220	0.232	0.275
Vilniaus	0.219	0.207	0.164	0.093	0.109	0.114	0.141
Vidurkis	0.278	0.257	0.235	0.159	0.183	0.195	0.252
VK	12.06	12.30	16.02	23.12	21.96	22.85	25.46
R	0.108	0.103	0.126	0.113	0.134	0.152	0.185
WI	0.145	0.138	0.193	0.283	0.269	0.275	0.307

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis LR Finansų ministerijos ir Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

20 priedas

Lėšų skiriamų valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti pokyčiai, proc.

Alytus Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	-	48.16	68.60	-41.79	89.62	-22.31	-100.00
Kauno	-	24.32	104.52	12.37	10.78	-52.61	-97.46
Klaipėdos	-	-5.67	155.96	33.11	11.49	-52.43	-81.26
Marijampolės	-	-39.09	129.10	10.03	5.46	-47.53	-100.00
Panevėžio	-	207.07	99.83	24.28	73.03	-60.48	-97.43
Šiaulių	-	14.84	179.48	19.50	9.85	-56.05	-100.00
Tauragės	-	280.10	229.49	-2.58	38.21	-67.37	-100.00
Telšių	-	95.68	61.61	27.56	-11.84	-38.22	-100.00
Utenos	-	65.76	-8.31	43.53	7.04	-3.44	-100.00
Vilniaus	-	45.97	83.94	-1.27	9.52	-36.69	-100.00
Vidurkis		73.72	110.42	12.47	24.32	-43.71	-97.61

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Finansų ministerijos duomenimis.

21 priedas

Bendrosios dotacijos kompensacija tenkanti 1 – am gyv. tūkst. Lt. 2004 – 2010 metais

Apskritis \ Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	0.033	0.017	0.039	0.000	0.001	0.004	0.117
Kauno	0.010	0.012	0.053	0.000	0.002	0.015	0.057
Klaipėdos	0.024	0.025	0.049	0.000	0.001	0.023	0.040
Marijampolės	0.007	0.004	0.029	0.001	0.001	0.000	0.096
Panevėžio	0.034	0.025	0.049	0.000	0.003	0.000	0.056
Šiaulių	0.018	0.009	0.053	0.000	0.004	0.001	0.068
Tauragės	0.019	0.009	0.036	0.000	0.005	0.001	0.092
Telšių	0.063	0.056	0.041	0.001	0.002	0.000	0.054
Utenos	0.080	0.062	0.057	0.000	0.003	0.000	0.146
Vilniaus	0.011	0.014	0.075	0.000	0.002	0.030	0.031
Vidurkis	0.030	0.023	0.048	0.000	0.002	0.007	0.076
VK	76.84	81.62	25.34	138.70	53.98	145.26	45.51
R	0.074	0.058	0.046	0.000	0.004	0.030	0.115
WI	0.679	0.654	0.310	1.155	0.469	1.873	0.451

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Finansų ministerijos ir Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

22 priedas

Skolų tenkančių 1 – am gyv. pokytis, proc.

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	-	-18.96	19.68	35.81	23.68	38.22	29.61	18.19	2.47
Kauno	-	-22.38	37.76	19.42	20.22	17.90	30.13	19.24	-6.52
Klaipėdos	-	26.00	3.78	-12.27	6.38	85.63	41.96	22.90	10.50
Marijampolės	-	8.35	8.32	28.04	11.63	36.39	19.87	-2.51	12.92
Panevėžio	-	-3.79	10.87	2.41	23.13	19.85	41.47	10.10	9.82
Šiaulių	-	-11.81	14.71	19.94	16.47	47.42	53.13	12.42	5.44
Tauragės	-	-21.20	-9.44	-3.69	36.55	37.92	1.28	-9.31	30.26
Telšių	-	-22.23	59.77	4.41	38.04	37.18	31.67	-6.96	5.92
Utenos	-	-51.87	-46.77	21.83	80.86	71.06	31.12	19.58	2.67
Vilniaus	-	14.11	19.73	9.11	40.45	31.51	31.64	5.87	-2.71
Vidurkis		-10.38	11.84	12.50	29.74	42.31	31.19	8.95	7.08

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Finansų ministerijos ir Statistikos departamento prie LRV duomenimis.

Skolos dalis nuo patvirtintų pajamų, proc.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus apskritis									
Alytaus miestas	18.04	24.78	21.74	19.86	16.1	25.2	22.2	35.8	39.1
Alytaus rajonas	28.63	21.72	25.9	8.26	13.2	22	31.2	30.1	41.5
Druskininkų rajonas	13.98	17.19	23.59	58.36	44.4	33.9	30.8	38.7	49.3
Lazdijų rajonas	39.51	21.77	20.52	22.85	24.7	28.2	28.8	21.6	32.7
Varėnos rajonas	32.75	2.77	2.14	10.39	23.8	24.8	24.7	17.7	22
Kauno apskritis									
Birštono	9.12	10.9			4.8	4	0.1		
Jonavos rajonas	33.69	31.67	14.95	22.73	19.2	10.2	12.8	18.3	11.1
Kaišiadorių rajonas	5.59		4.92	3.54	2.5	1.6	1	0.7	7.6
Kauno miestas	31.16	22.42	33	34.57	31.1	32.1	32.2	36.7	36.1
Kauno rajonas	32.79	28.17	20.06	15.08	23.9	26.3	24.4	28.8	43.3
Kėdainių rajonas	29.94	20.54	26.3	20.04	12.2	16.3	15.2	18.5	23.1
Prienų rajonas	61.06	49.22	43.31	35.62	25.7	26.6	20.4	22.1	29.2
Raseinių rajonas	28.22	17.06	31.28	32.84	24.5	32.7	40.3	34.1	37.3
Klaipėdos apskritis									
Klaipėdos miestas	6.76	15.96	12.52	8.68	5.7	14.7	21.2	28	32.1
Klaipėdos rajonas	14.42	19.06	24.18	25.07	15	27.7	33.6	39.5	50.5
Kretingos rajonas	46.08	45.66	42.16	32.08	29.6	26.9	25.2	27.1	34.3
Neringos	11.89	7.53	20.52			10.6	7.9	13.3	13.9
Palangos miestas	4.08	6.92	6.42	0.51	9.5	9.7	13.2	17.5	19.2
Skuodo rajonas	40.04	35.16	31.56	30.3	23.6	25.7	15.5	15.1	21.8
Šilutės rajonas	47.83	42.4	33.9	26.2	31.7	30.8	25.4	21.1	32.2
Marijampolės apskritis									
Kalvarijos	9.37	6.03	2.79	26.01	26.8	24.7	27.6	16.3	25.6
Kazlų Rūdos	0.93		7.3	6.47	8	12.4	18	13.8	28.2
Marijampolės	16.76	24.14	29.71	31.36	37.2	34.8	29.4	30.1	39.8
Šakių rajonas	26.77	22.41	20.88	21.64	14.4	21.1	13.4	8	8.5
Vilkaviškio rajonas	41.45	40.89	29.9	24.42	14.4	16.6	21.2	27.9	36.4
Panevėžio apskritis									
Biržų rajonas	41.65	37.87	33.19	31.55	30	29.2	23.4	25.3	30.1
Kupiškio rajonas	19.67	25.2	24.42	22.12	28.4	26.1	18.3	17.7	39.2
Panevėžio miestas	15.3	16.45	24.45	21.76	21.2	20.7	33.9	37	44.4
Panevėžio rajonas	51.82	36.06	25.08	20.8	23.9	31	33.8	27.5	29.7
Pasvalio rajonas	25.98	21.04	17.43	15.67	19	21.4	23.4	21.8	25.9
Rokiškio rajonas	53.16	49.27	46.88	41.4	31.3	25.8	23	30.8	48.8
Šiaulių apskritis									
Akmenės rajonas	39.13	30.28	19.23	22.73	17.6	28.8	23.9	19.6	21.7
Joniškio rajonas	22.83	16.92	20.64	27.72	24.9	33.7	36.9	35.8	42.4
Kelmės rajonas	41.17	30.82	19.55	14.62	16	23.9	25.8	25.4	32.3
Pakruojio rajonas	26.39	24.95	21.83	16.51	15.7	32	38.8	44.9	43.8
Radviliškio rajonas	35.86	12.94	9.7	7.45	18	23.4	23.2	18.1	24.8
Šiaulių miestas	10.47	15.33	22.28	27.79	21.6	16.7	27.9	34.5	45.1
Šiaulių rajonas	25.92	28.98	26.11	18.91	15.4	21.5	17.2	20.3	28.2

23 priedo tęsinys

Tauragės apskritis									
Jurbarko rajonas	55.8	44.71	35.73	27.91	19.5	15.7	11.8	11.7	19
Pagėgių	35.21	37.06	37.01	33.43	34.6	32.7	33.3	30	43.6
Šilalės rajonas	27.26	14.91	8.18	15.53	19.5	30	22.4	23.9	32.2
Tauragės rajonas	48.35	35.59	30.45	19	28	30.7	23.1	13.9	30.6
Telšių apskritis									
Mažeikių rajonas	34.14	28.18	40.47	31.06	32	40.4	42.1	38.4	44.9
Plungės rajonas	23.69	17.05	26.63	23.95	28.7	32.9	30.9	29.1	40.7
Rietavo	3.27	13.96	18.17	18.13	24.3	26.3	12.7	15.4	27.5
Telšių rajonas	32.41	26.93	24.68	24.2	32.2	33.5	33.4	29.2	38.3
Utenos apskritis									
Anykščių rajonas	97.24	1.6	2.97	1.43	8.9	6.8	0.8	2.6	7.1
Ignalinos rajonas	27.7	21.21	15.97	13.29	16	25.1	17.3	25.9	26.6
Molėtų rajonas	15.86	11.91	8.16	3.51	2.2	1.1	5.2	5	7
Utenos rajonas	21.04	26.41	5.01	10.28	14.4	23.4	32.1	38.5	43.3
Visagino miestas									
Zarasų rajonas	15.46	14.06	7.47	9.91	15.1	26.6	23.2	22.8	31.1
Vilniaus apskritis									
Elektrėnų	45.7	35.91	28.33	25.71	21.1	24.7	24	21.5	25.9
Šalčininkų rajonas	41.88	45.62	36.49	40.33	45.4	38.4	29.2	30	41
Širvintų rajonas	7.67	9.83	10.28	23.97	19.9	20.7	15.7	16.8	22
Švenčionių rajonas	34.06	34.5	26.18	24.15	19.1	14.8	13.3	21.2	26.1
Trakų rajonas	88.87	83.15	66.27	38.32	34.2	27.3	19.7	19.1	25.9
Ukmergės rajonas	23	20.44	14.91	15.93	18.5	30	30.5	27.8	42.9
Vilniaus miestas	28.58	32.34	37.09	37.67	41.6	50.8	53.9	59	61.6
Vilniaus rajonas									

Šaltinis: Finansų ministerijos duomenys.

Skaičiavimai rekomendacijoms

Regionai būtų sustambinti. Pietų – vakarų regionui priklausytų Alytaus ir Vilniaus apskritys, Vidurio regionui – Kauno ir Marijampolės apskritys, Šiaurės – rytų regionui – Šiaulių, Panevėžio ir Utenos apskritys, o Vakarų regionui – Klaipėdos, Tauragės ir Telšių apskritys.

Variacijos koeficiento ir Williamsono indekso reikšmės 2002 – 2010 metais

Išlaidų tenkančių 1 - am gyv. atžvilgiu											Vid. pokytis, proc.
Rodiklis	Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
VK		4.06	2.76	2.83	3.11	1.05	2.02	2.02	2.84	2.58	-42.01
WI		0.041	0.028	0.029	0.031	0.010	0.021	0.021	0.028	0.026	-51.38
Pajamų tenkančių 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		3.89	2.69	2.80	2.51	1.36	2.35	1.84	3.00	3.01	-44.73
WI		0.039	0.027	0.028	0.025	0.013	0.024	0.019	0.030	0.030	-53.43
Mokestinių pajamų tenkančių 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		3.16	4.00	4.30	3.85	1.35	1.67	1.34	1.75	0.75	-67.06
WI		0.033	0.040	0.042	0.038	0.014	0.017	0.014	0.017	0.008	-61.41
GPM tenkančio 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		3.40	5.06	5.06	4.55	1.98	2.15	2.48	3.03	3.48	-59.52
WI		0.033	0.048	0.048	0.043	0.019	0.021	0.023	0.030	0.037	-57.67
Nemokestinių pajamų tenkančių 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		13.23	13.26	12.57	11.71	12.55	10.49	7.64	4.99	7.30	-64.22
WI		0.125	0.131	0.121	0.114	0.125	0.111	0.074	0.050	0.069	-66.75
Dotacijų tenkančių 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		7.50	5.60	6.20	6.36	3.92	7.54	5.35	4.79	5.04	-45.09
WI		0.077	0.058	0.064	0.065	0.041	0.079	0.057	0.048	0.051	-52.15
Valstybės investicijų programoje numatytų projektų finansavimui skirtų lėšų 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		-	-	27.18	16.65	6.47	19.65	14.34	20.51	108.09	-53.48
WI		-	-	0.259	0.166	0.062	0.206	0.144	0.203	1.032	-53.75
Valstybės funkcijoms įgyvendinti skirtų lėšų 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		-	-	27.18	16.65	6.47	19.65	14.34	20.51	14.68	-10.68
WI		-	-	0.078	0.078	0.093	0.135	0.125	0.132	0.147	-51.02
Mokinio krepšeliui finansuoti skirtų lėšų 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		-	-	4.98	5.14	4.60	4.44	4.04	3.77	4.17	-48.16
WI		-	-	0.050	0.051	0.046	0.045	0.041	0.039	0.043	-52.78
Bendrosios dotacijos kompensacijos tenkančių 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		-	-	48.83	47.23	14.00	87.23	44.27	72.54	13.19	-42.30
WI		-	-	0.486	0.468	0.143	0.905	0.451	0.761	0.124	-40.29
Skolos tenkančios 1 - am gyv. atžvilgiu											
VK		4.37	9.12	15.31	19.69	20.52	18.56	17.48	18.65	15.21	-39.79
WI		0.044	0.096	0.158	0.202	0.215	0.197	0.187	0.199	0.164	-45.06

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Statistikos departamento prie LRV ir Finansų ministerijos duomenimis.

Bendrasis vidaus produktas tenkantis 1 –am apskrities gyventojui 2002 – 2010 metais

Apskritis \ Metai	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alytaus	11.36	11.71	12.65	14.28	15.98	19	22.4	18.2	19.1
Kauno	14.04	15.74	17.3	20.32	23.39	28.14	32.2	26.2	27.5
Klaipėdos	16.12	17.37	18.74	22.06	25.29	29.87	34.1	30.2	32.2
Marijampolės	9.515	10.82	11.62	13.18	15.24	17.46	20.7	16.5	18.1
Panevėžio	12.62	13.33	15.23	16.89	18.03	20.31	24.5	19.7	20.9
Šiaulių	10.76	12	13.79	15.44	17.63	20.75	23.8	19.2	20.8
Tauragės	8.251	8.605	9.237	10.08	11.33	13.04	16.5	14.2	15.5
Telšių	12.38	13.79	16.06	18.17	20.04	24.18	27.8	21.7	23.8
Utenos	12.97	14.74	15.86	17.91	19.45	22.78	27	23.2	21.4
Vilniaus	22.07	24.22	26.78	31.32	37.47	45.81	50.8	41.5	43.2

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.